COMENTARIILE

SAU

EXPLICAREA EPISTOLEI CĂTRĂ COLOSENI

A celui între sfinți Părintelui nostru

IOAN CHRISOSTOM

Archiepiscopul Constantinopolei

OMILIA I

„Pavel Apostol al lui Iisus Christos prin voea lui Dumnezeu, și Timotheiu fratele, celor ce sunt în Colosè sfinților și credincioșilor frați întru Christos, char vouă și pace dela Dumnezeu tatăl vostru“ (Cap. 1, Vers. 1 și 2).

Toate sfintele epistole ale lui Pavel ce sunt trimise bisericilor pe când el erà legat și întemnițat, precum e cea către Efeseni, cea către Filimon, cea către Timotheiu, cea către Filippeni, și precum este și cea de față, căci și aceasta a fost trimisă pe când el erà legat, de oarece scriindu-le zicea: „Rugându-vă împreună și pentru noi, ca Dumnezeu să deschidă nouă ușa cuvântului, să grăim taina lui Christos, pentru care sunt și legat“ (Cap. 4, 3), toate aceste epistole, zic, au în ele cevà mai mult decât celelalte. Epistola de față mi se pare că este scrisă

în urma celei către Romani. Pe aceea a scris'o mai 'nainte de a vedea pe Romani, iară pe aceasta a scris'o după ce deià îi vazuse și pe când se găsià pe la sfârșitul predicei sale. Iară aceasta se învederează de acolo, că în epistola către Filimon (Vers. 9) unde intervine pentru Onisim zice: „Precum și eu Pavel bătrânul", iară în epistola de față se vede printre purtătorii ei figurând și Onisim, precum zice: „Impreună cu Onisim credinciosul și iubitul frate" (Cap. 4, 9), numindu-l credincios, iubit și frate. Pentru care și zice el cu curaj în această epistolă: „De veți rămânea întru credință întemeiați și întăriți, și nemișcați din nădejdea Evangheliei, care ați auzit, ceea-ce s'a propoveduit întru toată zidirea cea de supt ceriu..." (Cap. 1, 23), de-unde se vede lămurit, că deja predica avusese un timp îndelungat. Deci această epistolă este înaintea celei către Timotheiu, de oarece când a scris'o pe aceea el se găsià aproape de sfârșitul călătoriei sale în această lume, căci zice: „Că eu iată mă jertfesc" (II Timotheiu 4, 6), pe când față de acea către Filippeni este scrisă mai în urmă, fiindcă pe atunci se găsià el legat pentru prima dată în Roma.

Și pentru ce zic eu că aceste epistole scrise în legături au ceva mai mult decât celelalte? Precum un general biruitoriu se găsește în mijlocul trofeilor, și de acolo scrie împăratului, tot așà și Pavel face, căci știà el că legăturile lui e mare lucru. Când el scrie lui Filimon „pe care l-am născut în legăturile mele" (Filimon 10), o zice aceasta pentru ca noi să nu ne scârbim în strâmtorări, ci încă să ne și bucurăm. Aici se găsià Filimon, de vreme ce pe când în epistola către Filimon. (Vers. 2), scriindu-i zicea: „Și lui Archip ostașului nostru celui dimpreună"—, aici, în epistola către Coloseni zice: „Și ziceți lui Archip". (Colos. 4, 17). Eu cred că acest Archip avea un rol oarecare în biserica Colosenilor.

Deci Apostolul Pavel nu văzuse pe acești Coloseni, nici pe Romani și nici pe Ebrei, pe când le scrià. Cum că nu văzuse pe Romani și pe Ebrei mai 'nainte de a le scrie, se învederează din multe pasaje, însă că

nu văzuse pe Coloseni ascultă ce spune el: „Și câți n'au văzut fața mea în trup“ și iarăși: „Că deși sunt cu trupul depărtat, dară cu duchul împreună cu voi sunt“ (Col. 2, 1. 5). Astfel deși știà el bine că prezența lui erà de multă importanță peste tot locul, însă chiar absent fiind, el nu încetà a li atrage atențiunea necontenit asupra sa, ca și cum ar fi fost prezent. Și când pedepsește pe cel ce a-curvit, privește cum el se constituie ca prezent la judecata vinovatului: „Eu dară nefiind la voi cu trupul, iară cu duchul fiind acolo, iată am judecat ca cumași fi de față“, și iarăsi: „Voiu veni curând la voi, de va vrea Domnul, și voiu cunoaște nu cuvântul celor ce s'au semețit, ci puterea“ (I. Corinth. 5, 3. 4, 19), și iarăși: „Nu numai când suntem de față la voi, ci încă mai vârtos când nu suntem“ (Galat. 4, 18).

„Pavel apostol al lui Iisus Christos prin voea lui Dumnezeu“. Este demn ca să spunem și despre subiectul acestei epistole, dupre cum îl găsim în cuprinsul ei. Care este acest subiect? Acești Coloseni credeau că prin îngeri se apropie de Dumnezeu, pe lângă care mai aveau și alte multe obiceiuri Iudaice și ethnice. Aceste obiceiuri și credinți apostolul le combate și le corectează. Pentru aceea începând epistola zice: „Prin voea lui Dumnezeu“. Iată că și aici pune particula „Prin“. „Și Timotheiu fratele“, zice. Așà dar și acesta este apostol, și deci erà drept ca și pe dânsul să'l facă cunoscut lor. „Sfinților celor din Colosè“, zice. Cetatea aceasta erà în Frigia, cu apropiere de Laodicia. „Și credincioșilor frați întru Christos“. «De unde zice, ai devenit sfînt? spune-mi. De unde te numești credincios? Nu oare că te-ai sfințit prin moartea lui? Nu oare că crezi în Christos? De unde ai devenit frate? Căci nu te-ai arătat credincios nici în faptă, nici în vorbă și nici în succese. De unde ți s'au încredințat, spune-mi, atâtea misterii? Oare nu prin Christos și pentru Christos?» „Char vouă și pace dela Dumnezeu Tatăl nostru“. De unde e charul? De unde pacea? „Dela

Dumnezeu Tatăl nostru“ zice, deşì aici nu pune numele lui Iisus [1]). Acum eu voiu zice către cei ce defaimă pe Duchul: de unde vine că Dumnezeu este numit Tatăl servilor? Cine a făcut aceste lucruri mari? Cine te-a făcut sfînt? Cine credincios? Cine te-a făcut fiu al lui Dumnezeu? Cel ce te-a făcut demn de crezut, acela este cauza care a încredințat ție toate acestea. Căci noi suntem numiți credincioși nu numai pentru că credem, ci și pentru că ni s'a încredințat de Dumnezeu taine, pe care nici îngerii nu le-au știut mai 'nainte de noi. Însă acestea sunt indiferente lui Pavel ca să le înșire în acest mod.

„Mulțumim lui Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Christos“ (Vers. 3). Toate acestea cred că le-a raportat numai la Tatăl, pentru ca nu deodată să le pună înainte pe Dumnezeu Cuvântul. „Totdeauna pentru voi rugându-ne“, adică nu numai mulțămindu-i, ci și prin rugăciuni necontenite el își arată iubirea sa către dânșii, și că chiar și pe acei pe cari încă nu-i văzuse, el îi aveà veșnic în inima sa.

„Auzind credința voastră cea întru Christos Iisus“ (Vers. 4). Mai sus zicând „Domnului nostru“, aici explică fraza ca și cum pare că ar zice «acesta este Domnul nostru, iară nu servii». „Christos Iisus“, nume care sunt simbole ale binefacerei Dumnezeești, dupre cum zice evanghelistul: „Că acesta va mântuì pe poporul său de păcatele lor“ (Math. 1, 21). „Auzind credința voastră cea întru Christos Iisus, și dragostea care aveți către toți sfinții“. Dejà prin aceste cuvinte îi familiarizază. Epafrodit este care l'a pus în cunoștință despre progresele lor, iară epistola aceasta le-a trimis'o prin Tichic, căci Epafrodit erà reținut pe lângă dânsul. „Și dragostea“ zice, care o aveți către toți sfinții“, adică nu numai către unul, și către altul nu, ci către toți, prin urmare și către noi. „Pentru nădejdea cea gătită vouă în ceriuri“ (Vers. 5). Aici vorbește de bunurile viitoare, și pentru ispitele ce întâmpinăm pe pământ, că adică

[1]) Edițiunea pe care a avut'o în vedere Sf. Chrisostom, nu aveà adaosul dela finea pasajului *„și Domnul Iisus Christos“*. (Trad.).

să nu căutăm repausul aici. Și ca să nu zică cineva: apoi care e folosul dragostei către sfinți, dacă noi suntem ispitiți și necăjiți? «Ne bucurăm, zice, că vă câștigați mari bunătăți în ceriuri». „Pentru nădejdea cea gătită vouă în ceriuri, care ați auzit mai 'nainte întru cuvântul adevărului". Aici cuvântul este înțepătoriu, că adică având mult timp de când auzise cuvântul adevărului, ii totuși își schimbase părerea. „Întru cuvântul adevărului Evangheliei", căci evanghelia mărturisește adevărul, și într'ânsa nu este minciună. „Evangheliei". Nu zice cuvântul predicei, ci al evangheliei, amintindu-li încontinuu binefacerile lui Dumnezeu. Mai 'ntâiu îi laudă și după aceea li amintește de acestea. „Care este de față la voi, precum și în toată lumea" (Vers. 6). Iată că aici li vorbește cu grații. Cuvântul „de față" îl întrebuințează în mod metaforic. «Nu a venit numai și apoi s'a dus (evanghelia), ci a rămas acolo». Apoi fiindcă cei mai mulți se încurajază când știu că au mulți tovarăși în credințele lor religioase, de aceea apostolul adaoge: „precum și în toată lumea", adică pretutindene este de față, pretutindene stăpânește, pretutindene se găsește. „Și este făcând roadă și crescând precum și întru voi". Făcând roade pentru faptele bune si crescând, încât pe mulți adumbrește și 'i sprijine. Căci și printre plante se întâmplă așà, că atunci planta devine stufoasă, când trunchiul ei este sprijinit și înțepenit bine. „Precum și întru voi", zice. Aici el din capul locului adresează laude auditorului, ca astfel chiar silit fiind de împrejurări, să nu se depărteze de credință. „Din ziua în care ați auzit" adică «aceasta e de admirat, că iute v'ați alipit și ați crezut, și imediat dela început chiar ați arătat roadele credinței». „Din ziua în care ați auzit și ați cunoscut darul lui Dumnezeu întru adevăr". Nu în vorbă, zice, nici în înșălăciune, ci în înseși faptele voastre. Deci aceasta spune el prin expresiunea „făcând roadă", adică semnele și minunile ce le săvârșiți; căci de îndată ce ați primit cuvântul evangheliei, imediat ați cunoscut și charul lui Dumnezeu. Așà dară,

când imediat după primirea charului aţi arătat şi puterea acelui char prin faptele voastre, apoi cum să nu fie acum urâcios lucru de a nu crede? „Precum v'aţi şi învăţat dela Epafră, iubitul cel dimpreună slugă cu noi" (Vers. 7). Acesta predicase evanghelia la Coloseni, şi dela dânsul primise ii şi credinţa creştinească. Drept aceea şi apostolul voind a învedera demnitatea bărbatului, zice „cel dimpreună slugă cu noi".

„Care este credincios pentru voi slujitor al lui Christos, care ni-a şi arătat nouă dragostea voastră întru duchul" (Vers. 8). «Nu vă îndoiţi, zice, despre nădejdea viitoare, vedeţi lumea toată întorcându-se la credinţă. Şi de ce să vorbim de cele petrecute cu alţii? când şi fără acestea sunt suficiente cele ce s'au petrecut cu voi înşivă».

„Aţi cunoscut darul lui Dumnezeu întru adevăr", adică în fapte. Aşà dară apostolul adevereşte două lucruri: că evanghelia se făcuse cunoscută în toată lumea, şi că crezuse în ea şi aceşti Coloseni. Şi nici că se poate crede că altfel erau lucrurile, şi altfel i le-a spus Epafră. „Care este credincios" zice, adică adevărat. „Care ni-a arătat nouă dragostea voastră întru Duchul", adică dragostea voastră cea duchovnicească către noi. Dară dacă acesta este slujitor al lui Christos, cum de spuneţi că prin îngeri vă apropiaţi de Dumnezeu? „Care ni-a arătat dragostea voastră întru Duchul". Aceasta este dragostea cea sigură şi minunată, pe când celelalte au numai numele de dragoste. Şi sunt mulţi cari au dragoste de feliul celor de pe urmă, însă aceasta nu este dragoste, şi de aceea iute se şi nimiceşte.

[1]) Sunt multe cauze, care nasc prietenia sau dragostea. Dragostea cea uricioasă o vom trece cu vederea, căci nimeni dintre noi nu va spune că nu este din acele murdare, — dară de voiţi vom pune la mijloc dragostele acele naturale şi vitale, sau relative la viaţa

[1]) *Partea morală.* Despre dragostea corporală şi spirituală, şi că cea spirituală este cu mult mai sigură. Despre recunoştinţă şi nerecunoştinţă. Despre reutate şi despre eleimosină *(Veron).*

noastră. Dragostele vitale sunt de acestea: a câștigat cineva un prieten, care a fost prieten și al părinților săi, a luat parte la masa sau la călătoria sa, este megieșul său, sau a avut vr'un bine de la el, — sunt frumoase și acestea; sau că este de aceeași meserie cu el, — deși o astfel de dragoste nu este sinceră, căci conține în ea oarecare invidie și gelozie. Dragostele naturale sunt: Dragostea tatălui către fiu, a fiului către tată, a fratelui către frate, a bunicului către nepot, a mamei către copii, și de voiți și a femeei către bărbat, căci și acestea sunt vitale și pământești. Aceste din urmă se pare că sunt mai aprinse decât celelalte, și zic că se pare, căci de multe ori sunt învinse de cele dintâi. In adevăr, că, câteodată prietenii s'au arătat mai sinceri decât frații, decât fii și decât părinții, câteodată cel născut n'a ajutat pe născătorul său, pe când poate cel ce nici nu l'a cunoscut măcar, l'a ajutat.

Dragostea cea duchovnicească însă, este mai presus de toate celelalte dragoste, căci ea ca și o regină stăpânește pe celelalte, și are o față strălucită. Nimic din cele pământești nu o naște pe ea, după cum pe celelalte; nici obiceiul, nici binefacerea, nici natura, nici timpul, ci se pogoară de sus din cer. Și de ce te miri, dacă ea n'are trebuință de binefacere, dacă chiar și când este atacată ea nu se dă în laturi? Cum că această dragoste este cu mult mai mare decât celelalte, ascultă pe Pavel când zice: „Aşi fi poftit eu însumi a fi anathema dela Christos pentru frații mei“ (Romani, 9, 3). Care părinte ar poftì aceasta, ca să fie dat anathemei și să se găsească în rele? Și iarăși: „Dorință având a mă slobozi și împreună cu Christos a fi, mai bine cu mult mai vârtos“ (Filipp. 1, 23. 24). Care mumă ar vorbì și ar alege aceasta, ca adică să treacă cu vederea pe copiii săi? Și iarăși ascultă-l pe dânsul când zice: „Iară noi, fraților, rămânând sirimani de către voi pentru un timp, cu fața, nu cu inima“ (I. Tesal. 2, 17). Aici un părinte fiind insultat de fiul său rupe dragostea ce o avea, pe când acolo niciodată, ci aleargă în ajutorul până și celor ce'l lapidează, și li face bine. Deci nimic nu e atât de puternic ca legătura dragostei duchovnicești. Cel ce devine prieten cuiva în urma unei sufe-

rinţi îndurate, dacă acea suferinţă nu este într'una, va devenì duşman; cel ce este nedeslipit de un altul din obiceiu, când obiceiul va contenì, se va stinge şi prietenia lui. Femeea iarăşi, dacă a survenit vre-o ceartă, 'şi-a lăsat bărbatul şi a rupt legătura dragostei; de asemenea şi fiul dacă vede că părintele său trăeşte timp îndelungat şi nu'l poate moştenì mai curând, se îngreuiază.

Ei bine, nimic din acestea nu se petrece unde este dragostea duchovnicească; nimic din acestea nu o nimiceşte, fiindcă nimic din ele nu o nasc. Nici timpul, nici distanţa, nici suferinţa, nici auzirea clevetirilor, nici mânia, nici insulta şi nimic în fine nu se poate furişà unde este această dragoste, şi nici nu o poate nimicì. Şi ca să afli că este aşà, vă voiu spune de Moisi, că deşi erà lapidat de cei de un sânge cu el, totuşi dânsul se rugà lui Dumnezeu pentru ii. Care tată ar fi făcut aceasta pentru fiul lapidator, şi care nu l'ar fi lapidat şi el la rândul său?

Deci, iubiţilor, să căutăm de a avea dragostea duchovnicească, căci aceasta este puternică şi nu se nimiceşte. Să nu umblăm după dragostea aceea care se capătă din ospeţe. De altfel chiar suntem împiedicaţi de a introduce la ospeţele noastre pe cei ce vânează o astfel de dragoste, căci ascultă ce spune Christos în evanghelie: „Când faci prânz sau cină, nu chiemà prietenii tăi, nici fraţii tăi, nici rudele tale, nici vecini bogaţi... ci chiamă săracii, neputincioşii, şchiopii şi orbii" (Luca, 14, 12. 13), şi cu drept cuvânt, căci mare plată vei avea pentru aceasta. Dar nu poţi, sau îţi este disgustător de a cina cu şchiopii şi orbii, şi în fine îţi vine greu acest lucru? Bine, nu face nimic, căci nici nu este nevoe de aceasta. Chiar dacă nu'i pui la masă lângă tine, trimite-li cel puţin bucate dela masa ta. Cel ce chiamă pe prieteni, nu face un lucru mare, şi plata 'şi-a primit-o aici; pe când cel ce chiamă pe infirm şi pe sărac, are datornic pe Dumnezeu.

Să nu fim supăraţi dacă nu luăm răsplata aici, ci din contră, să fim supăraţi dacă o luăm. Când omul răsplăteşte, Dumnezeu nu răsplăteşte, ci numai când omul nu răsplăteşte, atunci Dumnezeu răsplăteşte. Aşàdar să nu căutăm de a face bine celor cari sunt în

stare de a ni răsplătì, şi nici să facem binele în speranţă de a avea răsplată dela dânşii, căci o astfel de judecată este uşoară. Pe prieten dacă 'l chiemi, plăcerea o ai până seara. De aceea o astfel de prietenie se sfârşeşte mai iute decât banii agonisiţi şi cheltuiţi cu acel ospăţ, pe când dacă chiemi pe infirm şi pe sărac, plăcerea nu se pierde niciodată, pentru că ai ca datornic pe Dumnezeu, care ştie şi nu uită niciodată. Apoi câtă prostie de a zice că nu poţi şedea la masă cu săracii. Ce spui? Este necurat şi zoios? Spală-l şi adă-l la masa ta. Are haine zoioase? Şterge-l şi dă-i haină curată. Nu vezi cât de mare câştig ai? Christos prin aceasta îţi stă de faţă, şi tu încă te ocupi de aceste lucruri mici? Ai chiemat la masă pe împăratul, şi tu te ruşinezi de aceştia? Fie de faţă două mese, din care una să aibă orbi, şchiopi, ciungi, cu mâna sau braţul beteag, desculţi, îmbrăcaţi cu o singură haină, şi aceea flenduroasă, — iară cea de a doua să aibă stăpânitori, generali, guvernatori, funcţionari superiori, îmbrăcaţi cu haine preţioase şi încinşi cu cingători aurite. Apoi pe masa săracilor să nu se găsească nici vase de argint, nici vin mult, ci numai atâta cât e deajuns de a veselì inima omului, iară paharele şi celelalte obiecte să fie de sticlă, — în timp ce pe masa bogaţilor toate obiectele să fie de argint şi de aur, iară semicercul (ἡμικύκλιον = în formă de semicerc, în formă lunei în creşterea ei, în forma literei C), să nu poată fi purtat de un singur servitor, ci deabea doi tineri să-l poată mişca. După aceasta apoi vasele de pământ pentru apă să fie aşezate în rând în aşa mod, ca să strălucească mai mult ca argintul; fie încă semicercul acoperit peste tot cu un acoperământ fin. Fie aici apoi mulţi servitori, îmbrăcaţi cu haine nu mai pre jos de a le invitaţilor, vestminte strălucite, zic, purtând nădragi persieneşti, frumoşi la vedere, pentru că sunt chiar în floarea juneţei, plini de vigurositate şi corpolenţi, — iară la cealaltă masă fie numai doi servitori simplu îmbrăcaţi, fie la unii bucatele scumpe, iară la ceilalţi de acelea care pot stinge foamea şi aduce mulţămire. Oare am spus deajuns? Oare amândouă mesele sunt pregătite bine şi cu precisiune? Nu cumva lipseşte ceva? Eu nu cred, căci am trecut în revistă şi pe cei chiemaţi la masă, şi luxul vaselor şi a aşternuturilor şi a bucatelor, şi chiar dacă poate am trecut ceva cu ve-

derea, în trecerea timpului vom afla. Aide, deci, ca după ce fiecare masă vi s'a pus înainte sub forma cuvenită, să vedem unde aveți să vă puneți voi. Eu mă voiu duce la masa unde sunt orbii și șchiopii, pe când dintre voi cei mai mulți poate vor alege pe aceea unde sunt generalii, pe aceea unde este frumuseța și veselia. Vom vedea deci, care din amândouă are mai multă mulțămire, și nu vom examina de loc cele viitoare, căci în această privință stăpânește masa mea. De ce? Pentrucă aceasta are pe Christos printre cei chiemați la ospăț, iară aceea are numai oameni; aceasta pe stăpânul, iară aceea pe servi. Deci nu vom vorbì de aceasta, ci să vedem care din două are mai mare mulțămire și mai mare plăcere chiar în present. Dar și în această privință mai mare mulțumire are masa aceasta, căci a ședea la ea împreună cu împăratul, simți o mai mare plăcere, decât a ședea împreună cu servii. Însă să trecem cu vederea și aceasta, și să examinăm faptul în sine. Așà dar și cei cu mine, cari am ales masa aceasta, ne găsim în cea mai mare libertate și veselie, vorbim împreună și suntem ascultați. Voi însă, tremurând și sfiindu-vă, și rușinându-vă de cei ce sunt la masă, nu cutezați nici chiar a întinde mâna, ca și cum pare că ați intrat într'o școală de educațiune, iară nu la un ospăț, așà vă sfiiți de dânșii ca de niște stăpâni grozavi. «Dară, zici tu, nu se găsesc ii tocmai așà, ci se bucură de mare cinste». Și cu toate acestea eu mă găsesc în mai mare cinste, căci la voi se vede mai mult luxul predominând la masa unde stați, iară vorbele voastre sunt în șoapte ca a slugilor. Căci și sluga atunci se pune în evidență, când se găsește alăturea cu stăpânul; însă nu are atâta demnitate prin faptul acesta, pe câtă umilință, de vreme ce șade acolo unde i se arată, și atunci el sufere cea mai mare umilință. Ceea-ce este umilit atunci se pare încă mai umilit, când se pune alăturea cu înălțimea, și deci comparațiunea înfățișază atunci pe umilit încă mai umilit, și nicidecum mai înalt. Așà și voi când stați alăturea cu aceea, vă arătați încă mai umiliți, iară nu noi. Noi vă covârșim prin două lucruri: prin libertate și prin cinste, cu care nimic nu este egal în mulțămire. Eu aș prefera să mănânc pâne goală în libertate, decât mii de feluri de mâncări în sclavie. „Mai bun este ospățul cu legumi spre dragoste, zice, și spre prieteșug, decât vițelul

de la esle cu vrajbă". (Prov. 15, 17). Ceea-ce ar vorbi aceia, voi sunteţi siliţi a aplaudă şi nicidecum a respinge, punându-vă astfel în rândul parasiţilor, ba încă şi mai răi decât dânşii. Decât, astfel este luxul; în faţa lui vă sfiiţi şi vă pitulaţi, de unde rezultă că nu vă bucuraţi de nici o cinste. Prin urmare pe cât de mult este lipsită acea masă de mulţămire, pe atât de mult masa noastră e plină de mulţămire şi de veselie.

Dar să examinăm încă şi însăşi natura mâncărilor. Acolo chiar ne voind cineva este totuşi silit de a bea vin peste măsură, aici însă nimeni nu este silit de a mânca şi a bea, dacă nu voeşte, astfel că acolo dela început necinstea găseşte şi scoate mulţămirea din calitatea mâncărilor şi a băuturilor, iară din săturarea peste măsură se naşte desgustul. Corpul nostru nu atâta de mult se vatămă prin foame, pre cât prin saţiu peste măsură. Mai uşor îl voiu moleşì şi slăbănogì prin îmbuibare, decât prin foame. Astfel deci, foamea este mai suportabilă decât îmbuibarea, căci de foame poate cineva răbda şi douăzeci de zile, pe când dacă e deprins cu îmbuibarea, nici chiar două zile. Cu foamea luptându-se încontinuu cei de pe câmp, sunt totdeauna sănătoşi şi nu au nevoe de doctori, pe când cei îmbuibaţi nu ar putea trăì dacă nu ar chiema încontinuu pe doctori, ba încă de multe ori nici nu ţin samă de poveţele lor.

Deci masa noastră are întâetatea pentru mulţămirea şi plăcerea ce o găsim acolo. Dacă se poate numì cinste a fi cineva necinstit, dacă este plăcut ca fiind liber cineva, să se supună altora, să se sfiiască şi să tremure, în loc să aibă curaj, şi în loc să se mulţămească cu strictul necesar, el să se îmbuibeze peste măsură şi să se cufunde în dezmerdări, ei bine, atunci masa noastră este cu mult mai superioară aceleia. Dar apoi şi în privinţa cheltuelelor masa noastră este mai bună, căci pe când aceea este costisitoare, aceasta de loc. Dar ce? Oare masa aceasta este plăcută numai celor chiemaţi, sau că poate face plăcere multă şi celui ce a dat'o? Căci aceasta este ceea-ce noi căutăm în cazul de faţă. Cel ce a chemat la masa sa pe cei bogaţi, pe rude şi prieteni, s'a pregătit cu mult timp mai 'nainte, şi a fost silit de a se îngriji de multe lucruri trebuitoare, nedormind nopţile şi în cursul zilei neputând sta liniştit de griji, ci făcându-şi în capul său fel de fel de

planuri, vorbind şi sfătuindu-se cu bucătarii, cu sofragiii şi cu servitorii. Apoi sosind ziua hotărîtă, l'ar putea vedea cineva îngrijorat mai mult chiar decât cei ce vor a se luptà în stadiu, ca nu cumva să se întâmple vr'un neajuns, nu cumva să fie criticat, nu cumva să'şi capete de acolea mulţi acuzatori. Cel ce chiamă însă, la masa sa săracii şi infirmii, este scutit de toate aceste grijii, el pune masa instantaneu, şi nu se îngrijeşte cu multe zile mai 'nainte. Dar şi după cină dacă vom observa bine, vom vedea că acela imediat a pierdut mulţumirea dintâiu, pe când acesta o are în el, căci are pe Dumnezeu datornic, se nutreşte cu speranţe plăcute, şi în fie-ce zi el întinde masa şi să ospătează cu stăpânul a toate. Mâncările de sigur că se consumează, pe când charul şi mulţămirea sufletească nu se consumă, ba încă pe fie-ce zi el mai mult se bucură decât acei ce şi-au încărcat pântecele cu vin mult. Căci nimic nu hrăneşte spiritul atât de bine, ca o speranţă plăcută şi aşteptarea celor bune.

Să vedem apoi şi alte împrejurări, care se desfăşură la aceste mese. La masa aceea se aud fluere, chitare, flaute şi celelalte, pe când aici nici o cântare neplacută, ci numai imnuri şi psalmodii. Acolo sunt lăudaţi demonii, pe când aici Dumnezeu, stăpânul a toate. Ai văzut cum masa aceasta este plină de char, iar aceea încărcată de atâta nerecunoştinţă şi nesimţire? Căci spunemi: Dacă Dumnezeu este care te hrăneşte din bunătăţile sale, şi deci tu lui trebue să-i mulţumeşti pentru că te-a hrănit, apoi cum de introduci pe demoni în locul lui şi lor li mulţumeşti? Pentrucă cântările acelea din flaut nimic alt nu sunt, decât cântări drăceşti. In loc să zici: „Mulţumescu-ţi stăpâne" sau „Binecuvântat eşti Doamne, că m'ai hrănit pre mine din bunătăţile tale", tu, ca şi un câne necinstit, nu-ţi aduci aminte de aceasta, ci introduci pe demoni? Dar apoi chiar cânii, fie că ar primì cevà, fie că nu ar primì, totuşi se gudură pe lângă stăpân, pe când tu nici aceasta nu o faci. Cânele chiar de nu ar primì nimic dela stăpân, totuşi îl gudură, pe când tu şi după ce ai primit încă latri asupra sa! Cânele apoi chiar de ar primì cevà dela cei străini, nici prin aceasta încă nu'şi domoleşte ura asupra lor, şi nici că poate fi împrietenit, iară tu deşì ai suferit mii de rele dela demoni, totuşi îi introduci la masă, aşà că de două ori eşti mai rău decât

cânii. Și e bine că am amintit acum de câni, ca comparațiune cu cei ce mulțumesc lui Dumnezeu numai atunci, când primesc vre-o binefacere dela el!

Rușinați-vă, vă rog, de câni, cari deși rupți de foame, gudură încă pe stăpânul lor. Dumnezeu este care ne hărăzăște din darurile sale, și totuși când auzi că demonii uneltesc ceva contra mântuirei tale, tu lași pe stăpânul imediat și te apropii de dânșii! O! nenorocitule și mai fără minte decât cânii. «Dar au, zici, femeile publice (πόρναι) oarecare șic și plăcere privite». Ce plăcere? sau mai bine zis, ce necinste nu au ele? Casa ta a devenit așa dar loc de curvie, de nebunie și de spurcăciuni, și tu nu te rușinezi de a numì aceasta plăcere? Dacă crezi că îți este permis de a uza de femei pierdute și a transforma casa ta într'un local de curvie, tăvălindu-te ca și porcii în noroiu, ei bine, rușinea și desgustul izvorît de aici, va fi cu mult mai mare decât orice plăcere. Dacă însă o faci aceasta numai în aparență, iată că și de aici izvorăște o durere mare, căci dacă privirea nu este o plăcere, presupunând că te mărginești aici, totuși pofta devine mai mare, văpaea ce arde în tine mai grozavă încă. Și poate voești a știì și sfârșitul? Aceia se ridică dela masă insolenți și iritați ca niște nebuni și smintiți, și mai de râs decât sclavii, căci în timp ce servitorii pleacă de acolo sobri și cu mintea întreagă, ii pleacă beți. Vai! ce rușine. Aici însă, nimic de acest fel, ci ridicând masa cu laude și mulțămiri adresate lui Dumnezeu, ii se duc acasă scutiți de orice rușine, de orice acuzațiune. Așà dar vei vedea pe aceia că se găsesc în interiorul lor după cum aceștia se găsesc în exterior, adecă orbi, infirmi și șchiopi; adecă ce fel sunt corpurile acestora, așà sunt sufletele acelora, umflate ca de idropică și schimonosite, căci așà este lipsa de minte. După petrecere apoi vine slăbănogirea și oboseala generală, căci așà este beția, ea face pe cei sănătoși șchiopi și schilozi. Vei vedea pe aceștia apoi că au sufletele lor curate, strălucite și împodobite, după cum sunt corpurile acelora, căci ii trăesc în mulțămire, nu caută nimic mai mult decât strictul necesar, ii filosofează așà zicând, și se găsesc în toată liniștea și curățenia sufletului.

Acum să vedem care este sfârșitul atât aici, cât și acolo. Acolo este petrecere desfrânată, râs drăcesc, beție, glume urieioase, vorbe murdare, ca să se facă

plăcerea acelor femei desfrânate, pe când aici este filantropie și bunătate sufletească. Cel ce a chiemat la masa aceia, a fost stăpânit de slavă deșartă, pe când cestălalt a fost inspirat de filantropie și de bunătatea spirituală. Masa aceea a fost dată din slavă deșartă, din rapire și furtișag, pe când aceasta din filantropie; aceea sfârșește, după cum am zis, în prostie, în nebunie și în stupofacție, căci acestea sunt odraslele slavei deșarte, — iară aceasta în mulțămiri și slavă adresate lui Dumnezeu. Dar apoi și lauda oaminilor este mai mare pentru această din urmă masă, pe stăpânul celei dintâiu îl vorbesc de rău, iar pe al acesteia toți, chiar și cei cari nu s'au îndulcit din ea, îl laudă și'l consideră de părinte obștesc. Dupre cum se petrece cu cei nedreptățiți, căci sufăr deopotrivă și cei ce n'au fost nedreptățiți și cu toții consideră de dușman pe cel ce a nedreptățit, tot așà și cu cei ce nu au participat la masa aceasta, căci și aceștia laudă și admiră deopotrivă cu cei ce au participat pe cel ce a dat masa. Acolo predominează invidia, aici îngrijirea părintească și mulțămiri se aud din partea tuturor.

Toate acestea se petrec aici, dar acolo când va venì Christos, acest din urmă va stà de fața cu mult curaj înaintea lui, și va auzì întreaga lume acele cuvinte rostite de el: „Insetat m'ai văzut și m'ai adăpat, flămând și m'ai hrănit, gol și m'ai îmbrăcat" (Math. 25, 35 și urm.) și de acestea, pe când acela va auzi contrariul: „slugă vicleană și leneșă". (Ibid. 26) și celelalte, și iarăși: „Vai celor ce dorm în paturi de elefant, și se resfață întru așternuturile lor, ... celor ce beau vinul strecurat și se ung cu mirurile cele mai de frunte ... ca și cum ar sta au socotit, și nu ca cum ar fugì". (Amos 6, 4—6).

Acestea, iubiților, nu vi s'au spus fără scop, ci ca să vă schimbați părerea și nimic să nu faceți fără folos. «Dar ce? iată că eu fac și aceasta și aceea», acesta este răspunsul multora și multă vorbă fac de aici. Și ce trebuință e, spune-mi, ca fiind posibil de a face totul spre folos, tu să întrebuințezi unele fără vre-o necesitate și să cheltuești în zadar, iară pe altele cu necesitate? Spune-mi: dacă semănând ai arunca o parte de să-

mânță pe piatră,, iar alta pe pămînt bun, te-ai mulțămi oare a spune; nu vatămă cu nimic că am aruncat o parte pe piatră, iar cea-l-altă pe pământ bun? De ce nu ai aruncat-o toată în pământ bun? De ce îți micșorezi câștigul? Când aduni bani nu zici aceasta ci din toate părțile aduni; când împrumuți nu zici, de ce să împrumut cu o parte pe cei lipsiți și cu o parte pe cei cu mijloace, ci totul împrumuți acestora, pentru că știi că ai câștig, iară în cazul de față, unde atât de mare este câștigul, nu zici aceasta. Așà dar nu vei încetà a chieltuì în zadar? «Dar, zici tu, are și aceasta câștigul său». Care? Spune-mi. «Se întărește prieteșugul», zici. Insă nimic nu poate fi mai rece ca prietenia acelora, căpătată dela ospețe și petreceri; aici se zămislesc numai prieteniile parasíților. Nu insultà un lucru atât de admirabil, voiu să zic dragostea, nici nu spune eă rădăcina ei poate fi egală cu a aceleia, izvorîtă din petreceri și ospețe. După cum când un copac are rădăcina ca aurită și ca petrele cele prețioase, nu vei spune că are astfel rădăcina de la natura sa, ci este provenită așà din cauza putregaiului, tot așà faci și tu, căci chiar de s'ar naște prietenia din ospețe, totuși nimic nu poate fi mai rece ca astfel de prietenie. Cel ce chiéltuește în dreapta și în stânga pe astfel de ospețe, chiar de ar chieltuì cât de mult, nimic mare nu folosește, pe când cel ce chieltuește totul la mesele săracilor, chiar puțin de ar fi chiéltuit, totuși a făcut mare lucru, căci ceea-ce se caută nu este de a dà mult sau puțin, ci ca să dea nu mai puțin de propriele sale puteri. Să ne gândim la cel cu cinci talanți și la cel cu doi, să ne gândim la văduva care a pus în corvană cei doi fileri, să ne gândim la văduva de pe timpul lui Elie. Nu a zis văduva cea cu doi fileri, «și ce vatămă dacă voiu oprì un filer pentru mine și numai unul voiu pune în corvană», ci ea a dat tot ce avea, iară tu deși te găsești într'o așà îmbelșugare, totuși ești mai sgârcit decât aceea.

Deci să nu neglijăm, iubiților, de mântuirea noastră, ci să facem milostenii, căci nimic nu este mai bun lucru ca milostenia. Despre acest adevăr ni va arăta timpul viitor, ceea-ce de altfel ni probează și cel prezent. Să viețuim în slava lui Dumnezeu și să facem ceea-ce voește el, ca astfel să ne învrednicim bunurilor făgăduite nouă. Cărora fie a ne învrednicì prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia

împreună cu Tatăl și cu Sf. Duch se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA A II

„Drept aceea și noi, din care zi am auzit, nu încetăm pentru voi rugându-ne și cerând ca să vă umpleți de cunoștința voei lui, întru toată înțelegerea și înțelepciunea duchovnicească, ca să umblați voi cu vrednicie Domnului spre toată plăcerea, întru tot lucrul bun făcând roadă, și crescând spre cunoștința lui Dumnezeu“ (Cap. 1, 9. 10).

«Drept aceea» zice, adecă «fiindcă am aflat despre credința și dragostea voastră, fiindcă avem speranțe bune și suntem deplin încredințați că așà veți fi și în viitor». După cum se întâmplă și în războiu, că ațițăm mai mult pe ostașii aceia, cari sunt aproape de biruință, tot așà face și Pavel cu acești Coloseni, când îi îndeamnă ca să continue în sporirea faptelor bune. „Din care zi am auzit, zice, nu încetăm pentru voi rugându-ne“. Nu numai o zi, nici două sau trei, ci în totdeauna. Aici arată dragostea lui către dânșii, în acelaș timp lasă a se înțelege că ii încă n'au ajuns la capăt, căci vorba „ca să vă umpleți“ aceasta învederează. Acum tu privește înțelepciunea acestui apostol, căci el nu zice că dânșii sunt cu totul străini și lipsiți de adevărurile evangheliei, ci numai că-li mai lipsește ceva, ceea-ce probează expresiunea „ca să vă umpleți“, ca și cealaltă expresiune „spre toată plăcerea, întru tot lucrul bun“ așa că chiar și expresiunea „toată“ sau „întru tot“ ce o vedem des pusă, este ca o mărturie, că de și dânșii progresase în cuvântul adevărului, totuși încă nu ajunsese la sfârșit. Și apoi zice „ca să vă umpleți“ iară nu ca să luați, căci luase dejà, iară acum li remânea ca să se umple.

Cu modul acesta și deșteptarea ce li o face nu este greoae, și lauda ce li o aduce nu'i lasă ca să cadă. Dar ce înseamnă „ca să vă umpleți de cunoștința voii lui“? Adecă că voi vă apropiați de Dumnezeu prin Fiul, și nici cât prin îngeri. «Că trebuia să vă apropiați de el o știați; vă rămăsese numai a afla că apropierea voastră s'a făcut prin Fiul, pe care el l'a trimis. Căci dacă urmà a vă mântuì prin îngeri, nu ar fi trimis pre Fiul, nu l'ar fi dat rescumpărare pentru noi». „Intru toată înțelegerea, zice, și înțelepciunea duchovnicească“. «Fiindcă v'au amăgit filosofii, voesc ca de acum voi să fiți întru toată înțelepciunea duchovnicească, iară nu în acea omenească. Iară dacă voiți să aflați cunoștința voei lui, dacă voiți să aflați esența înțelepciunei duchovnicești, ei bine, aceasta constă în rugăciuni încontinue». Faptul acesta se arată de aici, că Pavel se roagă într'una, nu a contenit și nici că a părăsit rugăciunea, ceea-ce învederează și expresiunea „din care zi am auzit...“ Prin această expresiune li aduce și oarecare înfruntare, de oarece încă de atunci ajutați fiind prin rugăciunile lui, ii totuși nu 'și au revenit în sineși; căci expresiunea „cerând“ cu multă stăruință, de sigur aceasta probează; adecă că «ați aflat, însă trebue a mai aflà, trebue a mai ștì și restul».

„Ca să umblați voi cu vrednicie Domnului“ zice. Aici vorbește în privința vieței și a faptelor lor, ceea-ce face peste tot locul; în totdeauna el leagă purtarea creștinului de credință. „Spre toată plăcerea“. Ce va să zică aceasta? Mai departe explică fraza prin expresiunile: „Intru tot lucrul bun făcând roadă, și crescând spre cunoștința lui Dumnezeu“, ca și cum par'că ar zice: «După cum el fără de veste s'a descoperit pe sine, și după cum voi ați primit o astfel de cunoștință, tot astfel sunteți datori de a arătà în purtarea voastră o conduită demnă de această credință, căci această credință are nevoe de o conduită mai aleasă și mai frumoasă, decât se cerea în credința veche. Pentru că cel ce a cunoscut pe Dumnezeu și s'a învrednicit de a fi robul lui, ba chiar și fiul lui, unul ca acesta e cert că are nevoe de o mare virtute».

„Cu toată puterea întărindu-vă“. Aici vorbește despre ispite și persecuțiuni. «Ne rugăm ca să vă um-

pleţi de putere, să vă împuterniciţi, să nu vă împuţinaţi, să nu vă descurajaţi». „După tăria mărirei lui“, adecă «să câştigaţi o astfel de bunăvoinţă, o aşà dispoziţie către fapta bună, potrivită puterei slavei lui». „Intru toată îngăduirea şi îndelunga răbdare“. Ceea-ce el spune aici aşà şi este: «noi ne rugăm, zice, ca voi să aveţi o viaţă virtuoasă şi demnă de petrecerea voastră, să staţi neclintiţi, fiind întăriţi, după cum se cade a fi întăriţi de Dumnezeu creştinii adevăraţi». Pentru aceea, fiindcă el până aici nu s'a atins de loc de dogme, ci vorbeşte numai despre viaţă, unde nu găseşte nimic de acuzat, îi laudă pentru acelea ce trebuia să-i laude, după care apoi trece la acuzaţiuni. Aceasta o face el peste tot locul; când trebuia a scrie, de se întâmplà ca să aibă cevà de acuzat şi cevà de lăudat, mai întâiu lăudă şi după aceasta trecea la acuzaţiuni. Mai întâiu ei îşi familiarizează pe auditori, cu care ocazie, acuzaţiunile ce li aduce sunt apărate de orice bănuială, arătând prin aceasta că el ar fi dorit ca să'i laude necontenit, dar că, silit de împrejurări numai, el s'a văzut nevoit de a-i acuzà. Aceasta o face şi în I epistolă către Corintheni, unde după ce-i laudă mult pentru dragostea ce i-au arătat, imediat, din motivul incestului petrecut acolo (Cap. 5), trece în acuzaţiuni. Nu tot aşà însă în epistola către Galateni, ci cu totul din contra; ba încă dacă ar examinà cineva cu atenţiune, ar vedea că aici acuzaţiunea izvorăşte din însăşi lauda ce li-o aduce. In adevăr, că apostolul neavând a li spune atunci despre vreun succes al lor, şi fiind că abaterea lor dela credinţă erà mare, şi cu toţii se stricase, de aceea chiar dela început îi acuză zicând: „Mă mir...“, deşi expresiunea aceasta este ca laudă. Tocmai pe la finea epistolei îi laudă, însă nu pentru cele prezente, ci pentru trecut, căci zice: „Că de ar fi fost cu putinţă ochii voştri scoţându-i i-aţi fi dat mie“ (Cap. 4, 15).

„Intru tot lucrul bun, zice, făcând roadă şi crescând spre cunoştinţa lui Dumnezeu“. Aici e vorba de fapte. „Cu toată puterea întărindu-vă... întru îngăduirea şi îndelunga răbdare cu bucurie“, adecă îndelungă răbdare unii către alţii şi îngăduinţă către cei de altă religiune. Are cineva îndelungă

răbdare către acei pe cari îi poate combate, iară către cei pe cari nu-i poate are îngăduință. De aceea când vorbim de Dumnezeu, niciodată nu zicem că el îngădue sau are îngăduință (ὑπομονὴ), ci totdeauna zicem că îndelung rabdă, are îndelungă răbdare (μακροθυμία), după cum zice și însuși fericitul Pavel, scriind în alt loc: „Sau nu bagi samă de bogăția bunătăței lui și de îndelunga lui răbdare“ [1] (Rom. 2, 4)?

„Intru toată îngăduirea“ zice, adecă nu numai acum, ci totdeauna. „Intru toată înțelegerea și înțelepciunea duchovnicească“, căci altfel nu este posibil a cunoaște voința sa. Deși dânșii credeau că au cunoștința voinței lui, însă nu erà duchovnicească acea cunoștință. „Ca să umblați, zice, cu vrednicie Domnului“, căci numai așà calea voastră va deveni demnă de numele de creștin. Cel ce cunoaște filantropia lui Dumnezeu, și o cunoaște mai ales când vede că el a predat până și pe Fiul său,—unul ca acesta, zic, va avea încă o mai mare bunăvoință. Sau se poate explicà și în alt mod: «Nu ne rugăm numai ca voi să cunoașteți voia lui, ci ca acea cunoștință să o probați prin fapte, căci cel ce cunoaște, fără însă să săvârșească fapte bune, va fi pedepsit». „Ca să umblați voi“ zice, adecă nu numai odată, ci totdeauna, căci după cum umblarea este necesară omului, tot așà de necesar este și a vietuì cinstit. Purtarea noastră el o exprimă peste tot locul prin cuvântul umblare, preumblare (περιπατεῖν), arătând prin aceasta că astfel este viața noastră prezentă, și nu ca viața celor pământești. Pe lângă aceasta și lauda lor este mare, căci zice: „Să umblați voi cu vrednicie Domnului“ și „întru tot lucrul bun“, adecă necontenit să faceți fapte bune și să nu stați de loc. Aceasta o zice și mai sus în sens metaforic: „Făcând roadă și crescând spre cunoștința lui Dumnezeu“, și astfel să vă întăriți după puterea lui Dumnezeu, pe cât este cu putință omului.

---

[1]) Textul original este: „Ἢ τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος καὶ τῆς ἀνοχῆς καὶ τῆς μακροθυμίας καταφρονεῖς“, a căruia traducere exactă ar fi: Sau oare disprețuești bogăția bunătăței sale și îndelunga sa răbdare și toleranță? (Trad.).

„După tăria mărirei lui“. Mare este deci încurajarea lor. Și observați că el nu a zis putere (δύναμις), ci tărie (κράτος), ceea-ce este cu mult mai mare. „După tăria mărirei lui“, zice, așa că pretutindeni slava lui stăpânește. „Să umblați voi cu vrednicie Domnului“. Aici e vorba de Fiul, care are stăpânire peste tot, și în cer și pe pământ, că adecă slava lui peste tot stăpânește. Și nu zice în mod simplu întărindu-vă, ci în așà mod, precum se cuvine celor ce servesc unui stăpân puternic. „Spre cunoștința lui Dumnezeu“, cu care ocazie se și atinge de cuvintele acelei cunoștinți, căci a nu cunoaște pe Dumnezeu după cum trebue, aceasta înseamnă a se înșelà omul pe sine singur. Cel ce nu cunoaște pe Fiul și nici pe Tatăl, cu drept cuvânt că are nevoe de cunoștință, căci fără aceasta la nimic nu folosește viața.

„Intru toată îngăduirea și îndelunga răbdare, zice, cu bucurie mulțumind lui Dumnezeu“ (Vers. 12). Apoi voind a'i mângâià, nu li amintește de cele viitoare, căci la acestea a făcut dejà aluziune la început, zicând: „Pentru nădejdea cea gătită vouă în ceruri“, ci li amintește de cele dejà existente, căci acestea sunt motivul celorlalte. Aceasta o face apostolul în multe locuri, și cu drept cuvânt, căci faptele dejà petrecute asigură, și mai mult încă ridică pe auditor. „Cu bucurie, zice, mulțămind lui Dumnezeu“. Continuitatea și asociațiunea ideilor este aceasta: «Nu contenim a ne ruga lui Dumnezeu pentru voi, și a'i mulțămi pentru cele trecute». Ai văzut cum se introduce pe nesimțite în vorba despre Fiul lui Dumnezeu? Căci dacă îi mulțumim cu bucurie mare, apoi mari sunt și cele ce vorbim. Se poate de a mulțămì cineva numai de frică, se poate a mulțămi și când se află amărît. după cum mulțămia Iob, întristat fiind, căci zicea: „Domnul a dat, Domnul a luat“ (Iob, 1, 21). Să nu zică cineva însă că faptele petrecute nu'l întristase, sau că durerea nu'l cuprinsese, și nici să se răpiască acestui drept lauda cea mare ce i se cuvine. Când sunt împrejurări de acestea, noi mulțămim nu numai pentru frică sau pentru puterea lui cea negrăită, ci chiar și pentru însăși natura împrejurărilor.

„Celui ce ne-a învrednicit pe noi în partea soartei sfinților întru lumină". Mare lucru a vorbit el aici, căci par'că zice: «Cele dăruite nouă sunt de așa natură, încât ne-a făcut puternici nu numai pentru că ni-a dat, ci și pentru că ne-a împuternicit de a și primì». Aceasta o arată el prin expresiunea „celui ce ne-a învrednicit". De exemplu: dacă ar ajunge cineva și împărat, ar putea dà cui voește stăpânia peste o provincie; dar atâta poate el dà, adecă poate să dea demnitatea de guvernator, însă nu va putea niciodată a'l face pe acest guvernator apt pentru postul său, ba încă de multe ori onoarea ce i-a conferit'o îl face ridicol. Dar când dă și demnitatea, și îl faceşi demn de acea cinste, îl face și destoinic la treaba încredințată lui, atunci de sigur că faptul este măreț.

Tocmai aceasta spune apostolul aici, adecă nu numai că ni-a dat cinstea, ci încă ne-a făcut și puternici de a o primì. Așa dar cinstea dată nouă este îndoită, pe deoparte că ni-a dat'o, iară pe de alta că ne-a făcut vrednici de acest dar. Și privește că el nu zice „celui ce ni-a dat", ci „celui ce ne-a învrednicit pe noi în partea soartei sfinților", adecă celui ce ne-a rânduit pe noi împreună cu sfinții; și încă nu numai că ne-a rânduit, ci că ne-a și acordat favoarea de a ne bucurà de fericirea lor. Fiecare își primește partea sa. E posibil însă de a fi cineva în acelaș loc, și să nu se bucure de aceiași fericire cu a sfinților, dar a primì aceiași parte și să nu se bucure de fericirea lor, nu e posibil. E posibil de a fi și în aceiași soartă, fără însă a avea și aceiași parte, precum de ex. toți suntem în aceiași soartă, și totuși nu avem cu toții aceiași parte. Aici însă nu spune aceasta, ci vorbește despre parte la un loc cu soarta. Și de ce oare numește el soartă? Pentru cuvântul că nimeni nu se va învrednicì de împărăția cerurilor prin propriile sale fapte, ci după cum soarta depinde mai mult de o întâmplare norocoasă, tot așà și aici. Nimeni nu va putea arătà vreodată o astfel de viață neprihănită, încât prin propriile sale forțe să poată a se învrednicì împărăției cerurilor, ci totul este numai din darul lui. De aceea și zice: „Când veți face toate cele ce vi s'a poruncit vouă, ziceți: că slugi netrebnice suntem, că ce am fost datori a face,

am făcut" (Luc. 17, 10). „In partea soartei sfinților întru lumină" atât în prezent, cât și în viitor, adecă întru cunoștință, căci mi se pare că el vorbește aici de amândouă la un loc.

După aceasta arată și bunurile de care ne-am învrednicit, căci nu este de mirare numai că ne-am învrednicit împărăției cerurilor, ci încă trebuià a adăogà și cine eram noi mai înainte, ceea-ce nu este tot una, despre cum zice: „Că abea va murì cineva pentru cel drept, că pentru cel bun poate și îndrăznește cineva a muri" (Rom. 5, 7).

„Care ne-a izbăvit pe noi, zice, din stăpânirea întunericului" (Vers. 13). Așà dar totul este al său; al său este de a acordà și acestea și acelea, și nicăeri nu putem zice că este meritul nostru. „Din stăpânirea întunericului", zice, adecă din stăpânirea înșelăciunei, a diavolului, a tiraniei. Și observați că el nu zice simplu, întuneric, ci stăpânirea întunericului, căci avea mare stăpânire asupra noastră, ne stăpânea în totul. Apoi dacă este grozav de a zice numai de diavolul, cu atât mai de nesuferit este când zice „din stăpânirea diavolului". „Și ne-a mutat la împărăția Fiului dragostei lui". Așa dar nu numai că ne-a scăpat din întuneric, ceea-ce de altfel este un fapt destul de mare, dar și mai mare este încă că ne-a introdus în împărăția cerurilor, cu care ocazie a arătat filantropia sa. Și privește cât de variat este darul ce ni-a făcut, căci întâiu ne-a scăpat din întunericul răutăților, al doilea că ne-a și mutat în împărăția cerurilor. „Care ne-a izbăvit pe noi" adecă nu numai că ne-a scăpat, ci încă că ne-a și izbăvit, ne-a mântuit, arătând prin aceasta marea ticăloșie în care ne găsiam, pe deoparte, iar pe de alta învederând robirea diàvolului. Mai arată apoi și ușurința cu care Dumnezeu a făcut aceasta, căci zicând „ne-a mutat" arată că a făcut ceea-ce se face cu un ostaș pe care'l mută șeful său din loc în loc. „La împărăția fiului dragostei lui". Nu spune numai împărăția cerurilor, ci a făcut cuvântul mai însemnat, căci o numește împărăția fiului său. Nimic nu este mai mare ca această laudă, dupre cum zice și în alt

loc; „De răbdăm, împreună vom si împărăţì“ (Timoth. 2, 12), adecă ne-a învrednicit aceloraşi deopotrivă cu fiul. Şi nu numai atât, ci încă pune cuvântul cu intensitate, căci zice „dragostei lui“. Pe duşmani, pe cei întunecaţi, fără de veste i-a mutat acolo unde se găseşte fiul, şi chiar în aceiaşi cinste cu el. Nu s'a mulţumit numai la aceasta ca să învedereze darul cel mare acordat, nu s'a mulţămit să spună „în împărăţia“, ci a adaos şi „fiului“ şi nici numai la aceasta, ci a adaos „dragostei lui“, ba încă a mers mai departe, căci a arătat şi cinstea naturei lui, căci zice „care este chipul lui Dumnezeu celui nevăzut“, decât, aceasta nu o spune imediat, ci mai întâiu vorbeşte de binefacerea lui către noi. Pentru ca nu cumva auzind acestea să'ţi închipui că totul este al Tatălui şi să crezi că Fiul este afară, de aceea atribue totul Fiului, precum iarăşi atribue totul Tatălui, căci acesta a mutat, iară acela a procurat, sau mai bine zis a fost cauza mutărei, pentru că zicerea „Care ne-a izbăvit pre noi din stăpânirea întunericului“ este egală cu cealaltă care urmează: „Intru care avem răscumpărarea prin sângele lui şi iertarea păcatelor“ (Vers. 14). Dacă nu am fi căpătat iertarea păcatelor, nu ne-am fi mutat. Iată aici iarăşi particula „întru care“. Şi nu zice slobozire de robie (λύτρωσιν) ci rescumpărare din robie (ἀπολύτρωσιν), astfel că nu e posibil a mai cădea vreodată şi nici a fi muritori după rescumpărare.

„Care este chipul lui Dumnezeu celui nevăzut, întâiu născut decât toată zidirea“ (Vers. 15). Aici am ajuns la o chestiune de a ereticilor, pentru care vom amâna-o pe ziua de mâine, când vom dezlega-o, şi când şi voi veţi fi cu mintea încordată şi bine pregătiţi. Dar dacă trebue a spune acum ceva, este că lucrul săvârşit de Fiul este cu mult mai mare. Şi cum aceasta? Ei bine, aceea este imposibil — de a da împărăţia celor ce remân în păcate, pe când aceasta e mai uşor, căci numai a pregătit calea spre primirea darului. Ce spui? El ţi-a iertat păcatele tale? Atunci el te-a apropiat de Dumnezeu. Iată cum apostolul a pus mai dinainte bazele dogmei.

[1]) Spunând acestea până acum, noi trebue a încetà cu vorba, și a ne aminti într'una că ne-am bucurat de niște astfel de binefaceri, și veșnic să rumegăm în noi înși-ne despre darul lui Dumnezeu, adică de ce anume ne-am izbăvit și ce am câștigat, căci numai așa ne vom arătà recunoscători, și numai cu chipul acesta vom face a crește dragostea noastră cătră dânsul. Ce spui omule? Ai fost chiemat în împărăția fiului lui Dumnezeu, și tu încă caști a lene, încă te scarpini, încă stai în amorțire? Dacă ar fi trebuit ca să calci peste mii de morți pe fiecare zi, oare nu ar fi trebuit ca toate să le suferi? Când e vorba de a câștigà vre-o întâetate, voiu să zic vre-o stăpânie oarecare, faci orice ca să reușești, iară când e vorba de a te face părtaș împărăției unului născut fiu al lui Dumnezeu, oare nu trebue a sărì pe deasupra a mii de sabii și a te aruncà chiar în foc? Și încă nu numai aceasta, dară ce e și mai grozav, că trebuind a plecà de aici, în loc tu să plângi, te dezmerzi în petreceri cu cei de aici, ca unul ce ești iubitor al trupului. Și din ce cauză oare consideri moartea ca ceva de spaimă? Dezmerdarea de sigur că este cauza acestora. Cel ce își petrece aici pe pământ de multe ori cea mai amărîtă viață, ar trebuì ca să dorească mai curând a zburà și a scăpà de aici. Noi însă pătimim acelaș lucru ca și puii cei mici de rândunică, cari voesc a remânea pentru totdeauna în cuibar, și carii cu cât vor remânea mai mult, cu atât vor devenì mai slabi și bicisnici. Viața prezentă este un fel de cuibar lipit cu lut și paie. Chiar de 'mi vei arătà casele cele mai frumoase, ba până și palatele împărătești care strălucesc de aur mult și petre prețioase, și tot nu voiu crede că se deosebesc de cuibarele rândunelelor, care la cea mai mică intemperie vor cădea toate dela sine. Numesc intemperie acea zi îngrozitoare, pentru unii numai, și nu pentru toți, căci și Dumnezeu zi și noapte chiamă la sine pe toți deopotrivă, fie drepți, fie păcătoși. Astfel numesc și eu acea zi, intemperie, furtună, sau mai bine zis iarnă groaznică. Dacă în timpul verei nu ne vom hrănì bine,

---

[1]) *Partea morală.* Trebue a ne aminti necontenit de binefacerile lui Dumnezeu și a nu ne abate dela dânsul. Despre judecată și pedeapsă, și că noi trebue a plânge și a ne întristà, ca să ne izbăvim de dânsa. *(Veron).*

ca să putem zbură când va venì acea iarnă, nu ne vor luà pe lângă ele mumele noastre, ci ne vor lăsà spre a ne prăpădì de foame, sau că cuibarul căzând jos ne vom nimicì. Intocmai 'ca și pe un cuibar, și chiar mai ușor decât pe un cuibar, va strică Dumnezeu totul, refăcând și reformând din nou. Cei ce nu pot zbură, nu vor putea întâmpină pe Dumnezeu în văzduch, de oarece fiind hrăniți rău nu au aripile ușoare; toți aceștia vor cădeà jos, după cum se cade a pătimì. Puii cei mici de rândunică când cad jos, iute sunt pierduți, noi însă nu ne vom pierde, ci vom fi munciți vecinic. Iarna și intemperie grozavă va fi și timpul acela, ba încă mai cumplită decât acestea, căci nu vor fi puhoae de ape, ci râuri de foc, nu va fi întuneric din cauza norilor, ci întuneric nesfârșit, încât nu se va mai vedea nici cerul, nici aerul, ca astfel să se îngrozască mai mult decât cei îngropați în pământ.

De multe ori spunem acestea, dar nu convingem pe unii; decât, nu este nimic de mirare, dacă și eu ca un om de nimic pătimesc de acestea, de vreme ce și profeții au pătimit așà vorbind de astfel de lucruri, ba încă vorbindu-li câteodată de resboiu chiar, sau și de robie. Și Sedechia erà înfruntat de Ieremia, și totuși nu se rușinà. De aceea și ziceau Profeții: „Vai de cei ce zic: degrabă să se apropie cele ce va face, ca să vedem, și să vie sfatul sf. lui Israil, ca să'l cunoaștem“ (Isaia 5, 19). Deci să nu ne mirăm de aceasta. Nici cei de pe vremea potopului nu credeau, ci tocmai atunci au crezut când nu mai aveau nici un folos. Nici cei din Sodoma nu credeau și nici nu se așteptau la catastrofă, ci au crezut tocmai când nu mai aveau nici un câștig din credința lor. Și ce vorbesc eu de cele viitoare? Cine se așteaptà chiar în prezent, la atâtea fapte ce se succedează periodic în diferitele părți ale pământului, ca de pildă rezboae, cutremure de pământ, omoruri, etc.? Deși acestea sunt mai convingătoare decât istoria potopului, totuși lasă în nepăsare pe mulți. Aceia de pe timpul potopului nu mai avusese înaintea lor vr'un exemplu, nici nu auzise de sf. Scripturi, pe când în timpul acesta mii de fapte s'au desfășurat, fie în ochii noștri, fie în timpul părinților noștri, și totuși mulți nu cred. Dar de

unde vine oare necredinţa aceasta? Din uşurătatea sufletului; mănâncă şi beau, şi de aceea nu cred. Ceeace voeşte cineva aceea şi crede, aceea şi aşteaptă, iară cei ce vorbesc contrariul, după părerea lor aiurează.

Dar să nu pătim şi noi ca aceia. Nu va mai fi potop de acum, şi nici osânda nu este aici până în sfârşit, ci începutul pedepselor este moartea celor necredincioşi, căci va fi judecată atunci. «Şi cine a venit de acolo, zici, şi ne-a spus»? Dacă voeşti să glumeşti vorbind aceasta, nu este bine, căci nu e bine de a glumì în astfel de lucruri primejdioase. Dar dacă este aşà cu adevărat, şi tu nu crezi că vor fi, apoi cum de te numeşti creştin? — şi aici nu vom spune nimic din celelalte argumente. Pentru ce ai primit baea renaşterei? Pentru ce vii la biserică? Nu cumva oare noi făgăduim atunci (la botez) numai principii, numai banalităţi? De ce deci vii dacă nu crezi scripturilor? Toată speranţa noastră este la cele viitoare. Deci dacă tu nu crezi cuvintelor lui Christos, eu nu te voi numì creştin, să nu fie, ci mai rău încă şi decât păgânii. Şi de ce? Pentru că crezând pe Christos de Dumnezeu, nu crezi lui ca lui Dumnezeu. O astfel de consecinţă are numai neevsevia păgânilor, căci cel ce nu crede pe Christos a fi Dumnezeu, de necesitate că nici nu crede în el; dar neevsevia ta nici măcar nu are o consecinţă logică, căci îl mărturiseşti a fi Dumnezeu, însă nu voeşti a crede cuvintelor lui. Aceste vorbe sunt zise din beţie, din dezmierdări, din îmbuibări. „Să mâncăm şi să bem, căci mâine vom muri" (I Corinth. 15, 32), zice Apostolul, repetând principiul şcoalei lui Epicur, deşi eu zic că nu mâine, ci atunci când zici asemenea vorbe, dejà ai murit. Aşà dar cu nimic nu ne vom deosebi de porci sau de ne cuvântătoare? spune-mi. Căci dacă nu este nici judecată, nici recompensă, nici tribunal, apoi din ce cauză am fost cinstiţi cu un astfel de dar, cu darul cuvântului zic, şi al raţiunei, şi toate le avem supuse nouă? De ce oare noi stăpânim, iară animalele şi toate celelalte sunt stăpânite? Priveşte cum diavolul din toate părţile se grăbeşte a ne înduplecà ca să ignorăm darul lui Dumnezeu. Amestecă la un loc pe sclavi cu stăpânii lor, întocmai ca şi un neguţător de sclavi sau slugă nerecunoscătoare, care se sileşte de a atrage pe cel liber în aceiaşi înjosire ca şi dânsul. Dar apoi

mi se pare că cel ce distruge ideia de judecată, distruge totodată şi ideia de Dumnezeu. Diavolul în totdeauna este acelaş, căci el ni pune înainte toate în mod metodic, şi nu deodată, ca astfel să ne păzim de el. Dacă nu este judecată, apoi Dumnezeu nu este drept, — acestea le vorbesc ca om, — dar dacă Dumnezeu nu este drept, apoi nu este Dumnezeu, şi dacă Dumnezeu nu există, apoi totul din lume se poartă la întâmplare, nu este prin urmare nici virtute şi nici răutate. Dar el nu spune pe faţă nimic din acestea. Ai văzut cugetul cel viclean al diavolului? Ai văzut cum el voeşte a aduce pe om în rândul necuvântătoarelor, sau mai bine zis în rândul fiarelor sălbatice, în rândul demonilor? Deci să nu'i credem lui. Este judecată omule, nenorocit! Eu ştiu de unde ajungi la nişte astfel de raţionamente; multe nu'ţi sunt cunoscute, te-ai lovit de multe obstacole, nu ai curaj, crezi că eşti consecinte cuvintelor tale, consecinte şi cu natura lucrurilor. «Nu am să'mi torturez eu spiritul, zici, cu aşteptarea gheenii; chiar de ar fi gheena eu îl voi convinge că nu este, zici, mă voiu ocupà aici cu plăcerile şi cu dezmierdările». Apoi de ce adaogi păcate peste păcate? Dacă ai păcătuit şi crezi că este gheena, vei da seama numai de acestea, dar dacă vei mai adăogà şi o asemenea impietate, vei da seama şi de aceste raţionamente greşite, aşà că mângâerea ce o ai avut pe un timp scurt, va fi cauză de o pedeapsă încontinuă. Dar fie; ai păcătuit. Apoi atunci de ce îndemni şi pe alţii să păcătuiască, spunând că nu este gheena? De ce înşeli pe cei mai simpli? De ce deslegi mânele poporului? In partea ta totul s'a răsturnat pe dos; nici cei însemnaţi nu vor deveni mai însemnaţi, ci leneşi, şi nici cei răi nu se vor depărta de rele, ci încă mai răi vor fi. Nu cumva oare dacă vom conrupe pe alţii, vom avea iertarea păcatelor? Nu ai văzut pe diavol cum s'a încercat să prăbuşească pe Adam? Şi oare prin aceasta a căpătat el vre-o iertare? O astfel de purtare este motiv însă de o mai mare pedeapsă, căci un astfel de om va fi pedepsit nu numai pentru propriile sale păcate, ci şi pentru păcate străine. Să nu ne închipuim că dacă vom prăbuşi pe alţii în prăpastia în care suntem noi, vom face tribunalul acela mai indulgent către noi, ci încă din contra se va arăta către noi mai aspru. De ce ne împingem unii pe alţii ca să ne pierdem? Acest

fapt este satanicesc. Ai păcătuit, omule? Ai pe stăpânul filantrop; roagă-l, plângi, oftează, înfricoşază şi pe alţii, şi li cere ca să nu cadă şi ii în aceleaşi păcate. Dacă un servitor alungat din slujbă, ar spune acasă fiului său cauza pentru care a fost alungat, şi i-ar zice: «Fiule, eu am dispreţuit pe stăpân, tu însă sileşte-te de a-i plăcea, ca să nu păţeşti ca mine», oare nu va avea iertare? spune-mi. Nu-l va muia şi îmblânzì pe stăpân? Dar dacă tu laşi la oparte asemenea cuvinte, şi-i vorbeşti contrariul, că adecă nu răsplăteşte fiecăruia după osteneala sa, că toate cele din casa lui se petrec în învălmăşală, şi cele bune ca şi cele rele, că nu este mulţămire în casa aceasta, — apoi atunci cam ce idee va avea de tine stăpânul? Oare nu vei avea o mai mare răspundere? Cu drept cuvânt că vei avea; în cazul acela greşala lui se va justificà oare-cum, deşi poate nu în total va fi uşurat, dar în cazul din urmă nicidecum. Dacă nu altceva, cel puţin adu-ţi aminte de bogatul din evanghelie, care găsindu-se în gheena, zicea: „Părinte Abraame, rogu-te ca să'l trimiţi pre dânsul în casa tatălui meu, că am cinci fraţi, ca să li spună lor, ca să nu vie şi ii la acest loc de muncă“ (Luca 16, 27. 28), şi cum n'a putut să trimită pe Lazăr, ca astfel să nu cazi şi tu în aceiaşi nenorocire. Să fugim deci de asemenea vorbe satanriceşti.

«Dar ce? zici tu, când ne întreabă despre aceasta Elinii, oare nu trebue să li răspundem»? Aşà dar punând pe creştin în confuziune, sub pretext de a răspunde Elinului, tu consfinţeşti o astfel de dogmă satanicească? Fiindcă tu discutând despre suflet nu te convingi de acestea, apoi voeşti a aduce pe alţii de martori. Dacă este nevoe de a discutà cu Elinul, nu de aici trebue să începi discuţiunea, ci de acolo, că sau Christos este Dumnezeu, şi fiul lui Dumnezeu, sau demonii lor sunt Dumnezei. Când tu deslegi mai dinainte aceasta, toate cealalte vin dela sine. Insă mai înainte de a stabilì acest princip, este în zadar de a discutà despre responzabilitate şi recompense; mai înainte de a cunoaşte începutul, sau principiile elementare, este ceva prostesc de a începe cu sfârşitul. Nu crede Elinul în judecata cea mai de pe urmă? Aceiaşi sufere ca şi tine, fiindcă şi el are pe mulţi din ai săi, cari au filosofat asupra acestui punct, deşi spuneau

că va suferì numai sufletul separat de corp, dar cu toate acestea au stabilit și ii un tribunal oarecare. Insemnătatea acestui principiu este atât de învederată, încât nu este nimeni care să o ignoreze, ci și poeții și cu toți în fine concordează în aceea că va fi tribunal, va fi judecată. Astfel că și el mai întâiu nu credea celor spuse de ai săi. Nici Iudeul nu se îndoește despre aceasta, și nici chiar cel mai simplu om. De ce dar să ne înșelăm pe noi înși-ne? Iată asemenea vorbe le spui mie, dar ce vei putea spune lui Dumnezeu care a plăsmuit inima noastră a fiecăruia în parte? Ce-i vei răspunde lui, care știe toate cele din cugetul tău? Ce vei spune celui ce există și lucrează, și este mai tăios decât orice sabie ascuțită pe amândouă părțile? Căci spune-mi în sinceritate: tu nu te scârbești în sufletul tău când păcătuești? Dar, cum oare s'a putut înfiltra în tine automat o astfel de înțelepciune, că păcătuind să te întristezi singur, și să te scârbești contra ta? Aceasta cu adevărat că este o mare înțelepciune. Tu singur te mâhnești și 'ți pare rău de păcatul făcut, dar oare cel ce 'ți a dat ție o astfel de pricepere, lasă ca totul din lumea aceasta să se poarte încoace și încolo fără nici o rațiune, fără nici un scop final? Regula generală este și va fi: Nici un muritor care vieţuește în fapte bune, nu se îndoește despre judecata cea mai de pe urmă, fie el Elin, fie eretic, și nimeni din acei ce trăesc în fapte rele — afară poate de puțini — nu accepta credința despre înviere. Aceasta o și spune Profetul: „Cel păcătos, după mulțimea mâniei lui nu va căuta, nu este Dumezeu înaintea lui“, și de ce oare? „Spurcă-se căile lui în toată vremea“ (Ps. 9, 24. 25), zice, adecă „să mâncăm și să bem, căci ca mâine vom murì“, aceasta este deviza lui. Vezi că este înjositor de a spune aceasta? Deci, toate acele vorbe contra învierei obștești sunt zămislite din a mâncà și a beà. Insă sufletul nostru nu primește o astfel de judecată greșită, căci ar fi întocmai cu acel omorîtor de oameni, care închipuindu-și că nu va fi prins, omoară, pe când dacă în criteriul conștiinței lui ar fi judecat profund, nu ar fi ajuns atât de repede la crimă. Știà el foarte bine, însă s'a prefăcut că nu știe, ca să nu se chinuiască cu conștiința și cu frica, căci de altmintrelea ar fi fost mai slab așà zicând, în cu-

tezanța sa. Tot așà și cei ce păcătuesc, căci și aceștia rostogolindu-se pe fiece zi în păcatele lor, nu vor a cunoaște, deși conștiința lor li spune ceea-ce e bine.

Dar să nu ne uităm la aceștia, căci va fi judecată; va fi judecată, zic, va fi înviere, căci Dumnezeu nu va lăsà în părăsire atâtea făpturi ale sale.

De aceea vă rog, ca depărtându-ne de rele să ne îndeletnicim cu faptele cele bune, ca astfel să primim cuvântul cel adevărat prin Christos Iisus Domnul nostru. Deși de altmintrelea ce este mai ușor de primit? Oare nu este mai ușor de a primì învierea morților, decât destinul sau fatalitatea acelora? Credința aceea este credința nedreptății, a nelogicei, a cruzimei, a neomeniei, pe când aceasta este a dreptăței, a aceluia care împărțește după vrednicie; și totuși ii nu primesc acest raționament. Care este cauza? Lenea și trândăvia, căci nimeni, având în capul său minte, nu acceptă acea credință rătăcită. Chiar și printre Elini, numai acei cari spun că și plăcerile au un sfârșit, primesc acea credință, pe când cei ce iubesc virtutea nicidecum, ci o aruncă ca nelogică. Deci dacă printre Elini este așà, apoi cu atât mai mult se poate zice de creștinii cari viețuesc în virtute și cred în cuvântul învierei. Acum tu privește cum diavolul a făurit două lucruri contrare; pe de oparte să neglijăm în fapta bună, iar pe de alta ca să'l servim pe el, și prin fiecare din acestea el prinde în cursă pe păcătos. Dar ce răspuns va putea să dea acel ce nu crede în niște fapte atât de miraculoase, ci în aiurările și în bârfelile acelora? Să nu ne hrănim cu speranța că poate vom căpăta iertare, ci venindu-ne în fire, să ne îndeletnicim cu virtutea, și să viețuim cu adevărat în Dumnezeu, prin Christos Iisus Domnul nostru, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duh, să cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA III

„Care este chipul lui Dumnezeu celui nevăzut, întâiu născut decât toată zidirea. Căci întru dânsul s'au zidit toate, cele cerești și cele pământești, cele văzute și cele nevăzute, ori

domniile, ori începătoriile, ori stăpâniile, toate printr'ânsul și întru dânsul s'au zidit. Și el este mai 'nainte de toate, şi toate întru dânsul sunt așezate, și este capul trupului bisericei". (Cap. 1, 15—18).

Astăzi este necesar de a'mi plăti datoria pe care am amânat'o ieri, ca astfel să o propun cugetelor voastre reîntinerite. Vorbind Pavel de demnitatea Fiului a spus acestea, după cum am arătat: „Care este chipul lui Dumnezeu celui nevăzut". Al cărui chip voiesti să fie? Al lui Dumnezeu? Asa dar este intocmai cu a celui pe care 'l pui inainte. Dacă este chipul lui Dumnezeu, bine, căci este Dumnezeu si Fiul lui Dumnezeu. dar dacă este chipul omului, spune-mi, și mă voiu depărta de el ca de un maniac. De ce oare nicăieri nu se numește îngerul nici chip, nici fiu, ci în ambele cazuri se zice numai despre om? Pentru ce? Pentru că atunci învederându-se sublimitatea naturei, iute ar fi adus pe mulți în adorațiunea îngerilor, și deci în cea mai mare impietate; pe când așà umilința și micimea garantează siguranța faptului, şi nu ne lasă, chiar de am voì, ca să bănuim așà ceva și să pogorîm pe Cuvântul (fiul lui Dumnezeu) jos. De aceea unde este multă umilință, acolo scriptura cu curaj vine şi precizează onoarea, pe când unde natura este mai mare niciodată. Insă chipul celui nevăzut. este si el deopotrivă nevăzut, căci altminterea nu ar mai fi chip. Chipul. sau icoana, întru cât este chip, chiar și printre noi oamenii trebue a fi întocmai, ca de ex. în fisiognomie si asemănare. In cazul de față însă, nu este posibil aceasta, și daca ai căutà să aflì așà ceva cu preciziune, ai dovedì prin aceasta mai mult o abilitate oarecare omenească, care în multe părți greșește, sau mai bine zis totdeauna, pe când unde este Dumnezeu, ca în cazul de față, niciodată nu greșește, și nici că n'ar putea izbutì în cercetările sale. Deci dacă el este creatură, cum de este chipul Creatorului? Căci nici calul nu este chipul omului. Dacă chipul nu învederează perfecta asemănare cu cel nevăzut, ce împiedecă și pe îngeri de a nu fi și ii chip, căci și dânșii sunt nevăzuți, nu însă și loru-și nevăzuți? «Dar, zic ereticii, spiritul este nevăzut». Și fiindcă este nevăzut, apoi pentru aceasta

este chip? Și nu cumva și îngerii sunt chipuri în așà fel ca și dânsul?

„Întâiu născut decât toată zidirea". Deci ce zic ii? «Iată că a fost creat». Și de unde o scoți aceasta? spune-mi; «Fiindcă apostolul a spus „întâiu născut". Dar n'a spus întâiu creat, ci întâiu născut. Apoi dacă vorbind de cel întâiu născut zici că el a fost creat, ce vei spune când vei auzi numindu-se și frate? Căci Sf. Scriptură îl numește frate deopotrivă cu noi în totul. Acum tu privește, că prin aceasta noi îi vom sustrage și însușirea lui de creator, și vom pretinde că el nu se deosebește de noi nici cu demnitatea, și cu nimic nu este mai superior nouă. Dar cine, având minte, ar putea susținea aceasta? A fi cel întâiu născut nu este semnificativul nici al demnității, nici al cinstei și nici a altceva, ci numai al timpului. Ce înseamnă deci „cel întâiu născut"? «A fost creat» zici. Bine, dar dacă e așà, apoi atunci are și frați. Dealtminteri cel întâiu născut este la fel, voiu să zic de o ființă, cu cei al căror întâiu născut este. Deci fiul fiind cel întâiu născut înaintea tuturor, căci zice „decât toată zidirea", urmează de la sine că D-zeu-Cuvântul este de o ființă și cu pietrele, și cu lemnele, și cu mine. Dar spune-mi ce învederează zicerea „Cel întâiu născut din morți" (Colos. 1, 18)? și privește că n'a zis al morților, ci cel întâiu născut din morți. Și n'a zis că el cel întâiu a murit, ci, că cel întâiu născut din morți a înviat. Astfel că nimic alta nu învederează, decât că el s'a făcut pârgă a învierei. Tot așà deci și în cazul de față.

După aceasta apostolul intră în înseși dogma. Și pentru ca să nu'și închipuie ii pe Fiul lui Dumnezeu a fi mai tânăr oarecum, că adecă mai 'nainte îngerii atrăgeau către Dumnezeu, iară acum Fiul, arată mai întâiu că îngerii nu au putut face nimic, și al doilea că Fiul este înainte și de îngeri, iară dovada că el există mai înainte și de îngeri este, că și aceștia au fost creați de dânsul. „Căci întru dânsul s'au zidit toate" zice. Ce pot spune aici discipulii lui Pavel al Samosatelor? „Cele din ceriu", adecă tocmai ceea ce era atunci în discuțiune, apostolul o a pus mai întâiu. Și cele de pe pământ", iară mai departe zice

„Cele văzute și cele nevăzute", adecă nevăzute ca de ex. spiritul și câte au fost create în cer, iară văzute ca de ex. oamenii, soarele, cerul, etc. „Ori scaunele",—adecă ceea-ce este de toți mărturisit o lasă și pune ceea-ce erà în discuțiune.—„Ori scaunele, ori domniile, ori începătoriile, ori stăpâniile". Zicerea „ori" „ori" este periliptică al totului, sau mai bine zis coprinde în sine totul, în acelaș timp încă începând cu cele mari ajunge la cele mici. „Toate printr'însul și întru dânsul s'au zidit", zice: Iată acum că expresiunea ἐν αὐτῷ însemnează printr'însul, căci după ce zice că „întru dânsul" (ἐν αὐτῷ) adaogă imediat „printr'însul" (δι' αὐτοῦ). Dar ce înseamnă oare expresiunea „întru dânsul"? Adica că de dânsul depinde ființarea tuturor. Nu numai că le-a adus la ceea-ce sunt, din ceea-ce nu erau, dar că tot el le stăpânește și acum, așà că dacă s'ar sustrage de sub pronia lui, s'ar pierde și s'ar nimici. Apostolul n'a zis că el le stăpânește, căci ar fi fost poate cuvântul mai greoiu, ci, ca de dânsul depind. E de ajuns ca ele să caute numai către dânsul, și el le stăpânește și le concentrează, le reunește la un loc. Astfel deci „cel întâiu născut" este ca temelie, însă aceasta nu învederează că el este de o ființă (ὁμοούσιος) cu creaturile, ci, că prin el sunt toate și printr'ânsul se guvernează. Tinde și Pavel când zice „Temelie am pus" (I. Corinth. 3. 10) nu spune de existența, de ființa acelei temelii, ci de acțiunea ei. Și ca să nu crezi că el este servitoriu, arată ca însuși el stăpânește cele făcute,—deși după noi este un fapt mare, căci nu este mai puțin ca a creà, deoarece a creà este chestiune de artă, pe când a stăpâni este rezultatul proniei sale.

„Și el este mai 'nainte de toate" zice. Aceasta se cuvine lui Dumnezeu. Dar unde este Pavel al Samosatelor? „Și toate întru dânsul sunt așezate", adecă crearea lor, ființa lor de dânsul depinde. Vedeți cum el încontinuu se învârtește cu cuvintele în jurul aceleeași idei, ca și hirurgul în jurul mai multor rane, cu scop vădit de a scoate din rădăcină credința cea vătămătoare a ereticilor. Dacă el a spus atâtea, și încă s'a ivit după trecere de atâta timp Pavel al Samosa-

telor cu eresul său, cu cât mai mult încă dacă nu ar fi spus acestea? „Şi toate întru dânsul, zice, sunt azeşate". Dar cum sunt aşezate în cel ce nu există? Aşà că şi crearea îngerilor tot la dânsul se rapoartă. „Şi el este capul trupului bisericei" (Vers. 18). După ce a vorbit despre demnitatea lui, mai la urmă spune şi despre filantropia lui. „El este, zice, capul trupului bisericei". Nu zice că el este capul plinităţei, ci al trupului bisericei, voind prin aceasta a ni'l arătà mai familiar, mai apropiat, învederând încă că cel ce este atât de înalt şi mai presus de toţi, 'şi-a apropiat de dânsul pe toţi cei de jos. Peste tot locul deci, el este cel întâiu; sus cel întâiu, în biserică cel întâiu, căci este cap, în înviere cel întâiu. Şi aceasta este ceea-ce spune mai la vale: „Ca să fie întru toate el cel întâiu", în cât şi în creaţiune el este cel întâiu. Şi tocmai aceasta este principalul pentru Pavel, adică să arate că el este cel întâiu şi în creaţiune, căci dacă se probează că el este mai înainte şi de îngeri, dela sine urmează că îngerii fac ceea-ce el porunceşte. Este de admirat cum Pavel se luptă de a'l arătà tot pe el cel întâiu şi în creaţiune (ca om), deşi aiurea (în Cartea Facerei) se spune că cel întâiu este Adam, ceea-ce şi este,—însă el (Christos) este capul bisericei mai înainte încă de facerea lui Adam, mai înainte de ori-ce om. El este capul bisericei, adică cel întâiu, după cum este cel întâiu în creaţiune, şi după cum este cel întâiu şi între oameni, întâiu după trup, zic. De aceea şi aici ca şi acolo, el este cel întâiu; de aceea şi aici apostolul îl numeşte cel întâiu născut (πρωτότοκος).

Deci ce înseamnă „Cel întâiu născut din morţi?" Adecă cel întâiu înviat înaintea tuturor, cel ce este mai înainte de veci. Aici însă apostolul a întrebuinţat expresiunea pârgă (ἀπαρχή) zicând: „Care este începătură (ἀπαρχή = pârgă) întâiu născut din morţi, ca să fie întru toate el cel întâiu" arătând prin aceasta că sunt şi alţii înviaţi din morţi, pe când fiind vorba de creaţiune nu întrebuinţează această expresiune. Acolo îi numeşte „chip al celui nevăzut şi numai după aceasta adaogă „întâiu născut" (πρωτότοκος).

„Că întru el bine a voit să locuiască toată

împlinirea, și printr'ânsul să împace toate spre sine, făcând pace prin sângele crucei lui printr'ânsul[1]), ori celor de pe pământ, ori celor din cer". (Vers. 19. 20). «Câte sunt ale Tatălui, zice, acestea sunt și ale Fiului, și încă cu mai multă putere, căci a fost și mort, și astfel s'a unit pe sine cu noi». Il numește pârgă (ἀπαρχή) vorbind ca de un fruct oarecare. Nu a zis înviere, ci pârgă a învierei arătând prin aceasta că pre toți ne-a sfințit, și el s'a proadus ca o jertfă. „Implinirea". Această expresiune unii o raportează dumnezeirei sale, după cum Ioan, când zice: „Și din plinirea lui noi toți am luat" (Ioan, 1, 16), adecă unde este Fiul, acolo locuiește, și nu vre-o energie numai ci însăși ființa sa. Nu arată nici o altă cauză, fără numai bunavoință a lui Dumnezeu, după cum și zice: „Că întru el bine a voit". „Și printr'ânsul să împace toate spre sine". Ca nu cumva să crezi că el a luat slujba servitorului, de aceea apostolul zice „spre sine". Și cu toate acestea în alt loc (II. Corinth. 5, 18) zice că toate sunt dela Dumnezeu, care ne-a împăcat prin Iisus Christos. Bine a zis „Printr'ânsul să împace", pentrucă deși eram împăcați, totuși erà trebuitoare împăcarea desăvârșită, în cât să nu'l mai dușmănim. Și cum aceasta? O lămurește mai jos, căci arată nu numai împăcarea, ci și modul împăcărei: „Făcând pace, zice, prin sângele crucei lui, printr'ânsul". Pe de oparte împăcarea aceasta arată dușmănia ce erà, iar pe de alta încetarea răsboiului[2]) „Prin sângele crucei lui printr'ânsul, ori celor de pe pământ, ori celor din cer". Mare fapt este și de a împăcà, însă a împăcà prin-

---

[1]) *Notă.* In edițiunea pe care a avut'o în vedere Sf. Chrisostom, nu există expresiunea *printr'ânsul* în această frază, ci numai în cea precedentă. Adaosul acesta este după Codicul E. (Trad).

[2]) *Notă.* Textul este precum urmează: „Δι αὐτοῦ ἀποκαταλλάξαι τὰ πάντα εἰς αὐτὸν εἰρηνοποιήσας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ σταυροῦ αὐτοῦ..." Verbul ἀποκαταλλάττω se întrebuințează principalmente când e vorba de împăcarea a doi oameni cari se dușmăneau, pe când verbul εἰρηνοποιῶ se întrebuințează vorbindu-se de împăcarea celor ce se războiesc, celor ce se bat în războiu.

tr'ânsul încă mai mare. Și cum este mai mare faptul împăcărei printr'ânsul? Pentru că s'a săvârșit prin sângele lui, și nu numai prin sângele lui, ci ceea-ce este maĭ mare încă, că prin cruce. Astfel că patru sunt minunile săvârșite de el cu această ocazie; ne a împăcat cu Dumnezeu, prin'trânsul, prin moarte și prin cruce. Vai! Cum le-a amestecat el pe toate iarăși! Ca să nu crezi că toate aceste fapte sunt unul numai, și nici crucea să o crezi că este ceva mare prin sine înse'și, apoi zice mai la urmă „prin'trânsul". Și cum de zice el că acesta este un fapt mare? Pentru că nu a spus numai vorbe, ci s'a dat pre sine preț de împăcare, și astfel totul a făcut.

Dar oare ce înseamnă: „cele din cer"? Cele de pe pământ cu drept cuvânt le-a împăcat, de oare ce eram plini de dușmănie și în multe feluri ne departasem de dânsul, și fiecare din noi se resculà nu numai contra celorlalți, ci și contra sa însuși, — darà cele din ceruri cum le-a împăcat? Ce? Oare erà și acolo luptă? Oare erà și acolo răsboiu? Dar atunci cum de ne rugăm noi: „Facă-se voea ta, precum în cer, și pre pământ" (Math. 6, 10)? Deci ce înseamnă aceasta? Se despărțise pământul de cer; îngerii devenise răsboitori ai oamenilor, fiindcă vedeau pe stăpânul lor insultat de om. „Ca toate să le uniască, zice, sub un cap întru Christos, cele cerești și cele de pe pământ" (Efes. 1, 10), însă cum? Cele din ceruri astfel: a strămutat acolo pe om, a ridicat în ceruri pe dușman, pe cel ce'l urà și erà urît. Nu ca să rămână pe pământ a făcut el împăcarea, ci l-a ridicat în ceruri pe el, dușmanul și răsboinicul. Si aceasta este pace profundă. Ingerii iarăși se arată pe pământ, fiindcă și omul s'a arătat în ceruri. Mi se pare că răpirea lui Pavel la cer din cauza aceasta a fost, ca să ĭ se arate că și Fiul acolo s'a înălțat. Pacea de pre pământ a fost îndoită, căci a avut ca consecință împăcarea cu cele cerești, împăcarea și a celor pământești, însă în ceruri a fost simplă. Pentru că dacă pentru un singur păcătos ce se pocăește se face mare bucurie în ceruri, dar încă pentru atâția? «Toate acestea însă, numai puterea lui Dumnezeu le-a săvârșit, zice; apoi de ce atunci vă puneți nădejdea în îngeri? Căci atât de departe sunt ii de a vă duce înaintea lui Dumnezeu, încât și răs-

boinici ai voștri devenise, și a trebuit ca însuși Dumnezeu să vă împace cu dânșii».

[1]) «De ce deci alergați la îngeri»? Zice.

Voești poate să afli ura ce îngerii aveau către noi, și cum ii ne disprețuiau pururea? Pe timpul Israiliților, pe timpul lui David, pe timpul Sodomitenilor și în valea plângerei [2]), îngerii au fost trimiși spre pedepsirea oamenilor. Astăzi însă nu este așa, ci din contra, căci pe pământ ii cântă de bucurie mare; și pe dânșii el i-a pogorît la noi, dar și pe noi oamenii ne-a ridicat acolo. Și privește încă minune: pe dânșii i-a pogorât mai 'ntîiu aici, și numai după aceasta a ridicat pe om spre dânșii; pământul a devenit cer, fiindcă cerul urmà a primi cele de pe pământ. De aceea și noi mulțămindu-i zicem: „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu, și pre pământ pace, întru oameni bună-voire“ (Luc. 2, 14). Și acum iată că și oamenii s'au arătat mulțămindu-i. Ce înseamnă «bună-voire»? Adecă împăcare, adecă că cerul nu mai este peretele cel din mijloc al vrajbei. La început îngerii erau după numărul națiunilor (Deut. 32, 8), astăzi însă, nu sunt după numărul națiunilor, ci după numărul credincioșilor. Și de unde se învederează aceasta? Ascultă pe Christos ce zice: „Căutați să nu defăimați pe vre unul dintru acești mai mici, că zic vouă, că îngerii lor în ceruri pururea văd fața Tatălui meu carele este în ceruri“ (Math. 18, 10). Așà dar fiecare credincios are un înger al său, după cum încă din început fiecare bărbat dintre cei meritabili avea un înger al său, după cum zice Iacob: „Ingerul care mă hrănește, și mă apără din tinerețile mele“ (Cart. Fac. 48, 16).

Deci dacă avem îngeri păzitori, să fim trezi, căci ii, întocmai ca și un pedagog, sunt necontenit lângă

---

[1]) Partea morală. Că fiecare credincios are pe lângă Dumnezeu un *înger păzitor*. Despre pacea lui Dumnezeu și că trebue creștinul să se încreadă preoților ca lui Dumnezeu. (*Veron*).

[2]) *Notă*. Expresiunea „*în valea plângerii*“ este din Ps. 83, 6, unde nu se face aluziune la îngeri. Se vede că Sf. Chrisostom a făcut aluziune la cele din cap. 5, 18—22. II Impărați, unde se menționează de biruința lui David asupra Iebuseilor și arderea zeilor lor în „*Valea Titanilor*“. (*Trad.*).

noi. Este de față și diavolul, și de aceia tocmai ne rugăm și cerem înger de pace, și peste tot locul cerem pacea. Și în adevăr că nimic nu este egal ei. De aceea în biserici cerem pace, în rugăciuni, în litanii, și chiar în salutările noastre zilnice cerem pace. De aceea proestosul bisericei și odată, și de două-ori, și de trei-ori și în fine de multe-ori ni recomandă și ni dă pacea. „Pace vouă" zice, „Pace tuturor" Pentru ce? Pentru că pacea este muma tuturor bunătăților, pentru că ea este obiectul bucuriei și a veseliei sufletești. De aceea și Christos poruncește apostolilor ca intrând în casele oamenilor, imediat să li anunțe pacea, ca un simbol al bunătăților. „Intrând în casă să'i urați ei grăind: Pace casei aceștia" (Math. 10, 12), căci dacă nu este pace, toate celelalte sunt de prisos. De aceea și zicea Christos ucenicilor săi: „Pace las vouă, pacea mea dau vouă" (Ioan 14, 27). Pacea este care pregătește calea iubirei. Și vedeți că proestosul bisericei nu zice simplu „Pace", ci „Pace tuturor". Pentru că ce folos este dacă cu unul avem pace, iară cu celălalt luptă și răsboiu? Nici în corpul nostru nu poate fi sănătate, dacă numai unele din elementele nutritive sunt liniștite, pe când celelalte sunt resculate; ci numai atunci este sănătate complectă, când cu toatele sunt în bună ordine și în armonie, căci dacă nu sunt toate liniștite și în hotarele lor, totul se restoarnă pe dos. Dar apoi chiar în mintea noastră se petrece tot așà, căci dacă nu vor fi în pace toate facultățile gândirei, nu va fi pace și liniște. Atât de mare bun este pacea, încât chiar poeții și propagatorii ei se numiau fii lui Dumnezeu. Și cu drept cuvânt, de vreme ce și Fiul lui Dumnezeu în acest scop a venit pe pământ, ca să împace cele de pe pământ cu cele din ceruri. Deci daca făcătorii păcei sunt fiii lui Dumnezeu, apoi resvrătitorii sunt fiii diavolului. Ce spui? Bagi intrigi și certe între alții? Și cu toate acestea, cine este atât de mișel? zici tu. Ei bine, sunt mulți cari se bucură de certele dintre alții, și sfâșie trupul lui Christos mai rău chiar decât ostașii care l-au împuns cu sulița, mai rău decât Iudeii cari îi străpungeau mânele și picioarele cu cuele. Și încă acest fapt este mai mic decât celălalt, căci aici membrele străpunse se unesc iarăși, pe când acolo dacă se rupe unul din membrele bisericei, și nu se

uneşte imediat, nu se va mai unì niciodată, ci va rămânea afară de trupul lui Christos. Când voeşti a resboì pe fratele tău, înţelege că te resboeşti contra membrelor trupului lui Christos, şi conteneşte cu mânia. Şi ce este dacă altul este dispreţuit de alţii? Ce este dacă e nebăgat în seamă? „Aşà nu este voea înaintea Tatălui nostru celui din ceruri, ca să piară unul dintr'aceşti mai mici“ şi iarăşi: „Că îngerii lor în ceruri pururea văd faţa Tatălui meu care este în ceruri“ (Math. 18, 14. 10). Dumnezeu pentru tine a devenit şi rob, şi a fost jertfit; şi tu crezi că aceasta nu este nimic? Prin urmare tu te lupţi şi pentru aceasta contra lui Dumnezeu, căci faci contrariul de cele poruncite de dânsul. Când proestosul intră în biserică zice „pace tuturor“, când vorbeşte „pace tuturor“, când binecuvintează „pace tuturor“, când porunceşte de a ne săruta unii pe alţii „pace tuturor“, când jertfa se săvârşeşte „pace tuturor“, şi în fine pe la mijlocul liturghiei „char vouă şi pace“ zice. Apoi cum să nu fie absurd, ca auzind de atâtea ori vorbind despre pace şi primind-o, noi totuşi să ne răsboim unii pe alţii? Cum să nu fie absurd, că după ce am primit pacea dela preot în biserică, şi după ce şi noi i-am înapoiat'o, la urmă să'l răsboim pe preot afară de biserică? Când el îţi spune «pace tuturor» şi tu îi răspunzi imediat «şi duhului tău», de ce afară de biserică îl defaimi? Vai! Cum formele cele mai importante din biserică au devenit numai nişte forme seci, care numai adevăr nu sunt. Vai! Cum simbolele taberii ostaşilor lui Christos au ajuns a fi numai vorbe goale. De aici se vede, că nu ştiţi pentru ce el spune «pace tuturor». Insă ascultaţi ce zice Christos: „Şi ori în care cetate sau oraş veţi intra, cercetaţi cine este într'ânsul vrednic... şi intrând în casă, să-i uraţi ei grăind: pace casei acesteia. Şi de va fi casa aceea vrednică, va venì pacea voastră peste dânsa, iară de nu va fi vrednică, pacea voastră se va întoarce la voi“ (Math. 10, 11. 12. 13). De aceea nu ştim, pentrucă noi credem acestea numai ca chip al unor vorbe, sau că nu cugetăm cu mintea. Nu cumva poate eu sunt care vă dau pacea? Christos

este care vorbeşte prin mine. Dacă tot timpul celalalt suntem goli de char, în timpul acesta însă (fiind în biserică, sau săvârşind leturghii bisericeşti) nu suntem aşà pentru voi. Dacă charul lui Dumnezeu a lucrat şi în asin, şi în vrăjitor, pentru iconomia şi folosinţa Israiliţilor, este învederat că nici în noi nu va refuzà de a lucrà, ci va îngădui şi aceasta pentru voi.

Deci, nimeni să nu spună, că eu sunt de nimic şi nevrednic de vr'o consideraţiune, şi astfeliu să nu'mi dea atenţiune. Sunt în adevăr aşà. însă obişnuinţa lui Dumnezeu este de a îngădui şi pe unii ca aceştia pentru cei mulţi. Si ca să afli că aşa este, adu-ţi aminte că însuşi el a vorbit cu Cain pentru fratele seu Abel, cu diavolul a vorbit pentru Iob, lui Faraon 'i-a vorbit pentru Iosif, lui Nabuchodonosor 'i-a vorbit pentru Daniil, lui Baltasar deasemenea. Apoi şi magii s'au învrednicit de revelaţiune, şi Caiafa a profetizat, deşi a fost omorîtor al lui Christos şi nevrednic, însă s'a învrednicit a profetizà din cauza demnităţei lui de archiereu. Se zice apoi, că şi Aaron, tot din această cauză nu a fost atins de lepră. Căci de ce, spune-mi, dacă amândoi [1]) au clevetit pe fratele lor Moisi, numai ea (Mariam) a fost lovită de lepră? Nu te minunà, căci dacă şi în demnităţile lumeşti de ar fi cineva oricât de mult acuzat, şi totuşi nu este dat în judecată până ce mai 'ntâiu nu este scos din slujbă, ca astfel să nu se dispreţuiască acea demnitate, — apoi cu atât mai mult în cele duchovniceşti, unde, orice s'ar întâmplà, lucrează charul lui Dumnezeu, care nimiceşte pe toţi cari se împotrivesc. Numai când se desparte cineva de această demnitate, fie că se duce de aici, fie că române aici, numai atunci zic, el va da samă şi va primì pedeapsa meritată. Să nu credeţi că acestea sunt vorbele noastre proprii, adecă că charul lui Dumnezeu lucrează în cel nevrednic nu pentru noi, ci pentru voi, căci ascultă ce spune Christos: De va fi, zice, casa aceea vrednică, va veni pacea voastră pentru dânsa"; şi cum se va face vrednică? „De vă vor primi pre voi" zice. „Iară de nu vă va primì pre voi, nici nu va ascultà cuvintele voastre . . . amin grăiesc vouă că mai uşor va fi pământului Sodomei şi Go-

[1]) A se videa cap. 12 din Numere *(Trad.)*.

morei în ziua judecăței, decât cetăței aceleia" (Math· 10, 13—15). Ce folos este, că ne primiți pre noi, dar nu ascultați de cele ce vă vorbim? Ce folos că sunteți serviți de noi, și totuși nu luați samă de cele ce vă vorbim? Atunci este cinste pentru noi, atunci este servire miraculoasă, când ni folosește și nouă și vouă, însă se cere ca voi să ne ascultați. Auziți ce spune Pavel: „Nu am știut, fraților, că el este archiereu" (Fapt. 13,5), ascultați apoi și ce zice Christos: „Toate câte vă zic vouă să faceți, faceți (Math. 23, 3). Nu mă dispreţuești pe mine, ci preoția. Când mă vei vedea desbrăcat de acest sacerdoțiu, să mă dispreţuești, atunci nici eu nu voiu mai porunci. Până când însă ne gasim pe acest tron, și pe cât timp avem președenția, avem și vrednicia și puterea, deși suntem nevrednici. Dacă tronul lui Moisi erà atât de respectabil încât ascultau de dânsul, apoi cu atât mai mult tronul lui Christos. Noi am succedat acel tron, pe care și Christos ni-a încredințat puterea împăcărei, și totde pe acesta vă vorbim și noi. Solii, orice fel ar fi ii, pentru demnitatea cu care sunt învestiți, se bucură de cinste, pentrucă privește cum ii se duc singuri în mijlocul barbarilor, printre atâția ostași, și cu toate acestea fiindcă legea solici are o mare putere, toți îi cinstesc, toți se uită la dânșii cu respect, toți îi trimit îndărăt în siguranță. Și noi am primit solia cuvântului și sosim ca soli din partea lui Dumnezeu, căci aceasta este demnitatea episcopală. Sosim la voi în solie, cerând ca să contenească răsboiul, și zicem tuturor: nu vă făgăduim a vă da cetăți, nici atâtea și atâtea măsuri de grâu, nici robi, nici aur, ci împărăția cerjurilor, viața veșnică, petrecerea cea împreună cu Christos, și în fine toate celelalte bunuri, care nu este posibil nouă nici a vi le spune, pe cât timp ne găsim îmbrăcați cu acest corp, și pe cât timp suntem în viața aceasta. Așa dar venim în solie, și voim a ne bucura de cinstea cuvenită, nu pentru noi, să nu fie, căci cunoaștem micimea noastră, ci pentru voi, ca să ne ascultați cu plăcere, pentru ca voi să vă folosiți, ca nu cumva din lene și nebăgare de samă să nu dați atențiune celor ce vă vorbim. Nu vedeți cum toți însoțesc cu cinste pe soli? Dar și noi suntem soli trimiși de Dumnezeu la oameni. Deci dacă vă poruncim vouă aceasta, apoi nu o facem noi, ci

demnitatea episcopală cu care suntem învestiţi, nu cutare persoană, ci episcopul. Nimeni să nu mă asculte pe mine personal, ci să asculte de demnitatea ce o am.

Deci toate să le facem câte le voeşte Dumnezeu, ca în slava lui să vieţuim, şi să ne învrednicim tuturor bunurilor celor făgăduite celor ce'l iubesc pre dânsul, prin charul şi filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Duchul Sfînt se cuvine slava, acum şi pururea şi în vecii vecilor Amin.

OMILIA IV.

„Şi pre voi, cari eraţi oarecând vrăjmaşi şi înstrăinaţi cu mintea întru lucrurile cele rele, iată acum v-a împăcat în carnea trupului lui prin moarte, să vă pună pre voi sfinţi şi fără de prihană şi nevinovaţi înaintea sa“ (Cap. 1, 21. 22).

Aici în fine arată, că şi nevrednici fiind noi de împăcare, ne-a împăcat. Căci când spune că am fost sub stăpânirea întunericului, arată nenorocirea în care ne aflam. Însă, ca nu cumva auzind de stăpânirea întunericului, să'ţi închipui că a fost vre-o necesitate la mijloc, el adaogă: „Şi pre voi cari eraţi înstrăinaţi“, ceea-ce deşi se pare că este acelaş lucru, însă în realitate nu este acelaş, căci nu e tot una: de a suferì rele din necesitate, din silă, cu a le suferì de bună voe, şi apoi a te scăpà de ele. Cel dintâiu este vrednic de milă, pe când cel de al doilea vrednic de urît. «Însă voi, zice, nu fără voe şi nici siliţi, ci de bună voe v'aţi depărtat de dânsul, şi fiind nevrednici el v'a scăpat». Apoi fiindcă a amintit de cele din ceruri, arată că duşmănia toată de aici îşi are obârşia, şi nu de acolo. «Aceia (îngerii) încă de mult voiau împăcarea, şi o voia şi Dumnezeu, voi însă n'aţi voit». Şi în general, el arată că îngerii n'au putut face nimic pe pământ în timpurile vechi, ci au rămas duşmani, şi nici n'au putut înduplеca pe oameni, precum şi nici dacă i-ar fi înduplecat nu ar fi putut să'i scape de diavolul. A'i înduplecà numai, nu ar fi fost nici un folos, dacă cel ce'i stăpânià nu ar fi fost legat, precum şi a'l legà numai nu ar fi fost nici un folos, dacă cei stăpâniţi nu ar fi

voit a se re'ntoarce, ci amândouă trebuiau a se face. Deci ceea-ce dânșii n'au putut face, Christos le-a făcut pe amândouă. Așà că a sfărâmà puterea morții este cu mult mai minunat, decât de a înduplecà, sau de a convinge. Moartea erà cu totul a lui, și singur el erà stăpân pe ea; pe când a înduplecà nu erâ numai el, ci și noi. Și noi mai cu ușurință facem acele ce sunt în stăpânirea noastră și singuri noi suntem stăpâni, decât acele ce nu sunt în stăpânirea noastră.

Și n'a zis simplu că eram dușmani, ci „înstrăinați", ceea-ce este o mai mare dușmănie, și nici numai înstrăinați, ci încă ne mai așteptând vre-o reîntoarcere. „Și vrăjmași cu mintea" zice. Apoi înstrăinarea noastră nu se mărginea numai până la intențiune, ci adaogă încă că eram „întru lucruri rele", adecă «erați și dușmani, și făceați tot-odată și cele ale dușmanilor». „Iată acum v'a împăcat în carnea trupului său, prin moarte, să vă pună pre voi sfinți, și fără de prihană, și nevinovați înaintea sa". Aici iarăși arată modul împăcărei, adecă că aceasta s'a făcut în trupul său, nu numai fiind rănit, nici numai bătut sau numai vândut, ci mort, și încă cu cea mai rușinoasă moarte. Iarăși face mențiune la cruce și iarăși ni pune înainte binefacerea izvorîtă din ea. Nu numai că ne-a împăcat, dar ceea-ce a spus și mai sus „celui ce ne-a învrednicit pre noi", aceasta o zice și aici, sau mai bine zis, la aceasta face aluziune și aici. „Prin moartea lui, zice, ca să vă pună pre voi sfinți, și fără de prihană, și nevinovați înaintea sa" ca și cum ar fi zis: «Nu v'a izbăvit numai de păcate, ci încă v'a pus alăturea cu cei ce sunt cinstiți. Nu a pătimit el numai ca să ne scape de rele, ci încă și pentru ca să ne readucă la starea cea dintâiu, după cum ar eliberà cineva pe un acuzat nu numai de vinovăția lui, ci încă l'ar reabilità și în cinstea ce o avea mai 'nainte, și l'ar așezà printre cei ce nu au greșit cu nimic, și încă nu numai printre cei ce n'au greșit, ci chiar alăturea de cei ce au avut succese mari. Și ceea-ce este mai mult, că încă i-a dat și sfințenie înaintea sa și nevinovăție». A fi și nevinovat este o intensitate a celui neprihănit, adecă că nimic din faptele lui nu lasă de dorit. Deci, după ce i-a pus înainte totul, și că toate acestea le-a câștigat

prin moartea sa, ca să nu zică cineva că «dacă e așà, apoi noi nu mai avem trebuință de nimic», adaoge imediat: „De veți rămânea întru credință întemeiați și întăriți, și nemișcați din nădejdea evangheliei“ (Vers. 23). Aici le taie din rădăcină lenea. Și nu a zis simplu „de veți rămânea“, căci se poate să remână mișcându-se în toate părțile și clătinându-se, ci „de veți rămânea, zice, întemeiați și întăriți, și nemișcați“. Vai! De ce metaforă uzează el! «Nu numai să nu vă leganați cât de puțin, ci încă nici să vă mișcați din loc». Și privește, că el nu pune aici nimic greu de purtat, nimic dureros, ci credință și nădejde, adecă «dacă rămâneți credincioși, că credința celor viitoare este adevărată». Aici de sigur că este posibil de a se mișcà cineva și chiar de a se abate, fie chiar cât de puțin, dela virtute, acolo însă nu e posibil de loc. De altfel ceea-ce ni se cere, nu este ceva greu de purtat.

„Din nădejdea evangheliei care ați auzit, ceea-ce s'a propoveduit întru toată zidirea cea de sub cer“, zice. Dar oare care poate fi nădejdea evangheliei, decât Christos? Căci el este pacea noastră, el este și cel ce face toate acestea. Așà că tot cine dă atențiune la alte credinți, s'a mișcat dejà, și totul a pierdut, dacă nu crede în Christos. „Care ați auzit“ zice, după care îi aduce și pe ii de marturi și chiar lumea întreagă. Apostolul nu zice numai că evanghelia s'a predicat, ci, că a fost crezută și predicată, după cum face chiar și pe la începutul epistolei, voind ca prin mărturia multora să-i întăriască și pe dânșii în credință. „Și căreia m'am făcut eu Pavel slujitor“. Și aceasta contribue la adeverirea faptului. „Eu, zice, Pavel slujitoriu“. Mare cu adevărat a fost demnitatea lui, ca dascăl al lumei, și lăudată pretutindeni.

„Acum mă și bucur întru patimile mele pentru voi, și împlinesc lipsele necazurilor lui Christos, în trupul meu pentru trupul lui, care este biserica“ (Vers. 24). Dar oare care este continuitatea sensului aici? Mie mi se pare că prin această frază el a complectat ideia, și deci continuitatea este

văzută. Şi „slujitoriu" zice, în loc să spună că «nimic n'am introdus dela mine, ci numai cât vestesc cele ale lui. Astfel cred, că chiar şi pătimesc pentru dânsul, şi nu numai că pătimesc, ci încă mă şi bucur pătimind, uitându-mă numai la speranţa celor viitoare; şi pătimesc nu pentru mine, ci pentru voi». „Şi împlinesc, zice, lipsele necazurilor lui Christos în trupul meu". Aici mi se pare că a vorbit un lucru mare, şi nu este nici decum vre-o uşurinţă din parte-i — să nu fie, — ci este vorba aici de o mare dragoste pentru Christos. El nu voeşte ca patimele acelea să fie ale lui proprii, ci ale lui Christos chiar, voind prin aceasta de a-'i alipì de dânsul. «Ceea-ce eu pătimesc, zice, pentru dânsul pătimesc, aşa ca să nu 'mi mulţumiţi mie, ci lui, căci el pătimeşte toate acestea». Ca şi cum cineva fiind trimes către altul, ar rugà pe unul şi i-ar zice: «te rog, du-te la cutare, în locul meu», apoi acosta ar spune că el face totul în locul celui ce l-a trimis, — tot aşà şi Pavel nu se ruşinează de a spune de patimile lui. «Nu numai c'a murit pentru noi, dar şi după moarte el este gata de a suferì strâmtorări pentru noi». Se sileşte în fine apostolul ca să arate, că el (Christos) şi acum se primejduieşte pentru biserică prin corpul său, şi totodată îşi are încordată atenţiunea către aceea de a proba că «nu prin noi vă alipiţi de dânsul, ci printr'ânsul numai, deşi noi facem acestea; pentrucă nu am primit noi, sau mai bine zis nu am luat asupra noastră lucrul acesta al rescumpărărei, ci lucrul lui». Este întocmai ca şi cum o armată 'şi-ar avea generalul său, care să o comande şi să o apere, dar care după ce s'ar duce în răsboiu ar fi silit de împrejurări să plece, şi în locu-i ar luà comanda Locot.-General, şi acesta ar luà asupră-şi toate greutăţile aceluia până la finitul răsboiului. Cum că apostolul face acestea pentru Christos, ascultă ce spune: „Pentru trupul lui" zice. Sau că poate prin aceste vorbe voeşte a spune «nu pentru ca să vă fac vouă plăcerea, ci ca să mulţămesc pe Christos, şi ceea-ce trebuià a patimì el, pătimesc eu în locul său». Şi acum tu priveşte câte idei introduce el deodată cu aceste vorbe. Mai 'ntâiu arată iubirea lui cea mare, după cum şi în epistola II către Corintheni, zice: „Care ni-a dat nouă slujba împăcărei„ şi iarăşi: „In

locul lui Christos vă rugăm, ca cum Dumnezeu s'ar ruga prin noi" (II Corinth. 5, 18. 20). Aceasta o spune și aici, ca și cum ar zice: «Pentru dânsul pătimesc, ca mai mult să vă atrag pre voi; adecă, de și cel ce vă datorà vouă s'a dus, iată că eu mă predau în locu-i». De aceea a și spus el de lipsuri, ca să arate că ceea-ce a pătimit până acum, nu o crede a fi totul. «Pentru voi, zice, pătimește și după moarte, de cumva a rămas oarecari lipsuri». Aceasta o spune și în epistola către Romani: „Christos este cel ce a murit și mai ales care a și înviat... care și se roagă pentru noi" (Rom. 8, 34) arătând că el nu s'a multămit numai cu moartea, ci și după aceea multe face pentru noi. Deci apostolul nu zice aceste vorbe ca să se laude, ci voește a arătà că Christos și acum se îngrijește pentru noi. Al doilea apoi că și cuvântul său devine mai demn de crezut, mai ales când adaoge: „Pentru trupul lui", ca și cum ar spune: «Cum că faptul este așà, și că eu nu spun nimic absurd, se învederează din aceia, că cele ce eu fac, pentru trupul lui le fac. Prìvește, zice, cum ne-a alipit de el; deci pentru ce întroduceți pe îngeri intermediari?» „Căreia, zice, m'am făcut eu slujitor" (Vers. 25), și cum voi întroduceți pe îngeri? Eu sunt slujitor.

Apoi arată că el nimic n'a făcut, deși este slujitor.

„Căreia m'am făcut eu slujitor, după iconomia lui Dumnezeu, care mi s'a dat mie spre voi, ca să împlinesc cuvântul lui Dumnezeu", adică, că astfel a voit, ca ducându-se el să primim noi și să continuăm noi acea iconomie, ca să nu fiți părăsiți; el este care a pătimit, și tot el este care se cinstește. Sau că poate spune prin aceste vorbe: «că pe mine tocmai, cel mai aprig persecutor, pentru aceea m'a lăsat ca să persecut biserica, ca să devin mai demn de crezut în ceea-ce predic», sau că prin vorba „iconomie" spune că «n'a cerut dela mine nici fapte, nici succese, ci numai credință și botezul; pentru că altminterea n'ați fi primit cuvântul meu». „Spre voi, zice, ca să împlinesc cuvântul lui Dumnezeu". Aici vorbește de ginți, arătând că ele se legănau ca și corabia pe valurile mărei. Căci dacă ginții cele căzute

au primit a se ridicà la atâta înălţime a credinţei, apoi aceasta nu a fost fapta lui Pavel, ci din iconomia lui Dumnezeu, «pentru că eu nu aşi fi putut face aceasta» zice. Arătând deci că patimile lui sunt ale lui Christos, adaogă apoi mai eiar, că şi a împlinì cuvântul lui Dumnezeu către voi tot a lui Dumnezeu este. Mai arată încă—de şi nu tocmai clar- că şi aceasta este iconomia lui Dumnezeu, de a vă vorbi acum, când puteţi asculta, şi nicidecum din cauza neglijenţei, ca astfel să deveniţi primitori ai cuvântului lui Dumnezeu. Aceasta tocmai este cauza pentru care şi Christos a venit acum, şi nu mai de mult. De altfel se spune şi în evanghelie, că pentru aceea a trimis întâiu pre sèrvii săi, ca să nu ajungă ii la a omorî pe fiul. Dar dacă nici după trimiterea servilor nu s'au ruşinat de fiul care a venit, cu atât mai mult încă nu s'ar fi ruşinat mai 'nainte de aceasta. Dacă dânşii nu ar fi ascultat de ordinaţiunile cele mai mici, cum ar fi putut ascultà de cele mai mari?

[1]) «Dar ce? Nu sunt oare şi acum ludei şi Elini cari se găsesc departe de adevăr»? Aceasta este întrebarea ce se poate face în cazul din faţă. Da, respundem noi, se găsesc, însă aceasta e mai mult cauza unei leni grozave, căci dacă după trecere de atâta timp şi după atâtea dovezi pipăite, şi încă sunt nedesăvârşiţi, de sigur că cauza nu poate fi alta decât o mare lenevire. Când Elinii întreabă de ce Christos a venit tocmai acum, noi să nu'i lăsăm de a spune ii aceasta, ci să'i întrebăm dacă Christos n'a reuşit în lucrul său pentru care a venit. După cum dacă ar fi venit mai de mult şi nu ar fi reuşit, nu ar fi putut fi suficient timpul pentru justificarea noastră, tot aşà şi după ce el a reuşit, nu vom putea fi consideraţi ca drepţi şi să scăpăm de răspundere din cauza timpului, pentru că nici pe medic nu'l învinovăţeşte cineva din cauza timpului, după ce a fost scăpat de boală şi însănătoşat bolnavul, şi nici nu dă vina pe medicamente, după cum nici pe un general învingător nu'l cercetează cineva, de ce a învins în timpul acela şi nu altădată, în locul acesta

[1]) *Partea morală.* Noi trebue a primì cu recunoştinţă cele date de Dumnezeu, şi să nu cercetăm cu amănunţime dumnezeeştile lui iconomii, ci să-i mulţămim pentru toate, şi să nu ne depărtăm de dânsul. *(Veron).*

și nu aiurea. Astfel de întrebări se fac atunci când el n'a reușit, dar după ce a reușit trebue a primì cu mulțămire și a'l aproba. Căci spune-mi: ce este mai demn de crezut? raționamentul tău și clevetirea, sau finitul unui fapt săvârșit în perfecțiune? A învins el, sau n'a învins? aceasta arată-mi. A stăpânit, sau nu? A dus la un sfârșit bun lucrul început, sau nu? Acestea sunt responsabilitățile. Spune-mi, te rog: mărturisești că Dumnezeu există cu adevărat; deci te întreb; este Dumnezeu fără început? De sigur, vei zice tu. Apoi atunci spune-mi: de ce n'a făcut pe oameni cu milioane de ani mai înainte? căci ar fi trăit mai mult timp. Pentrucă dacă e bine de a existà, de sigur că a existà, a trăì încă mai mult timp, este cu mult mai bine. Acum însă oamenii au fost păgubiți pentru că nu au fost creați mai 'nainte. Insă nu au fost păgubiți, iubitule; și cum aceasta? Apoi o știe numai el ca creator. Iarăși te întreb: de ce n'au fost creați toți oamenii deodată? De ce sufletul celui întâiu om a trăit cu trupul atâția ani, pe când al altuia mai puțini, sau de loc? De ce pe unul l'a creat l'a început, iară pe altul după aceasta? Și acestea sunt în adevăr demne de întrebare, nu însă și de vorbă multă, pe când faptul venirei lui Christos nu primește chiar nici întrebare. Totuși eu îți voiu spune cauza. Presupune natura omenească ca pe o vârstă oarecare, în care genul omenesc în primele timpuri erà în rândul copiilor, cei după aceasta în rândul tinerilor, și cei din timpurile apropiate în rândul bătrânilor. Când spiritul este viguros, și membrele corpului slăbesc, așà cà răsboiul dintre dânsele a conteuit, atnci ne ridicăm la adevărata filosofie. «Și cu toate acestea se petrece contrariul, zici tu, căci pe când suntem copii noi învățăm». Da, însă nu învățăm cele mari, ci ritorica și puterea cuvântului, pe când dogmele cele mari le învățăm când suntem în vigurozitatea spirituală și corporală. Privește cum același lucru l'a făcut și Dumnezeu cu Iudeii, căci li-a dat ca și unor copii pe Moisi de pedagog, care li reprezentà adevărurile prin tipuri și'i învăța ca și pe copii, după cum și noi învățăm literile alfabetului. „Petru că legea având, zice, umbra bunătăților celor viitoare, iară nu însuși chipul lucrurilor“ (Ebr. 10, 1). După cum și noi momim pe copii cu plăcinte, și le dăm și

parale, cerând dela dânşii un singur lucru, ca să se ducă la şcoală, tot aşà şi Dumnezeu pe lângă bogăţie li da şi hrană, cerând în schimbul marei lui indulgenţe un lucru numai, de a ascultà de Moisi. Şi tocmai de aceea i-a încredinţat acestui dascăl, ca nu cumva să'l disprețuească pe dânsul ca şi copiii pe tatăl lor, care îi iubeşte din cale-afară. Si priveşte cum Israeliţii numai de Moisi se sfiau, căci nu întrebau unde este Dumnezeu, ci, unde este Moisi, şi când el erà prezent îi apucà groaza. Când făceau ceva rău, priveşte cum imediat îi pedepsea. Dumnezeu voia a'i pedepsì cu asprime, el însă (Moisi) nu l'a lăsat. După cum părintele ameninţă, dară şi dascălul ameninţă a demisionà din post şi zice «mie îmi ierţi dacă îl vei ierta pe el, şi de acum îl iau pe respunderea mea», tot aşà a făcut şi Moisi, iară Dumnezeu a cedat. Cu modul acesta pustiul a devenit un fel de şcoală pentru dânşii. Şi după cum copiii întârziind prea mult în rămânerea lor în şcoală, se îngreuiază şi voesc a pleca, tot aşà şi ii cereau incontinu înapoierea în Egipet, căci plângeau şi ziceau: „Ne-am topit, ne-am prăpădit, ne-am potopit" (Num. 17, 12). Dar încă şi tablele lor le-a sfărâmat Moisi, scriind pe ele ca nişte nume oarecare, ceea ce face şi dascălul, căci luând din mâna elevilor caetele şi văzându-le rău scrise, le aruncă jos, voind a arătà prin aceasta marea lui supărare, şi chiar de le-ar rupe părinţii lor nu se supără. El (Moisi) şedea aplecat şi li scria pe tablă, iară ii ne-uitânduse la dânsul îşi aveau privirea întoarsă în altă parte şi erau în dezordine. Şi după cum copiii în şederea lor într'un loc se isbesc unul în altul, tot aşà şi Israiliţii, se loveau între dânşii, din care cauză şi Moisi a ordonat a fi pedepsiţi. Şi după cum iarăşi dascălul dând lecţie copilului îi cere de a o învăţà, iară copilul nu ştie când este ascultat, din care cauză este pedepsit, tot aşà s'a petrecut şi cu Israiliţii. Moisi de exemplu îi întrebà: «Care sunt cunoştinţele sau învăţăturile cele esenţiale ale putere lui Dumnezeu? Cele din Egipet poate?» Da, răspundeau ii. «Dar acele cunoştinţi au dat pe faţă ranele, au pedepsit pe duşmani, şi în fine au fost ca o şcoală pentru voi. Ce alt au fost decât pedeapsa duşmanilor, decât binefacerea către voi?» Se petrecea acelaş lucru ca şi cu copilul, care spune că ştie literile alfabetului, însă dacă este întrebat pe sărite şi nu de

laolaltă, el se încurcă şi nu le găseşte, pentru care este pedepsit. Tot aşà şi Israeliţii spuneau că ştiu puterea lui Dumnezeu, dar când li se cerea pe sărite acea cunoştinţă, ii nu puteau răspunde, pentru care erau pedepsiţi. «Ai văzut apa? Eşti dator să'ţi aminteşi de apa din Egipet, căci cel ce a făcut sângele din apă, va putea face şi aceasta.» Tot astfel zicem şi noi de multe-ori copiilor: când vezi în carte litera *A* adu'ţi aminte că o ai scrisă în abecedar. «Ai văzut boala? Aminteşte-ţi că el a fost care a pierdut pe toţi cei întâi născuţi ai Egiptenilor. Ai văzut razboae? Aminteşte-ţi de cufundarea armatelor Egiptene în marea Roşie. Ai văzut că cei ce locuesc pe pământ sunt mari şi puternici? Dar nu sunt mai mari decât Egiptenii. Apoi cel ce te-a scos din mijlocul lor, oare nu va putea cu atât mai mult ca să te scape când eşti afară de Egipet?»

La toate aceste întrebări pe sărite aşà zicând, ii nu ştiau ce să răspundă, şi de aceea erau pedepsiţi. Mâncau şi beau, şi apoi loveau cu piciorul. Trebuia ca ii să nu se dezmerde în mâncare, adecă să nu caute în mana ce o primeau îmbuibare, şi din această îmbuibare să capete înclinare spre rele. Israiliţii au făcut întocmai ca un copil ce ar fi trimis la şcoală, şi el ar cere ca să fie dus de servitori, cărora el să li servească, — întocmai aşà au făcut şi ii, căutând şi cerând mereu Egipetul. Deşi primeau în toată libertatea hrana necesară, şi şedeau la masă cu tatăl, ii erau nemulţămiţi şi cereau ca să fie împreună cu servii, să se bucure de infecţiunea mesei lor celei pline de tulburări. Spuneau lui Moisi: „Aşà este Doamne, toate câte ni spui vom face şi vom ascultà“ (Exod. 24, 7), şi totuşi nu făceau. Şi ceea-ce se întâmplă cu copiii zburdalnici, când tatăl lor voeşte a 'i certa, iară dascălul se împotriveşte şi ameninţă cu demisia, aceiaşi se petrecea şi cu dânşii

Dar de ce oare vi s'a spus acestea? Pentru că şi noi nu ne deosebim cu nimic de copii.

Voeşti acum a auzì şi despre credinţile lor, că sunt credinţi copilăreşti? „Ochiu pentru ochiu, zice, şi dinte pentru dinte“ (Levit. 24, 20). Nimic nu aţîţă atât de mult la apărare şi împotrivire contra altuia, ca cugetul copilăresc. Şi fiindcă patima aceasta este rezultată din lipsa de judecată, de aceia la vârsta copilăriei

este un pustiu mare de judecată, şi cu drept cuvânt că copilul este tiranisit de mânie. Şi atât de mare este tiranisirea aceasta, încât de multe ori îi vezi în luptele lor căzuţi jos şi apoi iarăşi ridicându-se, loviţi poate la genunchi, sau la glezne de rivalul lor, şi numai atunci încetează furia şi se stinge mânia lor. Cam aşà a făcut şi Dumnezeu, când li-a îngăduit ca să se scoată ochiu pentru ochiu şi dinte pentru dinte, nimicind pe Egiptenii şi Amaliciţii care îi amărau pe dânşii, — ca şi cum ar zice copilul: «Tată! cutare m'a lovit», iară el ar răspunde: «Este un om rău acela, şi deci îl vom urî». Tot aşà a făcut şi Dumnezeu, căci zice: „Vrăjmaş voiu fi vrăjmaşilor tăi şi împrotivnic împrotivnicilor tăi“ (Exod. 23, 22). Şi earăşi, când Balaam binecuvânta pe Israiliţi, o asemenea complezenţă făcută lor erà mai mult o complezenţă copiiărească. După cum se întâmplă şi cu copiii, când se sperie de lucruri unde nu poate fi spaimă, ca de ex. de un miel, sau de altceva, când, zic, deodată se sperie şi încep a ţipà, iară noi pentru a alungà dela ii spaima facem ca mielul să fie târît de înseşi mânele lor, tot aşà a făcut şi Dumnezeu, căci spaima ce ii o aveau de vrăjitor o a prefăcut în îndrăzneală. Şi după cum cele ce înţarcă copiii au la îndemână în coşuleţ toate cele necesare pentru hrana lor, tot aşà şi Moisi, totul avea la îndemână, şi totul li da, ba se găseau până şi în cea mai mare dezmerdare. Cu toate acestea, după cum copilul cere mereu ţâţă, tot aşà şi ii cereau într'una Egipetul şi cărnurile de acolo. Astfel că nu ar greşì cineva dacă l-ar numi pe Moisi şi dascăl, şi hrănitor, şi pedagog în acelaş timp, şi ar recunoaşte marea lui înţelepciune. Pentrucă altceva este de a conduce cineva pe nişte bărbaţi filosofi, şi altceva de a conduce pe nişte copii fără judecată. Şi dacă voiţi, ascultaţi şi altceva: după cum doica zice copilului «când te duci afară, ridică-ţi haina într'atât, încât să poţi stà bine», tot aşà a făcut şi Moisi cu ii. In copilărie toate patimile tiranisesc pe copii, dacă mai ales nu au un povăţuitor bun. Mândria, pofta, absurditatea, mânia, invidia şi altele de acest fel, stăpâniau pe Iudei întocmai cum stăpânesc pe copii, căci şi ii, ca şi copiii, scuipau în faţă pe Moisi şi-l ameninţau. După cum copilul ridică piatra de jos, iară noi 'i strigăm: «nu da», tot aşà şi

ii ridicau pietrele şi aruncau asupra părintelui lor, iară el fugia. Şi după cum copiii când văd vre-o podoabă oarecare la tatăl lor o cer ca să li se dea lor, tot aşà şi cei de pe lângă Dathan şi Aviron s'au resculat asupra lui Moisi, şi cereau dela el preoţia şi înteetatea [1]) erau cu un cuvânt invidioşi mai mult decât toţi, mici de suflet şi în totul lipsiţi de judecată.

Apoi, atunci care trebuia ca să se arate Christos? spune-mi. Atunci care trebuia să ii se dea astfel de învăţături filosofice, când ii ca nişte nebuni erau stăpâniţi de pofte, şi desfrânaţi ca nişte cai, când erau sclavii banului şi al pântecelui? Dar de sigur că conversând atunci cu ii nişte astfel de învăţături filosofice, le-ar fi aruncat ca nişte proşti ce erau, şi nu ar fi învăţat nici acestea şi nici acelea. După cum dascălul nu învaţă pe copii a ceti, până ce mai 'ntâiu nu 'i învaţă literile alfabetului, tot aşà şi cu dânşii. Dar nu este tot aşa acum, ci cu charul lui Dumnezeu mare este blândeţea, şi virtutea se prinde ori-unde este plantată.

Să mulţămim deci lui Dumnezeu pentru toate şi să nu vorbim de prisos. Noi nu ştim timpul ci numai creatorul timpului şi al seculilor. Lui să 'i recunoaştem dreptul asupra tuturor, căci aceasta va să zică a slăvì pe Dumnezeu, iar nu să 'i cerem socoteală de cele ce el face. Tot aşà şi Abraam slăvia pe Dumnezeu, după cum zice: „Şi adeverit fiind, că ce 'i a făgăduit puternic este a şi face" (Rom. 4, 21). Acela nu întrebà nici măcar pentru cele viitoare, pe când noi cercetăm până şi cele trecute. Priveşte, câtă prostie şi câtă nerecunoştinţă din parte-ni.

Deci să contenim cu astfel de întrebări, căci nu avem din ele nici un folos, ci chiar o mare vătămare. Să fim cu recunoştinţă către stăpânul a toate, şi să înălţăm slavă lui Dumnezeu, ca astfel arătându-i mulţămiri pentru toate, să ne învrednicim de filantropia lui, prin charul şi iubirea de oameni a unicului său fiu, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duch, se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

---

[1]) A se vedea Cap. 16. din Numere. *(Trad).*

OMILIA V

„Taina cea ascunsă din veci şi din neamuri, iară acum s'a arătat sfinţilor lui, cărora a voit Dumnezeu a li arătà, care este bogăţia slavei tainei aceştia întru neamuri, care este Christos întru voi, nădejdea slavei. Pre care noi îl propoveduim, sfătuind şi învăţând pre tot omul întru toată înţelepciunea, ca să punem de faţă pre tot omul desăvârşit întru Christos Iisus" (Cap. 1, 26—28).

Spunând despre bunătăţile de care ne-am învrednicit, şi arătând filantropia lui Dumnezeu, cum şi valoarea măreţiei celor ce ni s'au dat, iarăşi introduce o altă intensitate de idei, adecă că nimeni mai 'nainte de noi n'a putut află ceva, ceea-ce de altfel face şi în epistola către Efeseni (Cap. 3, 5 (?), unde spune că nici îngerii n'au ştiut, nici domniile şi nici vre-o altă putere creată, ci numai Fiul lui Dumnezeu ştià de aceasta. Şi priviţi, că el n'a zis că taina aceasta a fost dosită, (κεκρυμένον) ci ascunsă de tot (ἀποκεκρυμμένον) şi că deşi s'a descoperit acum, totuşi este veche, şi că Dumnezeu a voit aşà din început şi astfel a fost prescris. Pentru ce aşà? Nu spune apostolul. „Din veci", zice, adecă cum ar zice cineva, din început. Şi o numeşte cu drept cuvânt taină, pe care nimeni nu o ştià, afară de Dumnezeu. Dar unde a fost ascunsă această taină? In Christos, după cum zice şi în epistola către Efeseni [1]), sau după cum zice şi Prorocul „Din veac şi până în veac tu eşti" (Ps. 89, 2), „Iară acum s'a arătat sfinţilor lui", zice, aşà că totul este din iconomia lui Dumnezeu. „Sa arătat sfinţilor lui", aşà că şi acum acea taină este ascunsă, dacă s'a arătat numai sfinţilor. «Deci, zice, să nu vă amăgiască pre voi aceia

[1]) In capitolul 3, 5 din epistola către Efeseni, în adevăr că se spune aceasta, însă cu mai mult cuvânt s'ar putea zice, că Sf. Chrisostom a voit să spună de pasajul din epistola către Romani, cap. 8, 38. (Trad.).

(Ingerii) căci ii nu știu». Și de ce oare numai unora, și nu tuturor? „Cărora a voit Dumnezeu“ zice. Privește cum el peste tot locul li închide gura la întrebările lor. „Cărora a voit Dumnezeu a li arăta“, iară voința lui nu poate fi absurdă. Prin aceste cuvinte nu'i lasă ca să cugete lucruri mări despre succesele lor, ci mai mult îi constitue ca responzabili de charul ce l'au primit „Cărora a voit a li arătà“. „Care este bogăția slavei tainei aceștia întru neamuri“. Aici a spus un lucru măreț și pompos, căutând în marea lui dispozițiune ca să adaoge intensități peste intensități. Căci și aceasta este o intensitate, când el zice: „Bogăția slavei tainei aceștia întru neamuri“, căci mai cu samă întru neamuri se arată, după cum zice și aiurea: „Iară neamurile pentru milă să proslăvească pre Dumnezeu“ (Rom. 15, 9). Se arată de sigur și în alții, însă cu mult mai vârtos întru neamuri, unde mare este bogăția slavei. Căci a face îngeri fără de veste pe niște oameni ce erau mai nesimțitori decât pietrele, și a'i ridica la acea demnitate numai prin simple cuvinte și prin credință, fără nici o altă osteneală,, cu adevărat că este slava și bogăția tainei. După cum cineva ar luà un câne prăpădit de foame și de râe, urâcios și împuțit, și care nici n'ar putea să se miște de jos, și deodată l'ar face om și l'ar pune pe tronul împărătesc, tot așà a făcut și el cu omenirea. Se închinau pietrelor și pământului; știau că cerul și soarele sunt mai superioare, și că întregul univers li servià lor, însă erau prizonieri legați ai diavolului, care deodată s'a ridicat deasupra pe capul omenirei, și'i poruncia și o tiraniza. Fiind ii prizonieri și sclavi ai demonilor, deodată s'au făcut corpul stăpânului îngerilor și al archanghelilor. Nu știau ce este Dumnezeu, și totuși deodată au devenit părtași ai tronului lui Dumnezeu. Voești acum a vedea miile de trepte pe care ii le-au trecut în curgerea timpului? Mai 'ntâiu trebuià ca să cunoască că pietrele nu sunt dumnezei; al doilea, că nu numai că nu sunt dumnezei, ci chiar mai inferioare decât omul; al treilea, că sunt mai inferioare chiar și decât animalele necuvântătoare; al patrulea, că sunt încă mult mai inferioare și decât plantele; al cincilea, că extremitățile în fine se reuniau în acelaș cuvânt, că nu sunt nici măcar pământ, nici vietăți, nici plante,

nici om, nici cer; sau iarăşi dela început, că nici pietrele, nici vietăţile, nici plantele, nici elementele naturei, nici cele de sus, nici cele de jos, nici omul, nici demonii, nici îngerii, nici archanghelii, şi nici vre-o alta din puterile acelea nu trebuià a fi închinată de om, sau a fi adorată de el. Scoşi ca dintr'un adânc înfricoşat, li trebuià a află că numai stăpânul a toate este Dumnezeu adevărat, că numai pe el trebue a'l servì, că viaţa corectă este frumoasă şi admirată; că moartea de acum nu este moarte adevărată, că viaţa nu este viaţă, că corpul învie, că devine nestricăcios, că în ceruri se ridică, că se bucură de nemurire, că cu îngerii stă, şi că în fine se strămută de aici acolo. Deci, pe cel ce şedea aici jos, şi care a sărit peste toate aceste scări l'a pus pe tron, şi l'a făcut pe dânsul, care erà mai pre jos de pietre, mai însemnat decât îngerii şi archanghelii, decât tronurile şi decât stăpâniile. Cu adevărat că bine a zis apostolul: „Care este bogăţia slavei tainei aceştia“! Ca şi cum ar luà cineva un nebun, şi deodată l-ar face filosof, tot aşà a făcut el cu noi. Însă orice ar spune cineva, nimic nu ar putea spune după cum trebue, căci chiar şi cele ce spune Pavel, sunt nehotărîte.

„Care este bogăţia slavei tainei aceştia întru neamuri, zice, care este Christos întru voi“. Trebuia iarăşi ca să afle, că cel ce este mai presus de orice, cel care stăpâneşte pe îngeri şi începătoriile, ca şi pe celelalte puteri, s'a pogorît jos pe pământ, şi s'a făcut om, a pătimit multe, a înviat şi s'a înălţat. Toate acestea au fost urmările tainei celei din veac. „Care este Christos întru voi“, zice, «şi dacă el este întru voi, de ce umblaţi căutând pe îngeri?» „Tainei aceştia“, de unde urmează că mai este şi altă taină, însă cu adevărat că aceasta este taină, pe care nimeni nu o a ştiut. taină care este minunată, care a fost contra aşteptării comune, care erà ascunsă. „Care este Christos întru voi, zice, nădejdea slavei pe care noi îl propoveduim“, adecă «dela început chiar noi îl propoveduim, iară nu îngerii».. „Sfătuind şi învăţând“ nu în mod poruncitor şi nu siliţi, căci şi aceasta este din filantropia lui Dumnezeu, de a nu atrage pe cineva în mod tiranic. Fiindcă expresiunea „învăţând“, arată

ceva mare, de aceea adaogă a doua expresiune „sfătuind", care e mai mult treaba părintelui decât a dascălului. „Pe care noi îl propoveduim, zice, învăţând şi sfătuind pre tot omul întru toată înţelepciunea", adecă spunând totul cu înţelepciune, aşă că este nevoe de toată înţelepciunea în propoveduirea lui. Dar apoi şi a putea să afle cineva asemenea lucruri, nu este dat fiecăruia. „Ca să punem de faţă pre tot omul desăvârşit întru Christos Iisus". Ce spui Pavele? Pre tot omul? «Da, răspunde el, spre acest scop tindem noi». Şi ce este dacă încă nu s'a îndeplinit această dorinţă? E deajuns că fericitul Pavel se grăbià să ajungă la acest rezultat. „Desăvârşit" zice, prin urmare aceasta este desăvârşire adevărată, aceasta este perfecţiune, pe când aceea este imperfecţiune. „Desăvârşit întru Christos Iisus", zice, şi nu în lege, sau în îngeri, căci acolo nu este perfecţiune. „Intru Christos" adecă în cunoştinţa lui Christos. Cel ce ştie ce a făcut Christos, va judeca mai pre sus de îngeri. „Intru Christos Iisus, întru care mă şi ostenesc" (Vers. 29), adecă «nu numai că mă gândesc, ci încă mă şi ostenesc cu multă sârguinţă, cu multă băgare de seamă. Şi dacă eu sunt neadormit pentru binele vostru, apoi cu atât mai mult voi sunteţi datori a o face aceasta». Apoi arată că lucrul acesta al apostoliei lui, este dumnezeesc, şi ca astfel trebue a fi considerat. „După lucrarea lui, zice, care se lucrează întru mine întru putere", adecă: «Cel ce m'a făcut puternic în acest lucru, este învederat că voeşte aceasta», pentru care chiar dela început el a şi spus: „Prin voea lui Dumnezeu". Astfel deci el nu numai că a spus acestea cu modestie, ci încă le-a şi adeverit cu cuvântul şi cu fapta luptându-se. Spunând acestea el mai arată încă, că erau mulţi cari îl combăteau.

Mai departe apostolul li arată dragostea lui cea mare, căci zice: „Pentru că voesc să ştiţi voi, câtă nevoinţă am avut pentru voi, şi pentru cei din Laodicia" (Cap. 2, 1). Apoi pentru ca să nu se pară că această osteneală a lui provenia numai din slăbiciunea lor, a pus şi pe alţii la mijloc ca să nu 'i dis-

curajeze, căci adaogă: „Și câți n'au văzut fața mea în trup". Aici arată ceva dumnezoesc, că adecă îl vedeau încontinuu cu duchul. Așa dăr prin aceste cuvinte li mărturisește o mare iubire.

„Ca să se mângâe inimile lor, toemiți [1]) fiind întru dragoste, și spre toată bogăția încredințărei înțelegerei, spre cunoștința tainei lui Dumnezeu și Tatăl, și lui Christos, întru care sunt toate vistieriile înțelepciunei și ale cunoștinței ascunse" (Vers. 2. 3). Iată că dejà apostolul se grăbește și se muncește ca să intre în înseși dogma, nici acuzând, dară nici apărându-i de acuzațiuni. „Nevoință am avut", zice, și de ce oare? „Ca să se mângăe inimile voastre, uniți fiind", adecă să fiți înțepeniți în credință. Insă nu zice tocmai așà, ci taie oarecum ideia de vr'o acuzare, sau mai drept vorbind îi îndeamnă să se uniască cu dragoste și nici cât din silă, sau împinși de împrejurări. Ceea-ce am spus și altădată, că apostolului nu 'i venia greu de a 'i îndemnà pururea, aceiași o spun și acum. «Mă nevoesc, zice, ca să 'i văd uniți cu dragoste, fiindcă voesc a 'i apropia de Christos cu buna lor voință, și nu numai cu gura, sau ca adunările lor să se facă de formă, ci „ca să se mângâe inimele lor".

„Uniți fiind ii întru dragoste, și spre toată bogăția încredințărei înțelegerei," adecă de nimic să nu se îndoiască, despre toate să fie deplin încredințați. «Vorbesc, zice, de încredințarea (asigurarea) credinței, căci este și (asigurarea) încredințare rezultată din judecata omenească, însă o asemenea încredințare nu este demnă de nimic. Știu, zice, că voi credeți, însă voesc ca voi să vă încredințați, nu numai de bogația, ci de toată bogăția, ca astfel să fiți bine încredințați despre toate». Acum tu privește înțelepciunea acestui fericit, căci nu zice «rău faceți, căci nu sunteți încredințați», ca și cum i-ar acuzà, ci «nu știți cum mă

---

[1]) Traducerea Română din ediția de Buzău nu este tocmai clară. Mai exact ar fi dacă s-ar zice: *uniți fiind întru dragoste*, etc. mai ales că prima și principala semnificare a verbului συμβιβάζομαι este *a unì, a combina la un loc. (Trad).*

silesc, ca voi să fiţi încredinţaţi cu înţelepciune, şi nu cum s'ar întâmplà. Şi fiindcă am vorbit de credinţă, să nu vă închipuiţi că am spus ceva simplu şi fără folos, ci voesc ca acea credinţă să fie cu înţelepciune şi iubire».

„Spre cunoştinţa tainei lui Dumnezeu Tatăl, şi lui Christos". Aşa dar taina aceasta a apropierei omului de Dumnezeu prin Fiul, este a lui Dumnezeu. „Şi lui Christos, zice, întru care sunt toate vistieriile înţelepciunei şi ale cunoştinţei ascunse". Deci, dacă vistieriile înţelepciunei sunt în el, urmează că cu înţelepciune a făcut de a venit acum, şi nu mai de mult. De ce dară învinovăţesc unia din cei proşti? Şi priveşte cât de simplu vorbeşte apostolul. „Intru care sunt toate vistieriile" zice, asa că el toate le stie. „Cele ascunse", ca şi cum ar zice: «Să nu vă închipuiţi că aveţi totul, căci vistieriile lui sunt ascunse şi de îngeri, iară nu numai de voi, aşà că de-la dânsul trebue a cere totul, el singur dă înţelepciunea şi cunoştinţa». Când el zice vistieriile, arată prin aceasta mulţimea lor, iară când spune toate, învederează că nimic nu ignorează, şi în fine prin expresiunea ascunse dă a înţelege că singur el le ştie.

„Iară aceasta zic, ca nu cineva să vă amăgească pre voi cu cuvinte înşelătoare" (Vers. 4). Acum tu priveşte, că de aceea a spus aşà, ca nu cumva ii să aştepte dela oameni. „Să vă amăgească, zice, cu cuvinte înşelătoare" [1]). Şi ce este dacă cineva vorbeşte cu probabilitate de un lucru?

„Că deşi sunt cu trupul depărtat dar cu duchul împreună cu voi sunt" (Vers. 5). Urmarea naturală aceasta trebuià să fie, şi deci aşà trebuià să zică: «Sunt departe de voi cu trupul, însă cunosc pe acei înşelători». Mai departe el sfârşeşte cu laudă: „Bucurându-mă şi văzând rânduiala voastră, şi tăria credinţei voastre întru Christos". Prin vorba

---

[1]) Expresiunea din original πιθανολογία mai cu înţeles s'ar traduce prin cuvântul *probabilitate*, căci πιθανὸς înseamnă *probabil, putincios a se crede. (Trad.)*

rânduială el înțelege buna ordine. „Și tăria credinței întru Christos". In aceste vorbe mai ales este lauda ce li-o aduce. Și n'a zis credința simplă, ci tăria credinței, ca și cum ar vorbì cineva către niște ostași cari stau în ordine drepți și neclintiți. Ceea-ce este tare, nu poate fi mișcat nici de amăgire și nici de ispită. «Nu numai că nu ați căzut, zice, dar nici chiar nu a putut cineva să vă rupă rândurile». S'a pus pe dânsul ca fiind față cu ii, ca astfel să se teamă de el, ca prezent, pentru ca așà să poată ținea ordinea. De la desimea rândurilor, adecă când ele sunt lipite bine și nedespărțite ca de ex. un zid, de la aceasta depinde tăria. Această tărie însă, este dragostea, căci numai ea face ca cei ce cred să se lipească bine unul de altul, și deci numai ea îi face tari. De altfel și credința face acelaș lucru, însă dacă nu lasă ca să se introducă raționamente false. După cum raționamentele false desbină și clatină, tot așà și credința dreaptă face ca să se întărească și înțepenească.

[1]) Daca bunul Dumnezeu ne-a acordat ceva mai bun și mai mare decât raționamentul omenesc, apoi cu drept cuvânt că aceasta este credința pe care a infiltrat'o în noi. Nu e posibil ca cel tare în credință să ceară raționamente omenești. Căci iată de pildă că toate cele mai însemnate ale noastre sunt lipsite de raționamente omenești, și se sprijină numai pe credință. Nicăeri nu este Dumnezeu, și cu toate acestea el este pretutindeni. Ce poate fi mai nelogic decât aceasta? Fiecare lucru observat în parte, te lasă în mare nedumerire. De sigur că Dumnezeu nu este în spațiu sau în loc, dar nici nu este vr'un loc în care să nu fie. Nu s'a făcut el pe sine, și nici nu a început a fi. Acum, ce raționament omenesc primește acestea, dacă nu ar fi credința? Sau oare nu s'ar părea ridicol, și mai mult o enigmă fără sfârșit? Că el este fără început și nenăscut, nemărginit și necoprins de mintea omenească, toate acestea sunt nepricepute, însă că el este ne'ntrupat, să vedem dacă

---

[1]) *Partea morală.* Dumnezeu este pretutindeni, că el este nemărginit; despre energia providenței divine și despre mișcare, și că noi din faptele săvârșite în timp, putem ca urmând sf. scripturi să nu ne îndoim în credință. *(Veron).*

nu cumva vom putea examinà cu raţionamentul. Dumnezeu este fără trup. Şi ce va să zică fără trup? Un cuvânt gol numai, căci cugetul n'a acceptat nimic, şi nici că şi-a întipărit în el o asemenea idee, căci de şi-ar întipări-o ar ajunge la înseşi natura trupului, adecă şi-ar întipări şi înseşi membrele trupului. Aşà că gura zice că este fără trup, însă cugetul nu ştie ce spune gura, ci numai un lucru ştie, că nu este trup, aceasta numai ştie şi nimic alt. Şi ce vorbesc eu de Dumnezeu? Ce va să zică oare că spiritul omului, care îşi are început, este închis în corp şi este mărginit, este fără trup? Spune-mi, arată-mi. Însă nu ai ce spune. Este poate aer? Dar aerul este un corp, deşi nu este aşà de des, căci se învederează în multe părţi că este un corp rar. Focul încă este un corp, însă energia spiritului este ceva necorporal. De ce? Pentru că se întinde peste tot locul. Dacă el este în trup, apoi atunci nematerialul este în spaţiu şi în loc, şi deci este mărginit, iară ce este mărginit are o formă oarecare, însă formele sunt compuse din linii, iară liniile din corpuri. Şi iarăşi: ceea ce este fără formă, ce semnificaţie are? Nu este, sau mai bine zis, nu are formă, nici chip şi nici specie, sau caracteristica sa specială. Vezi cum ameţeşte cugetul? Şi iarăşi: Oare natura spiritului său este neaccesibilă de rele? Însă cu voinţa sa spiritul este bun, şi deci este accesibil şi de rele. Dar aceasta nu se poate zice, să nu fie. Şi iarăşi: Oare cu voinţa lui a fost adus el la existenţa sa, sau fără voinţa lui? Nici aceasta nu se poate spune. Şi iarăşi: Oare mărgineşte el lumea aceasta, sau nu? Dacă nu o mărgineşte, el se mărgineşte, şi dacă o mărgineşte, el este nemărginit în natura sa. Şi iarăşi: Oare se mărgineşte el pe sine însuşi? Dar dacă se mărgineşte pe sine însuşi, urmează că nu este fără început în raport cu sine însuşi, ci numai în raport cu noi, şi deci nu este din natură fără început. Peste tot locul deci, raţionamentul nostru omenesc trebue a judeca contrariul. Vezi acum ce confuziune şi ce întunecime mare? Şi pricepi de ce este nevoe de credinţă peste tot? Credinţa deci este tăria cea mai mare. Dar de voiţi să venim la cele mai mici. Ce înseamnă oare energia lui? Căci fiinţa lui are energie. Oare este vr'o mişcare oarecare? Deci el nu este neschimbat—căci ceea-ce se mişcă nu poate fi neschimbăcios—pentru că din nemişcare el se schimbă

în mişcare. Şi cu toate acestea el se mişcă, şi niciodată nu stă. Insă ce fel de mişcare? spune-mi, caci printre noi oamenii sunt şeapte feluri de mişcări: în jos, în sus, înăuntru, afară, la dreapta, la stânga şi împrejur, —şi dacă nu este aşà, apoi ca consecinţă va rezulta creştere, micire, început, deteriorare şi în fine prefacere. Insă nu este nici una din acestea. Dar oare mintea lui are vre-o mişcare? Şi ce anume mişcare? Insă nici aceasta nu este; să nu fie una ca aceasta, pentru că mintea pune în mişcare multe şi chiar absurdităţi.

Oare a voì ceva, este acelaş lucru cu a aveà energie, cu a lucrà, sau nu? Dacă a voì este tot una cu a lucrà, apoi de ce oare nu devin toţi oamenii buni, şi nu toţi pot să fie mântuiţi, după cum voeşte? Aşà dară altceva este a voi, şi altceva a lucrà? Prin urmare nu este deajuns spre lucrare numai voinţa. Şi dacă este aşà, apoi cum de zice scriptura: „Toate câte a voit a făcut“ (Ps. 113, 11)? şi iarăşi, cum de zice leprosul lui Christos: „De vei voì, poţi să mă curăţeşti“ (Math. 8, 2)? Deci dacă odată cu voinţa urmează acţiunea sau energia, ce putem spune? Voiţi acum a vă vorbì şi altceva? Cum din ceea-ce nu erau, s'au făcut cele ce sunt? Cum totul se poate discompune şi reduce la nimic? Ce este deasupra cerului? Şi iarăşi ce este deasupra acestuia, şi după acesta? Ce este de desuptul pământului? Marea, zici tu. Dar de desuptul acesteia ce este? Şi după aceasta iarăşi ce este? Ce este la dreapta? Ce este la stânga? Oare toate acestea nu sunt chestiuni nepricepute de om?

Toate acestea sunt nevăzute, însă de voiţi, eu voi vorbì şi de cele văzute, şi de cele petrecute dejà. Spune-mi, te rog, cum chitul acela a putut avea în pântece pe Ionà? şi totuşi Ionà nu s'a prăpădit. Oare nu este ceva nelogic aici? Cum de a cruţat pe dreptul Ionà? Cum de nu l-a înăduşit căldura? Cum de nu a putrezit? Pentru că dacă a stà cineva în adâncul mării este imposibil, dar încă a stà şi într'o căldură atât de mare cu cât mai imposibil? Dacă noi respirăm fiecare aerul trebuitoriu, apoi cum de erà deajuns şi pentru Ionà aerul ce'l respirà chitul? Cum aceeaşi cantitate de aer erà suficientă pentru două vietăţi deodată? Cum de l-a lepădat chitul din pântecele său nevătămat? Cum de vorbea Ionà? Cum de se rugà în pântecele fiarei?

Oare toate acestea nu sunt de necrezut? De sigur că dacă le-am examinà cu raționamentul nostru omenesc, sunt de necrezut, însă dacă le cercetăm cu credința, sunt foarte ușor de crezut. Să spun încă ceva mai mult? Iată că firul (bobul) de grâu aruncat în sânul pământului putrezește, însă și înviază. Acum tu privește minuni contrare și una pe alta biruind: minunat lucru este de a nu putrezì bobul de grâu, însă mai minunat încă este de a putrezì, și din putred să învieze. Unde sunt acum cei ce bârfesc necrezând în înviere și zic: „cum se va putea lipì osul acesta de acela?" Unde sunt cei ce iau aceste credinți drept mithuri? Spune-mi, te rog: Cum s'a ridicat Ilie la cer pe o căruță de foc? căci focul are obiceiu să ardă, iară nu să ridice pe cineva la cer. Cum de trăește de atâta timp? In ce loc este el? De ce oare s'a petrecut faptul acesta așà? Unde s'a mutat oare Enoch cu trupul? Și acolo se bucură oare de aceeași hrană ca și noi? Și ce'l împiedecă de a fi aici pe pământ? Poate nu se bucură de hrană? Și de ce s'a mutat?

Acum tu privește cum Dumnezeu, ca și un pedagog, ne-a învățat pe noi nu deodată, ci treptat și câte puțin. A strămutat pe Enoch cu trupul la cer — ceea-ce nu este un fapt atât de mare, — însă prin aceasta ne-a învățat pe noi, sau mai bine zis ne-a pregătit pentru înălțarea lui Ilie. A închis pe Noe în corabie — ceea-ce iarăși nu este un lucru atât de mare, — însă prin aceasta ne-a pregătit așà zicând pentru închiderea lui Ionà în pântecele chitului. Astfel deci, și cele vechi au avut nevoe de înainte-mergători și de tipuri. După cum se petrece și cu scara, că treapta întâiu te duce pe a doua, iară dela treapta întâia ca să sai pe a patra nu se poate, tot așà și în cazul de față. După cum mai 'nainte de a păși pe treapta întâia, nu e posibil de a ajunge la a doua, pentrucă cea întâiu este ca drum așà zicând, pentru a doua — tot așà și aici. Și privește minunea minunilor, ce o vei vedea în scara pe care a văzut-o Iacob: „Deasupra, zice, Domnul ședea, iară îngerii se suiau și se pogorau pe ea" (Facer. 28, 13), căci prin această minune s'a profetizat că Tatăl are Fiu, și deci trebuià a se adeverì aceasta. De unde voești ca să'ți dovedesc minunile lui? De sus în jos sau de jos în sus? Că este posibil a naște fără patimă? Pentru adeverirea acestei minuni ni servește cea stearpă

care a născut, — însă mai cu seamă să îndreptăm cuvântul mai sus, căci trebuià să se adeveriască, că din el și prin el se face aceasta. Deci ce? Aceasta se petrece — deși cam întunecat oarecum, căci e învălit în tip și în umbră, — dar se petrece, iară rezultatul devine și mai lămurit. Din cel întâiu bărbat se crează femee, și bărbatul rămâne întreg. Deci trebuià ca să dea o dovadă și din îngrecarea unei fecioare. Cea stearpă naște nu numai odată, ci și de două ori, și de trei ori, și de mai multe ori. Deci nașterei din fecioară a servit ca tip cea stearpă, iară aceasta înalță cugetul prin credință. Și iarăși, aceasta a servit ca tip pentru nașterea lui Dumnezeu.

Dar apoi mai este și o altă naștere ca tip al adevărului, nașterea noastră cea duchovnicească. Tip al acestei nasteri iarăși ni poate servì cea stearpă, naștere nu din sânge, ci naștere de sus. Nașterea aceasta arată că numai din el se derivă, iară cealaltă (din cea stearpă) ne lasă indiferenți.

Christos este deasupra tuturor și stăpânește totul, dar aceasta trebuià a se adeverì. Ei bine, iată că adeverirea se face pe pământ, odată cu crearea omului: „Să facem om după chipul și asemănarea noastră" (Facer. 1, 26) zice, iară după creare îl instuie stăpân a tuturor vietăților. Astfel deci, el ne-a învățat nu prin vorbe, ci prin fapte. Sublimitatea naturei o învederà paradisul acela, și omul care erà superior tuturor. Christos trebuià ca să învieze; iară pentru adeverirea acesteia privește câte dovezi ni dă: Enoch, Ilie, Ionà, Coconii cei din cuptorul Babilonului, potopul din timpul lui Noe, botezul, semințele, plantele, nașterea noastră, nașterea tuturor vietăților. Fiindcă prin faptul venirei lui Christos totul erà în primejdie, de aceea a și făcut uz de atâtea tipuri. Cum că totul se guvernează de providența divină și că nimic nu scapă îngrijirei sale, putem și noi a o judecà din faptele noastre; pentru că și popoarele, și animalele și totul în fine, au nevoe de o stăpânire și de îngrijire. Cum că totul ce vedem în univers nu s'au produs în mod automat, ni probează gheena, ne-a probat'o potopul de pe timpul lui Noe, înecarea armatelor Egiptene în marea Roșie, cele petrecute cu Israeliții în pustie, focul Sodomei și a Gomorei, si altele. Trebuià apoi ca să premeargă ceva și botezului, și multe ni sunt ca premergătoare, precum: cele din vechiul Te-

stament, cele dela lacul Siloamului, curăţirea celui bolnav, însuşi potopul şi câte s'au întâmplat în ape, botezul lui Ioan, etc. Trebuià apoi a adeverì că Dumnezeu va predà pe fiul său cel unul născut, iară minunea aceasta o a preînchipuit mai 'nainte un om, Abraam patriarchul, în jertfa unicului său fiu Isaac.

Deci, pentru toate de vom voì, vom găsì tipuri în sf. scripturi. Insă să nu ne îngreuem, iubiţilor, ci să ni regulăm viaţa noastră cât suntem aici pe pământ. Să avem credinţă tare, şi să arătăm o viaţă neprihănită, ca prin toate să mulţămim lui Dumnezeu, şi să ne învrednicim de bunătăţile făgăduite celor ce'l iubesc pre el, prin charul şi filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duch se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VI

„Deci precum aţi primit pre Christos Iisus Domnul, întru dânsul să umblaţi, înrădăcinaţi fiind şi zidindu-vă întru dânsul, şi întărindu-vă întru credinţă, precum v'aţi învăţat, prisosind întru ea cu mulţămită“ (Cap. 2, 6. 7).

Iarăşi 'i preîntâmpină cu mărturia sa proprie, zicând: „Precum aţi primit“, adecă «noi nu introducem nimic străin, şi deci nici voi să nu introduceţi». „Intru dânsul să umblaţi“, căci el este calea care duce la Tatăl, şi nu prin îngeri, căci acea cale nu duce acolo. „Inrădăcinaţi fiind“, adecă fiind înţepeniţi bine, nu câteodată abătându-vă pe această cale, altădată pe cealaltă, ci înrădicinaţi, căci ce este înrădăcinat nu se poate strămuta din loc în loc. Priveşte, cum el pune cuvintele cele mai principale. „Şi zidindu-vă“, adecă cu cugetul sosind la el. „Şi întărindu-vă întru el prin credinţă“, adecă avându-l pre el, şi zidindu-vă ca pe o temelie. Aici îi arată pre dânşii ca oare-cum

căzuţi, căci expresiunea „zidindu-vă“ aceea înseamnă. Credinţa cu adevărat că este o zidire, o clădire oarecare, şi deci are nevoe de o temelie puternică, pentru ca zidirea să fie în siguranţă. Clădirea care nu este pe o temelie sigură, se clatină. „Precum v'aţi învăţat“, —iarăşi întrebuinţează vorba „precum“ —„prisosind întru ea cu mulţămită“, căci acesta e faptul celor recunoscători. Şi nu zice simplu mulţămind, ci cu multă prisosinţă, mai mult decât aţi învăţat, sau cum s'ar zice cu mult zel şi ambiţiune.

„Vedeţi ca să nu vă fure pe voi cineva“ (vers. 8). Ai văzut cum a arătat pe fur, pe străin, şi care intrase pe tăcute? căci prin vorba „vedeţi“ adecă luaţi seama bine, îl prezintă ca dejà intrat. Bine a zis el „să nu vă fure“ căci după cum tâlharul sapă pe dedesupt peretele fără să facă vuet, pentrucă la din contra se trezeşte stăpânul casei, — tot aşà fac şi cei ce vor să vă fure pe voi, însă voi fiţi cu băgare de seamă. Treaba tâlharului aceasta este, de a nu trezì pe cei din casă, însă voi privighiaţi. Arată apoi şi calea pe unde pot intrà «prin această cale» zice, ca şi cum ar zice cineva «prin această cămăruţă» tot aşà face şi apostolul. „Cu filosofia“ zice, iară mai departe, fiindcă filosofia se crede a fi respectabilă, adaogă „şi înşelăciunea deşartă“. Se poate să fie şi înşelăciune bună, sau de bună credinţă, cu care s'au înşelat mulţi. şi pe care nici nu trebuie a o numì înşelăciune, despre care înşelăciune şi zice Ieremia (Cap. 20, 7): „Amăgitu-m'am Doamne, şi m'ai amăgit“, eu însă nu o socot ca amăgire, sau înşelăciune, căci aceasta nu trebue a se numì înşelăciune. De altfel şi Iacob a înşelat pe tatăl său, însă n'a fost înşelăciune, ci iconomie.

„Cu filosofia, zice, şi cu înşelăciunea deşartă dupre predania oamenilor, după stihiile lumei şi nu după Christos“. Aici se atinge de observările zilelor, de stihiile (elementele) lumei, soare şi lună pentru care-i dojeneşte, după cum face şi în epistola către Galateni, zicând: „Cum vă întoarceţi iarăş la cele slabe şi sărace stihii“ (Galat. 4, 9)? Şi nu spune de observarea zilelor, ci vorbeşte de lume în

general, ca astfel să arate micimea ei, căci dacă lumea de faţă este o nimica, apoi cu atât mai mult stihiile ei. După ce mai întâiu a arătat de câte bunătăţi s'au învrednicit şi câte au câştigat, arată mai la urmă şi acuzaţiunea, ca astfel mai mare să se pară, şi să ridice pe auditori. Aceasta o fac pururea şi Profeţii, căci după ce arată mai întâiu binefacerile, pun pe faţă şi acuzaţiunea, după cum zice Isaia: „Fii am născut şi am înălţat, iar aceia s'au lepădat de mine" (Is. 1, 2), şi iarăşi: „Norodul meu ce 'ţi-am făcut, sau cu ce te-am supărat, sau cu ce te-am necăjit"? (Mich. 4, 3), şi David când zice: „Auzitu-te-am întru ascundere de vifor" (Ps. 80, 6) şi iarăşi: „Deschide gura ta şi o voiu umplea pe ea" (Ibid. 9). „Şi nu după Christos" zice, adecă «acum mai cu seamă, când sunteţi deabea intraţi în creştinism, şi prin urmare pe jumătate creştini, aşà că puteţi a servì şi acestia (filosofiei) şi aceleia (religiunei Mosaice), nu vă lasă de a vieţuì după Christos». Iar aceasta se deduce de acolo, că după ce mai 'ntâiu zguduie observaţiunile Elinilor, apoi restoarnă şi pe acele ale Iudeilor. Căci şi Elinii ca şi Iudeii observau multe, cei dintâiu după filosofie, iar cei de al doilea după lege. De aceea se atinge de filosofie mai întâiu, unde erà şi acuzaţiunea mai mare. Dar cum oare să fie furaţi nu după Christos? „Căci întru dânsul locuieşte toată plinirea Dumnezeirei trupeşti, şi sunteţi întru dânsul plini, care este capul a toată începătoria şi stăpâniea" (Vers. 9. 10). Priveşte cum în acuzaţiunea lor, tocmai aceea scoate la iveală, punând mai întâiu rezolvarea chestiunei şi apoi imediat antithesa. O astfel de rezolvare este nebănuită, şi mai ales auditorul o primeşte cu mulţumire, pentrucă cel ce vorbeşte nu se sileşte de a demonstra amănunţit. In acest de pe urmă caz oratorul se sileşte din toate puterile ca să nu fie învins, pe când în cazul dintâiu nu are nevoe.

„Căci întru dânsul locuieşte", adecă în el locuieşte Dumnezeu. Dar ca nu cumva să'ţi închipui că Dumnezeu este închis în el ca într'un corp, adaoge: „Toată plinirea Dumnezeirei trupeşte, şi sunteţi întru dânsul plini". Unia zic că vorbeşte de biserică,

că adecă ea este plină de Dumnezeirea lui, după cum zice în alt loc: „Plinirea celui ce se împlinește cu toate întru toți“ (Efes. 1, 23), iar expresiunea „trupește“ de aici, o iau ca pe trup în legătură cu capul. Dar atunci de ce n'a adaos «care este biserica»? Alții iarăși zic că se spune aici despre Tatăl, adecă că plinirea Dumnezeirei întru dânsul locuiește; dar nu este așà, căci mai întâiu expresiunea „locuiește“ nu se raportă principalmente la Dumnezeu, și al doilea, că „plinirea“ nu este, sau mai bine zis nu joacă rolul principal, nu este ceea-ce se caută aici, căci zice: „A Domnului este pământul și plinirea lui“ (Ps. 23, 1), și iarăși apostolul: „Până ce va intrà împlinirea neamurilor“ (Rom. 11, 25). Așà dar sub numele de plinire se înțelege totalul. Dar prin expresiunea „trupește“ ce voește să arate? Adecă precum trupul este în raport cu capul. Dar de ce oare zice aceiași: „Și sunteți întru dânsul plini“? Adecă că «cu nimic nu sunteți mai pe jos de dânsul, și după cum a locuit întru el, tot așà locuiește și întru voi». Totdeauna și peste tot locul Pavel ne siluiește, ca să ne pună cât mai aproape de Christos, după cum zice: „Împreună cu dânsul ne-a sculat și ne-a pus a ședea“ (Efes. 2, 6), și: „De răbdăm, împreună vom și împărățì“ (II Timoth. 2, 12) și iarăși: „Cum nu împreună cu el și toate ni va dăruì nouă“ (Rom. 8, 32), numindu-ne în acelaș timp și împreună moștenitori (Ib. vers. 17). Mai departe vorbește și despre demnitatea lui: „Care este capul a toată începătura și stăpânirea“. Deci dacă el cel mai presus de toate este cauza tuturor, apoi oare nu este de o ființă cu Tatăl? După aceasta adaogă cu sublimitate și binefacerile lui, și încă cu mai multă sublimitate decât în epistola către Romani, căci acolo zice: „Tăierea împrejur a inimei, întru duhul iar nu prin literă“ (Rom. 2, 29), pe când aici zice clar „Întru Christos“.

„Întru care sunteți și tăiați împrejur, cu tăiere împrejur nefăcută de mână, întru dezbrăcarea trupului păcatelor cărnei, întru tăierea îm-

prejur a lui Christos" (Vers. 11). Priveşte cum se apropie de faptul în sine: „Intru dezbrăcarea" zice, şi nu numai aruncarea momentană. „Trupului păcatelor", adecă a vieţei de demult. Această idee o pune înainte încontinuu, deşi poate în diferite chipuri, ca de ex., în pasagiul de mai sus, unde zice: „Care ne-a izbăvit pe noi din stăpânirea întunerecului, şi ne-a mutat la împărăţia fiului dragostei lui". Niciodată el nu spune că tăierea împrejur constă în cuţitul cu care se operează, ci în însuşi Christos, pentrucă în această tăiere împrejur nu lucrează mâna ca acolo, ci duhul, nu se taie numai o părticică a trupului, ci întregul om. Trup este şi acesta ca şi acela; unul însă se taie în carne, celălalt duhovniceşte; nu după cum se taie Iudeii, nu carnea se leapădă ci înseşi păcatele. Când anume, şi unde? In botez. O astfel de tăiere împrejur, el o numeşte mormânt. „Păcatelor cărnei" zice, adecă pe care le-a săvârşit în carne.

O astfel de tăiere împrejur el o numeşte mult mai superioară decât cea Iudaică, căci nu numai că se leapădă partea tăiată, ci chiar se nimiceşte cu totul. „Ingropaţi fiind împreună cu el prin botez, întru care v'aţi şi sculat împreună, prin credinţa lucrărei lui Dumnezeu celui ce l'a sculat pre el din morţi" (Vers. 12). Dar nu este numai mormântul, căci priveşte ce spune: „Intru care v'aţi şi sculat împreună prin credinţa lucrărei lui Dumnezeu". Şi bine a zis „prin credinţă", căci totul este prin credinţă. «Aţi crezut că Dumnezeu poate a'l scula din morţi, şi aşà fel s'a sculat». Mai departe dă şi dovada cea mai demnă de credinţă, căci zice: „Celui ce l'a sculat pe el din morţi", cu care ocazie arată dejà învierea.

„Şi pre voi, cari eraţi morţi întru păcate şi întru netăierea împrejur a trupului vostru v'a înviat împreună cu dânsul" (Vers. 13), ca şi cum ar zice. «Vă găseaţi sub condamnaţiunea de a murì; dar acum chiar şi de muriţi, moartea este folositoare». Priveşte apoi cum iarăşi arată de ce anume pedeapsă

eram vrednici, căci adaogă: „Dăruindu-vă vouă (iertându-vă) toate greșalele, ștergând cu dogmele zapisul ce erà asupra voastră, care erà protivnic vouă, și pe acela l'a luat din mijloc pironindu-l pe cruce, dezbrăcând începătoriile și domniile, i-a vădit de față, arătându-i pre dânșii biruiți întru dânsa" (Vers. 14, 15). Ni-a dăruit (iertat) toate păcatele, zice, adecă acelea ce purtau cu sine moartea. Și ce încă? Oare a mai rămas ceva din ele? Nu, căci el le-a șters cu totul de pe zapis, iară nu numai le a astupat ca să nu se vadă pe un timp oarecare.

„Cu dogmele", zice. Care dogme? Adecă cu credința. Nu a adăogat fapte peste fapte, ci credință cu fapte la un loc. Și ce încă? „Și pre acela (zapisul) l'a luat din mijloc, pironindu-l pe cruce", zice, adecă nu numai că nu l'a păstrat, ci încă l'a rupt pironindu-l pe cruce. „Dezbrăcând începătoriile și domniile, i-a vădit de față, arătându-i biruiți pe dânșii întru dânsa". Nicăiri nu a vorbit cu o așà voce puternică, ca aici. Ai văzut câtă muncă a întrebuințat spre a face ca să dispară zapisul? De ex. toți eram în păcate și în pedeapsă, — el însă primind pedeapsa, a dezlegat păcatul, în acelaș timp și pedeapsa, căci a fost pedepsit prin cruce. Pe cruce deci l'a pironit, ca cel ce are putere, și astfel l'a rupt. Dar care anume zapis? Sau că spune de acela despre care vorbește Moisi (Exodul 24, 3): „Toate cuvintele care le-a grăit Domnul, le vom face și le vom ascultà", sau dacă nu aceasta, apoi pentru că suntem datori a ascultà de Dumnezeu, — sau de nu nici aceasta, apoi zapisul acela pe care îl făcuse Dumnezeu cu Adam zicându-i: „Că ori în ce zi vei mânca din pom, vei murì". (Facer. 2, 17). Acest zapis nu ni l'a dat nouă Christos, ci luându-l din stăpânirea diavolului l'a rupt. „Dezbrăcând începătoriile și domniile", numind prin această expresiune puterile drăcești, fie că natura omenească erà îmbrăcată cu acele puteri, fie că devenind om a dezbrăcat pe diavol de motivul pentru care stăpânea pe om. Dar ce va să zică: „I-a vădit de față"? De altfel bine a zis, căci niciodată diavolul

nu s'a arătat mai uricios ca atunci. Așteptându-se ca să aibă în stăpânire pe om, el a pierdut și ceea-ce avea, căci trupul lui Christos fiind pironit pe cruce, morții dejà înviau.

[1]) Acolo a primit diavolul rana cea grozavă; în corpul cel mort a primit cea de pe urmă lovitură; căci după cum luptătorul, crezând pe adversarul său doborît, primește lovitura mortală dela acesta, tot așà a pătimit și diavolul. Prin cuvintele „I-a vădit de față", mai arată încă, că a murì cu curaj, va să zică a rușinà pe diavolu. Diavolul făcuse tot ce i-a stat prin putință, ca să convingă pe oameni, că Christos nu a înviat. Fiindcă pentru învierea lui orice timp după aceasta erà ca dovadă, pe când dacă moartea lui nu s'ar fi petrecut, nici un alt timp nu ar fi putut servì de dovadă, de aceea și el a murit în public văzut de toți, n'a înviat însă în public, știind că în urmă orice timp va servì de martur al acestui adevăr. Căci faptul minunat acesta este, că lumea a văzut șearpele sfâșiat sus pe cruce. Dar, ce n'a făcut diavolul ca să poată împiedeca moartea lui? Ascultă pe Pilat zicând: „Luați-l voi și'l restigniți, că eu nici o vină nu aflu întru el" (Ioan 19, 6) și de nenumărate ori împotrivindu-se cerinței Iudeilor. Ascultă apoi și pe Iudei, când ziceaŭ: „Dacă tu ești fiul lui Dumnezeu, pogoară-te de pe cruce" (Math. 27, 40), dar el fiindcă primise rana mortală nu s'a pogorît, și pentru aceasta a fost și înmormântat. Putea el să învieze imediat, însă n'a înviat atunci, ca faptul să se adeverească mai bine. Deși la încetarea oamenilor din viață, e permis poate de a se vedea micime de suflet, aici însă nici aceasta nu s'a văzut. Și ostașii apoi, nu au zdrobit fluerele lui, ca pe ale celorlalți, spre a se învederà că a murit, și cu toate acestea marturi învederați sunt acei cari i-au îngropat trupul. Tot pentru aceasta și Iudeii au pecetluit mormântul împreună cu ostașii. Dealtminterea principalul tocmai acesta erà, ca moartea și înmormântarea lui să nu se poată dosì de nimeni. Mai sunt apoi și marturii invocați de dușmanii lui, voiŭ să zic de Iudei, căci ascultă-i ce spun ii lui

[1]) *Partea morală.* Despre patimile și despre punerea în mormânt a stăpânului Christos. Despre cele cu care ne împreunăm prin botez și despre unirea cu sf. și dumnezeescu trup. *(Veron).*

Pilat: „Adusu-ni-am aminte că înşelătorul acela, a zis încă fiind viu, după trei zile mă voi sculà. Deci porunceşte să se întărească mormântul până a treia zi" (Math. 27, 27. 28), şi s'a făcut aşà, pecetluind ii mormântul împreună cu ostaşii. Ascultă-i apoi şi după aceasta cum vorbiau ii apostolilor: „Voiţi să aduceţi asupra noastră sângele omului acestuia" (Fapt. 5, 28), de unde se învederează, că modul crucificărei lui nu-i lăsau în linişte.

Dar fiindcă îngerii nimic din acestea n'au pătimit, apoi apostolul face totul ca să probeze, că numai moartea lui Christos a săvârşit lucruri mari şi miraculoase. A fost un fel de duel aşà zicând, în care moartea a străpuns pe Christos, însă aşà rănit cum erà, Christos a răpus-o la urmă. Ceea-ce se credea a fi nemuritor, s'a sfârşit într'un corp mort, şi aceasta a văzut'o lumea întreagă. Şi ceea-ce este cu adevărat minunat, e că el n'a dat voe altuia să facă aceasta, ci singur a făcut'o. S'a făcut apoi iarăşi un zapis, însă nu ca cel dintâiu. Vedeţi deci, nu cumva să ne găsim vinovaţi după acest zapis, şi după ce am declarat «mă lepăd de Satană, şi mă împreun cu tine Christoase». Mai bine ar fi ca să se numească tractat de pace (συνθήκη) şi nu zapis, căci zapis atunci este, când cineva se face responsabil pentru oarecare datorii. Acesta deci este tractat de pace, căci nu prevede pedeapsă, nici nu spune dacă aceasta se face, sau nu se face. Moisi, care a luat sângele şi a stropit poporul, a zis: „Iată sângele legăturei care a făcut Domnul cu voi pentru toate cuvintele acestea" (Exod. 24, 8), şi în urma acestora Domnul a făgăduit viaţa veşnică. Acela a fost zapis, iară acesta este tractat de pace. Acolo vorbeşte sluga către stăpân, iară aici prietenul către prieten. Acolo spune: „In ziua în care veţi mânca, cu moarte veţi murì", adecă ameninţare din capul locului, iară aici nu e nimic din acestea. Se pogoară Dumnezeu pe pământ, ca şi în raiu; şi aici este goliciune, ca şi acolo, însă acolo Adam s'a văzut gol după ce a păcătuit, pe când aici Christos se goleşte, ca să împace pe om cu Dumnezeu. A fost dezbrăcat Adam atunci de slava pe care o avea, se dezbrăcă şi acum cel ce se botează, de omul cel vechiu, mai înainte de a se băgà în

baea renaşterei, şi atât de uşor se dezbrăcă, ca şi de nişte haine. Se unge apoi, după cum se ung şi luptătorii, cari se pogoară în stadiu. Indată se naşte aici, după cum s'a născut cel întâiu om, nu câte puţin, ci deodată, tot aşà şi aici; şi nu se unge după cum preoţii în legea veche îşi ungeau capul numai, ci mai mult chiar. Acela îşi ungea capul, urechea dreaptă şi mâna, ca să'l mişte spre supunere şi fapte bune, pe când acesta este uns peste tot. Acesta intră în luptă deodată, nu numai învăţat, ci şi exercitat bine, şi se luptă pentru premiu. El se ridică la făptura cea nouă, sau mai bine zis, aparţine făpturei celei nouă, căci când el mărturiseşte în viaţa veşnică, a mărturisit dejà o altă făptură, o altă creaţiune. La început Dumnezeu a luat ţărână din pământ, şi a creat pe om; iară prin baea renaşterei omul nu mai este creat din ţărână, ci se renaşte prin Duchul Sfînt; în acesta se formează, în acesta se întocmeşte, după cum şi Christos în mitra fecioarei. Şi nu zice în raiu, ci în ceruri[1]). Să nu crezi că dacă el este pe pământ, rămâne pe pământ; el s'a mutat acolo la ceruri, şi acolo se găseşte cu îngerii. Dumnezeu îţi ridică sufletul sus, şi acolo îl întocmeşte, şi îl aşează lângă tronul împărătesc. Se reformează în apă, şi ia duchul sfînt. După ce el este creat aşà, nu i se mai aduce animalele, ca lui Adam, ci demonii şi căpetenia lor, şi zice: „Călcaţi peste şerpi şi peste scorpii" (Luc. 10, 19). Nu zice aici: „Să facem om după chipul şi asemănarea noastră" (Facer.), dar ce? Li dă putinţa de a deveni fiii lui Dumnezau. „Ci dela Dumnezeu s'au născut" (Ioan 1, 13) zice. Apoi ca nu cumva să asculţi de şearpe, imediat te învaţă să zici: «mă lepăd de el», în loc să zici, «nu mai ascult de el». Şi ca nu cumva să fii prins de alţii, preotul îţi zice să te lepezi şi de toţi îngerii lui, şi de toată slujba lui. Aşà dar te-a pus nu ca să păzeşti raiul, ci să trăeşti în ceruri. Imediat ce te-ai ridicat, preotul grăieşte aceste cuvinte: „Tatăl nostru carele eşti în ceruri, facă-se voea ta, precum în cer, şi pe pământ" (Math. 6, 9. 10). Nu cazi pe faţa

---

[1]) A se vedea rugăciunile dela botez. *(Trad.)*

pământului [1]) (adecă pe pajiște), nu vezi pomul cunoștinței, nu vezi izvoare, ci imediat primești pe stăpânul, te amesteci cu corpul lui, te frămânți cu corpul lui cel de sus, unde nu poate diavolul să se apropie. Nu este acolo femee, care să se apropie și să te amagească, căci zice: „Nu este parte bărbătească, nici femeiască“ (Galat. 3, 28). Dacă tu nu te vei pogorî la ei (diavol), nici ei nu va putea să se ridice acolo unde ești; căci ești în ceruri și cerul este necălcat de diavoi. Nu ai acolo pomul cunoștinței binelui și al răului, ci numai acela al vieței. Nu se mai plăzmuiește din coasta ta femee, ci cu toții suntem una plăzmuiți din coasta lui Christos. Dacă cei unși de oameni nu pătimesc nimic din partea șerpilor, tu nu vei pătimì ceva întru cât ești uns, ca să poți stăpânì și înăduși pe șearpe, sau cum zice, să calci peste șerpi și peste scorpii. Insă, după cum darurile sunt mari, tot așà și pedepsele sunt mari. Nu a fost posibil ca odată căzuți din raiŭ, să mai poată locuì dinaintea raiului, după cum nici noi nu ne vom mai putea reîntoarce în locul de unde am căzut. Insă, ce va fi după aceasta? Gheena și viermele cel neadormit.

Să nu fie însă una ca aceasta! Să nu ne găsim vinovați de o astfel de pedeapsă, ci vieţuind cu vrednicie, să căutăm de a săvârșì toate cele plăcute lui. Să mulțămim lui Dumnezeu, ca să putem scăpà de osândă, și să câștigăm veșnicile bunătăți. Cărora fie a ne învrednicì cu toții, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Duchul Sfînt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VII

„Deci nimeni pe voi să nu vă judece pentru mâncare sau băutură, sau pentru partea sărbătorei, sau a lunei nouă, sau Sâmbetelor, care

---

[1]) Originalul este precum urmează Οὐκ ἐπ ὄπψιν πίπτει τὸ παιδίον, οὐ ξύλον ὁρᾷς, οὐδέ πηγὴν, etc. de unde se vede o eroare de tipar în cuvântul παιδίον. Cred că e vorba de πέδον = *pajistea pământului*, cu care ocasie s'ar putea complecta frasa cu înțeles. *(Trad.)*

sunt umbră celor viitoare, iară trupul al lui Christos. Nimeni pre voi să nu vă amăgească, voind prin smerenie și slujba îngerilor, la cele ce nu le-a văzut cu mândria umblând, în deșert umflându-se din mintea trupului său, și netinând capul, dintru care tot trupul, prin încheieturi și legături primind darea și întocmindu-se, crește creșterea lui Dumnezeu“ (Cap. 2, 16—19).

Mai 'nainte vorbind enigmatic: „Socotiți ca să nu vă fure pre voi cineva... după predania oamenilor“ și mai sus ceva: „Aceasta o zic, ca nu cineva să vă amăgească pe voi cu cuvinte înșelătoare“, și preîntâmpinând spiritul și făcându-l cu băgare de seamă, — și după ce adaogă și binefacerile câștigate, învederându-le cu mai multă putere, la urma tuturor adaogă și mustrarea, căci zice: „Nimeni să vă judece pe voi pentru mâncare sau băutură, sau pentru partea sărbătorei, sau a lunei nouă, sau a Sâmbetelor“. Vezi cum le dărâmă acestea? «Dacă poate ați făcut din acestea, zice, de ce vă credeți pe voi răspunzători pentru niște astfel de lucruri mici»? Dar apoi chiar și ia în derâdere asemenea obiceiuri, căci zice. „sau în partea sărbătorei“, adecă parte din sărbători, căci ii acum nu le mai țineau pe toate, ca mai 'nainte. „Sau a lunei nouă, sau a Sâmbetelor“. El nu zice: «să nu le mai țineți acestea», ci „Nimeni să nu vă judece“. Prin aceste cuvinte deci, 'i-a arătat pe dânșii ca călcători ai legei, însă vinovăția o aruncă asupra celorlalți. «Nu suferiți pe cei ce vă judecă, zice, nici aceasta să nu li-o îngăduiți măcar, ci răspundeți-li, că „nu aveți voi dreptul de a judecă“; și prin aceasta li veți închide gura». Și vedeți că apostolul nu spune de bucatele cele curate și necurate, nici nu vorbește de sărbătoarea corturilor, sau de azime și de sărbătoarea cincizecimei, ci „în parte sărbători“, căci nu îndrăzniau a ținea sărbătorile în total, și chiar dacă poate le țineau, nu le serbau totuși. „In parte“, zice, învederând prin aceasta că

cele mai multe erau părăsite, — și chiar de păzeau Sâmbăta, nu-o făceau cu exactitate. „Care sunt umbră celor viitoare“, adecă a Noului Testament. „Iară trupul al lui Christos“. Această frază unii o punctuiază astfel: „Iară trupul, al lui Christos“, adecă, adevărul sub Christos s'a arătat; iară alții: „Trupul lui Christos, nimeni să nu vă supere“, adecă să nu vă necăjască. «Ai stat, zice, mai presus de diavol și de păcat; de ce iarăși te-lași la păcate»?

De aceea zicea, că: „Dator este să împlinească toată legea“, și iarăși: „Au doară Christos este slujitor păcatului“? (Galat. 5, 3. 2, 17). Deci, după ce 'i-a ambiționat prin expresiunea „să nu vă supere“ începe: „Voind, zice, prin smerenie și slujba îngerilor, la cele ce nu le-a văzut cu mândria umblând [1]), în deșert umflându-se de mintea trupului său“. Cum însă: „Prin smerenie“ și cum „umflându-se“? Aici arată slava deșartă de care erau stăpâniți acei amăgitori. Dar care e sensul acestui pasaj în totalitatea lui? «Sunt, zice, de acei ce spun, că nu trebue a crede că prin Christos s'a apropiat omul de Dumnezeu, ci prin îngeri, și că această idee este mai superioară decât a noastră».

De aceea apostolul face toate chipurile ca să dovedească, că Christos este cel ce a făcut aceasta, prin sângele crucei sale; de aceea spune că pentru noi a pătimit, și că ne-a iubit pe noi mult.

Acei amăgitori se îngâmfau cu ideia lor, se mândriau că prin întroducerea religiunei îngerilor ii au dezlegat totul. „Pătrunzând, zice, în cele ce nu le-au văzut“, adecă, nici n'au văzut măcar pe îngeri, și dânșii se găsesc ca și cum i-ar fi văzut. De aceea și zice: „In deșert umflându-se din mintea tru-

---

[1]) *Notă.* Textul grec este: „ἃ μὴ ἑώρακεν ἐμβατεύων, εἰκῆ φυσιούμενος ὑπὸ τοῦ νοὸς τῆς σαρκὸς αὐτοῦ“, ceeace în traducere esactă și clară ar fi: „*Pătrunzând în cele ce nu le-a văzut, și îngâmfându-se în zadar de mintea trupului său*“. Traducerea Română din ediţiunea de Buzău este foarte confuză, din cauză că s'a întrodus un cuvânt ce nu se găsește în original. Expresiunea ἐμβατεύων nu înseamnă cu *mândria* umblând, ci simplu *umblând*, sau în cazul de față *pătrunzând*, sau mai clar *încercându-se a pătrunde.* (Trad.)

pului său" și nici decum sprijinindu-se pe lucruri adevărate. Pe această credință falșă sprijinindu-se, îi se îngâmfă; și pentru ajungerea scopului lor, pun înainte masca smereniei. Sunt călăuziți de mintea lor trupească, și nu de cea duhovnicească; de unde urmează că este mai mult un raționament omenesc. „Și neținând capul, zice, dintru care tot trupul", de vreme ce tot trupul de acolo își are ființa, și prin el (capul) se găsește bine. «De ce, zice, îți părăsești capul? Și dacă ai lăsat capul, oare mai poți avea membrele celelalte întregi? Dacă ai căzut de acolo, te-ai nimicit». „Dintru care tot trupul"; adecă oricine ai fi tu, principalul nu este numai de a trăi, ci de a te uni cu el, ca cap al tău. Orice biserică sporește și progresează pe cât timp are cap, fiindcă și temelia ei, sau credința pe care se sprijină, nu este rezultatul vre-unei patimi omenești, ca de ex. slava deșartă sau ușurința, nu este așà zicând invențiune a cugetului omenesc. Iată acum că particula „dintru care" se rapoartă la Fiu. „Prin încheeturi și legături, zice, primind darea și întocmindu-se, crește creșterea lui Dumnezeu", adecă creșterea după Dumnezeu, aceea a unei vieți neprihănită.

„Deci, de ați murit împreună cu Christos" (Vers. 20),—pune expresiunea aceasta la mijloc, și ceeace este mai vehement o pune pe ambele laturi,—„De ați murit împreună cu Christos despre stihiile lumei, drept ce ca cum ați fi viețuind în lume primiți obiceiuri"? Fraza aceasta nu are o continuitate de idei, ci trebuia să zică «cum de vă găsiți supuși stihiilor lumei, în timp ce viețuiți», însă apostolul lăsând aceasta, ce spune mai departe? „Nu te atinge, nici gustà, nici pipăi, care sunt toate spre stricăciune prin obișnuință, după poruncile și învățăturile oamenilor" (Vers. 21, 22). «Nu sunteți în lume, zice, și cum atunci dați ascultare stihiilor ei? Cum de vă supuneți observațiunilor lumei»? Și tu privește cum îi ia în derâdere: „Nu te atinge, nici gustà, nici pipăi", zice, punându-i astfel în rândul fricoșilor cari se feresc ca de oarecare lucruri mari. „Care

sunt toate spre stricăciune prin obișnuință". Aici a răsturnat mândria celor mulți, după care adaogă: „După poruncile și învățăturile oamenilor". Dar ce spui? Numești aici și legea? Deci, la urmă legea este învățătură omenească cu trecerea timpului. Aici sau că face aluziune că acei amăgitori falșifică legea, sau că face aluziune la cele ale Elinilor. Așà dar, întreaga dogmă întrodusă de acei amăgitori este omenească, după cum explică mai departe: „Care sunt având cuvânt numai, cuvânt al înțelepciunei, întru slujba cea din voia sa și întru smerenie, și întru necruțarea trupului, nu în vre-o cinste spre sațiul trupului" (Vers. 23). Așà dar toate aceste născociri nu aveau cu ele adevărul, nu aveau puterea; ci erau numai vorbe, sau cum zice apostolul „cuvânt numai al înțelepciunei", așà că chiar de ar conținea poate în ele cuvântul înțelepciunei, voi să fugiți de ele. S'ar părea că apostolul este cumpătat și oare-cum respectuos față de trup, pe care se vede silit a'l disprețuì, căci zice: „Nu în vre-o cinste spre sațiul trupului", adecă Dumnezeu li-a dat trupul spre cinste, iară ii îl întrebuințează spre necinste. Astfel deci, fiindcă e vorba de dogmă, el numește trupul cinste. «Necinstesc, zice, trupul, lipsindu-l și răpindu-i autoritatea, și nu'i permit de a se stăpânì de bună voia sa, pe când Dumnezeu a cinstit trupul».

„Deci dar de v-ați sculat împreună cu Christos" (Cap. 3, 1). După ce mai sus spune că au murit, aici îi reunește cu Christos, căci zice: „Deci dar de v'ați sculat împreună cu Christos, cele de sus căutați", căci acolo nu sunt observațiuni ca aici pe pământ. „Cele de sus căutați, unde este Christos, șezând deadreapta lui Dumnezeu". Vai! Unde a ridicat el cugetul nostru! Cum 'l-a umplut așà zicând de o mare înțelepciune și convingere! Nu ajungea ca să spună numai de cele de sus, și nici numai de locul unde este Christos, ci adaogă: „Șezând deadreapta lui Dumnezeu", așà că de aici îi pregăteà de a vedeà la urmă cele de pe pământ. „Cele de sus gândiți, iară nu cele pământești, căci ați murit, și viața

voastră a fost ascunsă împreună cu Christos în Dumnezeu. Când se va arătà Christos, viaţa voastră, atunci şi voi vă veţi arătà împreună cu el întru slavă" (Vers. 2—4). «Viaţa voastră, zice, nu este aceasta, ci alta». Iată că apostolul se grăbeşte de a'i strămutà acolo, şi se luptă de a arătà că dânşii stau sus, şi sunt morţi, din amândouă părţile pregătindu-i ca să nu caute cele pământeşti. «Că dacă sunteţi morţi, nu trebue să căutaţi a trăì, şi dacă sunteţi sus, iarăşi să nu căutaţi a trăì. Nu se arată Christos? Atunci nici viaţa voastră nu se arată, căci el este sus întru Dumnezeu». Dar' atunci când vom trăì noi? „Când se va arăta Christos viaţa voastră" (Vers. 4), atunci căutaţi slava, atunci căutaţi viaţa, atunci dezmerdarea. Toate acestea sunt premergătoare dezmerdărei şi liniştei la care el îi ridică, căci aşà e obiceiul apostolului: una prepară auditorului, şi la alta trece deodată. Aşà de ex. face şi când el vorbind despre cele ce preced ospăţului, a trecut deodată la observarea tainelor. Atunci dojana este puternică, când nu este bănuită câtuşi de puţin. „Atunci şi voi împreună cu dânsul vă veţi arăta", zice, astfel că acum nu vă arătaţi. Priveşte, cum el i-a strămutat în cer chiar. După cum am mai zis mai sus, apostolul se luptă de a arătà, că dânşii au aceleaşi pe care le are Christos, şi prin toate epistolele sale acesta e cuvântul său, ca să'i arate părtaşi cu dânsul în toate. De aceea îl numeşte şi cap, şi corp, şi în fine face totul ca să reprezinte acest adevăr.

[1]) Deci dacă se va arăta atunci, să nu ne scârbim când nu ne bucurăm aici de cinste. Dacă viaţa aceasta nu este viaţă, ci viaţa adevărată e ascunsă, apoi suntem datori de a trăì în viaţa aceasta ca nişte morţi. „Atunci şi voi cu dânsul împreună vă veţi arăta întru slavă", şi vedeţi că nu a spus întru slavă simplu, ci împreună cu dânsul, fiindcă şi mărgăritarul este ascuns, întrucât se găseşte în scoică. Deci dacă

[1]) *Partea morală.* Despre cinstea şi mulţămirea viitoare întru Dumnezeu, şi că cele prezente sunt lipsite de cinste. Contra celor ce se dezmeardă aici şi abuzează de bogăţia ce o au, şi contra linguşitorilor. *(Veron.)*

noi suntem batjocoriți, să nu ne scârbim, și să nu facem sânge rău pentru orice am pătimi. Pentru că nu viața prezentă este viața noastră, de oarece aici suntem streini și călători. „Că ați murit“, zice; și atunci cine este atât de ușor, ca celui mort cu corpul și îngropat, să'i clădească case, să'i cumpere haine prețioase și servitori? Nimeni. Deci nici noi; ci după cum un lucru căutăm, acela de a nu ne arăta în lume goli, tot așà și aici un lucru căutăm. Omul nostru cel dinainte s'a îngropat,—și s'a îngropat nu în pământ, ci în apă; nu desființându-l pe dânsul moartea, ci el desființând și îngropând pe moarte; și aceasta nu cu puterea naturei sale, ci după porunca celui mai puternic decât natura. Cele ce se fac de natură le-ar putea descompune cineva, le-ar putea desface, pe când cele ce se fac după porunca lui, nu se pot de loc desface. Nimic nu este mai fericit ca această îngropare, când atunci toți se bucură, și îngerii și oamenii, și chiar însuși stăpânul îngerilor. La această îngropare nu e nevoe nici de haine, nici de sicriu și nici de altceva de acest fel. Voești poate a vedea aici simbolul? Iți voi arăta colimvitra, în care unul a fost îngropat, iară altul a înviat. In marea Roșie au fost îngropați Egiptenii, însă au înviat Israiliții, așà că în acelaș loc, sau mai bine zis, prin acelaș fapt, unul este îngropat, iară altul se naște. Nu te mira că la botez se petrece deodată și nașterea și distrugerea. Pentru că spune-mi: oare a distruge și a lipi la un loc cele distruse nu sunt două lucruri contrare? De sigur că așà. Ei bine, aceasta o face focul, căci iată că el topește și nimicește ceara cu totul, și tot el lipește și reunește la un loc pământul metalic, și face din el aurul. Tocmai așà se petrece și în cazul de față, căci și aici puterea focului nimicind statuea acea de lut, a scos la iveală o altă statue de aur în locul aceleia. Căci cu adevărat că mai 'nainte de botez noi eram de lut, iară după botez am devenit de aur. Și de unde se învederează aceasta? Ascultă pe apostol ce spune: „Omul cel dintâi din pământ, pământesc; omul cel de al doilea Domnul din cer“ (I. Corint, 15, 47). Eu, deși am arătat că între lut și aur este o mare deosebire, totuși am aflat că între cele pământești și cele cerești deosebirea este cu mult mai mare; și în definitiv nici nu este vre-o deosebire atât de mare

între lut și aur, pe cât de mare este între cele pământești și cele cerești. Noi eram de lut, sau de ceară; căci și pe noi ne-a topit flacăra poftelor, cu mult mai vârtos decât topește focul pe ceară, și cel ântâi val, cea întâiu ispită ne fărâmă cu mult mai tare, decât fărâmă piatra vasele de lut. Și, dacă voiți, vom descrie viața dinainte, ca să vedem dacă nu cumva toate sunt pământ și apă, și tot pe atât de nestatornice ca și praful care se împrăștie în toate părțile și nu stă pe loc. Și de voiți, nu vom cerceta cele dinainte, ci cele prezente, ca să vedem dacă nu cumva le vom găsì pe toate praf și apă. Ce voiți a spune? Voiți să vă vorbesc de stăpânii și de autorități? De acestea voiu vorbì, mai ales că nimic în viața prezentă nu se crede mai de râvnit ca stăpânirea. Dar vei găsì aici mai mult un praf ce se ridică în aer. Cui nu sunt supuși și ascultători stăpânitorii? Sunt supuși și ascultă de toți cei ce îi lingușesc, de eunuci, de cei ce zic că'i iubesc, de cei ce fac totul pentru bani, de iritarea publicului, de mânia celor mai puternici.

Cel ce ieri era slăvit pe tron [1]), cel ce avea la dispoziție ritori cu voce strălucită, și mai mulți încă de acei ce alergau după el când ieșea prin târg; iată-l astăzi disprețuit și umilit, și părăsit de toți aceia, iată că a ajuns ca și praful spulberat de vânt, ca și o ondulație de apă ce trece mai departe. După cum praful (colbul) se ridică de pe picioarele noastre și se spulberă, tot așà se spulberă și stăpânirile ce se nasc din acei ce se învârtesc pe lângă bani, și cari țin locul picioarelor în toată viața lor. Și după cum praful în timp ce se ridică în aer, ocupă un spațiu mare în aer, pe când el în realitate este puțin, tot așà și cu stăpânirile. După cum apoi praful chiorăște ochii, tot așà și cu stăpânirea, căci îngâmfarea și fudulia celui ce o are 'i chiorăște ochii cugetului său.

Dar ce? Voești poate să examinăm ceea ce e mai dorită și mai poftită în lumea aceasta de fie-cine? Voești să vorbim despre bogăție? Aide deci, să o examinăm în parte. Bogăția are în sine dezmerdarea, are cinstea, are în fine puterea de a stăpânì. Și mai 'ntâiu

---

[1]) Se pare că Sf. Chrisostom face aluziune aici la *Eutropiu* cel puternic odinioară, iară acum la urmă căzut în disgrația împăratului Arcadie. *(Trad).*

să cercetăm, dacă voești, dezmerdarea. Ei, bine, oare nu este aceasta praf? Ba încă și mai pe jos, de vreme ce trece mai de grabă decât praful, căci plăcerea de dezmerdare nu merge mai departe de limbă, și când pântecele se umple, nu ajunge nici până la limbă.

«Dar, zici tu, cinstea e un lucru plăcut». Dar ce poate fi mai dezgustător, decât cinstea aceea, care se dă din cauza banilor? Când ea nu se acordă din intențiune bună, nici din vre-o bună voință, nu ești tu care te folosești de ea, ci bogăția ce o ai. Așà că o astfel de cinste, face pe cel bogat mai necinstit decât toți. Spune-mi, te rog: dacă toți te-ar cinsti, avându-te de prieten al lor, pentru bogăția ta, pe de altă parte însă ar mărturisì că nu ești vrednic de nimic; oare te-ai crede tu obligat de a cinstì pe altul pentru bogăție, pentru care te-au necinstit și pe tine altădată? Asa dar bogăția este cauza necinstei noastre, ea care este crezută de cea mai cinstită și mai de preț dintre toate cele ce stăpânim, sau că e cauza tiraniei și a slăbiciunei noastre. Și cum să nu fie absurd, de a nu ne crede vrednici de cinste, de cât numai din cauza aurului ce'l avem? Insă, nu se petrece tot așà și cu cel ce disprețuește bogăția; pentru el mult mai de preferat este de a nu fi cinstit, decât de a căpătà cinstea în acest mod. Spune-mi: dacă cineva 'ți-ar spune: «eu nu te cred vrednic de cinste pe tine personal, însă pentru casnicii tăi te cinstesc», oare ce ar putea fi ceva mai rău decât această necinste? Deci, dacă e curios lucru de a fi cineva cinstit pentru casnicii săi, cari de altfel sunt părtași cu tine aceleiași naturi, și au acelaș suflet ca și tine, dar apoi cu cât mai urâcios încă este de a fi cinstit pentru niște lucruri, care sunt de disprețuit, ca de pildă: bogății, vase de aur, haine scumpe, case și curți mărețe?

Cu adevărat că toate acestea sunt de râs; mai bine este a murì, decât a fi cinstiți în așà fel. Spune-mi, te rog: dacă cineva, om ordinar și nebăgat în seamă, te-ar vedea primejduindu-te în valurile vieței acestia, și ar voì să te scape din primejdie, ce ar putea fi mai înjositor decât aceasta? Deci, ceea-ce voi vorbiți între voi despre cetatea aceea, voesc a vă vorbi și eu. S'a lovit oarecând cetatea noastră de cel ce împărățea pe

atunci [1]) iară împăratul a poruncit de a o dărâma şi a o nimicì, împreună cu bărbaţi şi cu copii şi cu femei şi cu case . . . căci de acest fel sunt furiile împărăteşti; ori şi ce ar voi dânşii, îşi satisfac cu puterea ce o au; aşà de mare rău poate deveni o stăpânire. Deci se găsià cetatea noastră în cea mai mare primejdie; când iată că cetatea vecină, cea de lângă mare, venind în ajutor, a rugat pe împăratul pentru noi, iară cei ce locuiau în cetatea noastră, ziceau între dânşii, că o asemenea intervenire este mai rea, decât dacă s'ar fi prefăcut în ruine cetatea noastră! Astfel că a fi cinstit în aşà mod, este cu mult mai rău decât a fi necinstit. Acum tu priveşte de unde îşi are cinstea rădăcina: mânele bucătarilor ne fac pe noi a fi cinstiţi, aşa că lor li datorim graţia aceasta; dar apoi şi porcarii ni procură masa îmbelşugată, şi ţesătorii de materii, şi slugile, şi cei ce lucrează metaluri, şi plăcintarii, şi chiar lemnarii cari fac mesele. Deci a şti că noi datorim lor cinstea ce o avem, oare nu e cu mult mai bine de a nu fi cinstiţi? Pe lângă aceasta apoi, cum că a fi cineva bogat este un fapt încărcat de necinste, eu mă voiu încerca a o dovedì. Mai întâiu bogăţiile fac spiritul neruşinat; şi ce poate fi mai necinstit ca aceasta? Căci, spune-mi, te rog: dacă trupul este frumos şi pe toţi ceilalţi îi birueşte cu frumuseţea, iară în acest timp bogăţia intervenind ar uneltì şi ar contribuì să'l facă netrebnic, în loc de sănătos să'l facă bolnav, în loc de liniştit să'l facă a fi împătimit şi să'i bage idropica în toate membrele, să'i umfle faţa şi peste tot să-i acopere cu umflături, să'i umfle picioarele şi să i le facă mai grele decât butucii, să-i umfle pântecele şi să i'l facă mai mare decât un poloboc, iar după toate acestea nici măcar să nu permită, celor ce ar voì să'l tămăduiască, ca să se apropie — căci aşà este stăpânirea, — ba încă i-ar da atâta libertate, încât chiar să respingă pe cel ce s'ar apropia de el şi să'l pedepsească, — oare a fi cineva bogat în acest mod, este ceva bun? Şi cum ar putea fi aceasta bine, dacă face spiritul atât de nesim-

---

[1]) *Notă.* Aici Sf. Chrisostom face aluziune la revolta Antiochenilor din anul 387 p. Chr. contra ordinului dat de împăratul Theodosie, cu care ocazie îşi atrăsese urgia împăratului. (A se vedea istoria bisericească). Cât despre *cetatea vecină* şi de lângă mare, se crede, deşi nu cu siguranţă, că ar fi vorba de cetatea *Seleucia. (Trad.)*

ţitor? Aşà dar stăpânirea bogăţiei este mai urâcioasă decât însăşi boala, căci dacă cel bolnav şi împătimit după ea, nu se supune prescripţiunilor doctorilor, aceasta e mai rău decât a bolì chiar. Tocmai acest lucru îl face bogăţia; din toate părţile ea contribue a se umflà spiritul şi împiedecă pe doctori a se apropia de el. Aşà dar din cauza stăpânirei ce exercită ea, noi să nu fericim pe cei bogaţi, ci să'i jelim, dupre cum nu putem fericì nici pe acel ce vede pe un idropicat, şi în loc să'l împiedece de a'şi încărca pântecele cu băuturi şi cu cărnuri vătămătoare, el îl lasă în libertate de a face ce voeşte, deşi ar avea puterea să'l împiedece. Aşà dar stăpânirea nu poate fi pretutindeni ceva bun, după cum nici cinstea, căci şi aceasta încarcă spiritul de trufie multă. Dacă chiar corpul nu ar preferà să se îmbolnăvească de dragul bogăţiei, apoi atunci cum de treci cu vederea spiritul, şi'l laşi să fie cucerit de acestă boală? şi încă nu numai atâta, ci să primească şi o altă pedeapsă? Căci şi el prin bogăţie capătă o ferbinţeală mare, şi este scuturat ca de friguri, care friguri nimeni nu le poate stinge. Bogăţia nu'l lasă de a judeca drept, ci cu totul din contra: defectele el le ia ca calităţi, sau invers, nu suferă pe nimeni a'l contrarià, şi în puterea bogăţiei toate crede că'i sunt permise a le face.

Nu va găsì cinevà vr'un spirit atât de încărcat de pofte şi absurdităţi, ca spiritul celor ce vor a se îmbogăţì. Câte bârfiri nu iscodesc nişte astfel de spirite? Ele născocesc năsdrăvănii mai mari chiar decât acele din mithologie, ca ipocentaurii (jumătate om şi jumătate cal), himerele, balaurii cei cu picioare, şi alte monstruozităţi de felul acestora. Dacă vr'unul din aceştia ar voì să născocească vre-o poftă oarecare, ei bine, nu ai găsì poate acolo nici ipocentauri, nici himere, nici balauri sau altceva din monstruozităţile din mithologie, ci le vei găsi încă pe toate acestea concentrate la un loc. Poate că mă va crede cineva născut în bogăţie mare, dacă arăt atât de fidel împrejurările. Se zice — şi mai întâiu voiu vorbì din cele cântate la Elini, ca să vă pot încredinţa — se zice deci, că un rege al lor atât de mult abuza de îmbuibare, încât a făcut chiar şi un platan de aur, cu cerul deasupra lui, şi şedea sub dânsul, în timp ce ostaşii concentraţi făceau exerciţii militare. Ei bine, oare pofta aceasta nu este mai

urîtă, decât aceea a ipocentaurilor? Nu este mai urîtă decât aceea a celorlalte monstruozități? Un altul iarăși băgă oamenii în boi de lemn. Oare această poftă nu este o monstruozitate? Intre acestea bogăția a făcut odinioară, pe cel ce mai înainte fusese împărat, l'a făcut, zic, din bărbat femee[1]; și pe un asemenea om afemeiat, ce din femee se face ostaș, cum îl vei numi? Fiară, animal necuvântător, și poate chiar mai rău decât acestea. Animalele când stau sub copac, sunt mulțumite cu ceea-ce li dă natura și nu mai cer alta nimic, iar acel rege, de care vorbiiu, a întrecut și pe animale în îmbuibările sale. Așà dar, ce ar putea fi mai ușuratic decât cei bogați? Toate acestea nu vin decât din nesațiul de plăceri. Poate că mulți admiră încă pe acest rege? Ei bine, aceștia sunt părtași râsului lui. Nu bogăția se dă pe față în asemenea împrejurări, ci prostia omului. Cu cât e mai superior pământului acel platan de aur? Totdeauna cele naturale sunt mai plăcute, decât cele ce sunt nenaturale. La ce'ți foloseà ție cerul aurit, prostule? Privește, cum bogăția multă înebunește pe cineva, și cum îl îngâmfă. Cred că ea (bogăția) nu cunoaște încă marea, căci atunci poate ar voi să călătorească și pe ea. Oare nu sunt acestea himere? Oare nu sunt ipocentauri? Și încă se găsesc și astăzi de acei ce cu nimic nu se deosebesc de acel rege, ba încă se arată chiar cu mult mai ușuratici decât el. Căci spune-mi: cu ce se deosebesc de platanul aurit acele vase argintate, acele oale de bucate și acele alabastre de păstrat mirodeniile? Dar încă femeile!.. 'Mi-e rușine a o spune, însă mă văd silit la aceasta. Iată că și ele își fac oala de noapte din aur, sau aurită... Voi care faceți aceasta, ar fi trebuit mai întâiu să vă rușinați. Pe când Christos e flămând, tu te dezmierzi? sau mai bine zis, te prostești? Și de ce osândă nu sunt vrednice astfel de femei? Și încă mai întrebi, de ce sunt tâlhari, de ce sunt asasini, de ce atâtea rele, când diavolul vă târăște în astfel de prostie? A avea cineva talgerile de argint, de sigur că nu se potrivește cu un suflet filosof, ci totul vine din dezmerdare, dar a face vase de argint până și pentru excremente și urină,

[1]) *Notă.* Cred că face aluziune aici Sf. Chrisostom la Sardanapal, împăratul Asirianilor, care a rămas proverbial pentru moleciunea și aplecarea lui către femei. *(Trad.)*.

oare se mai poate zice că vine din dezmerdare? Eu nu aşi spune aceasta, ci toate acestea vin din prostie, şi poate că nici din prostie; ci din nebunie, sau poate din ceva mai rău chiar şi decât nebunia.

Stiu, iubiţilor, că poate mulţi mă iau în derâdere când vorbesc de acestea, însă eu nu mă căesc, numai să rezulte ceva mai bun. Cu adevărat că bogăţiile fac pe cineva prost şi nebun. Atât de mare este mania dupa bogăţii, încât cei stăpâniţi de această patimă ar voi ca şi pământul să fie de aur, şi pereţii casei de aur, poate că şi cerul, şi aerul încă ar dori să fie de aur. Ce nebunie! Ce smintire! Ce frigurí grozave! Un altul, care este după chipul lui Dumnezeu, se topeşte şi se sfârşeşte de foame şi de frig, şi tu faci lucruri de care spuseiu? Vai! ce mândrie deşartă! Şi ce alta ar putea face pe cineva mai nebun, decât bogăţia? Intr'atât de mult cinsteşti tu excrementele tale, încât să fie purtate în vase de argint? Ştiu bine că vă apucă ameţeala la auzul acestora, însă sunt de vină acele femei care vă fac de a ameţi, cum şi acei bărbaţi cari servesc unor astfel de boale uricioase. Aceasta se numeşte desfrâu, cruzime, neomenie, bestíalitate şi cea mai josnică ticăloşie. Căci ce himeră, ce balaur, ce demon, ce diavol şi ce monstru în fine, ar face aceasta? Ce folos ai de Christos? Ce folos ai de credinţă, când tu eşti stăpânit de patimile Elinilor, şi nu atâta a Elinilor, pe cât a demonilor? Dacă nu trebue a împodobi capul cu aur şi mărgăritare, dar apoi cel ce întrebuinţează argintul în astfel de servicii necurate, de ce iertare se va învrednici oare? Nu ajung oare celelalte obiecte — deşi nici acestea nu sunt permise creştinului — de ex. scaunele şi taburetele de pus sub picioare, de argint toate? De altfel şi acestea sunt făcute din dezmerdare. Dar pretutindeni nu este decât mândrie prisoselnică, pretutindeni slavă deşartă, nicăeri strictul necesar, ci peste tot locul abuz de cele de prisos. Eu mă tem ca nu cumva sexul femeesc fiind stăpânit de această manie, să ajungă a se schimba în nişte monstri, de oare ce poftesc de a avea şi părul de aur. Dacă aţi mărturisi că v'a atins întru câtva cele vorbite, şi că v'aţi revoltat în sufletul vostru, pentru că aţi căzut în asemenea pofte, şi dacă poate v-a coprins ruşinea, nu aţi mai pretinde asemenea lucruri. Pentru că dacă îndrăzniţi a umbla şi după asemenea lucruri, care sunt

mai absurde decât toate absurditățile, cu atât mai mult cred că veți poftì de a avea părul de aur, și a vă aurì și buzele, și sprincenele, și în fine vă veți topì după aur. Dacă nu credeți, eu vă voi povestì ceea-ce am auzit, și care chiar este și astăzi. Impăratul Perșilor, celor vestiți în astfel de lucruri, are barba de aur, ca tortul cel subțire, și fabricată astfel, că în perii ei sunt înfășurate foi de aur, încât seamănă cu un monstru. Slavă ție Christoase! Pentrucă de câte bunătăți nu ne ai încărcat tu pe noi! Ce nu ai făcut tu, ca să ne însănătoșezi? De câte monstruozități și bestialități nu ne-ai scăpat tu?

Iată vă prevestesc, și băgați sama că nu vă mai îndemn, ci vă poruncesc — cel ce voește să asculte, asculte, iară cel ce nu voește, să nu asculte — că dacă stăruiți încă a face de acestea, eu nu vă voiu mai suferi, nici că vă voiu mai primì, sau că vă voiu lăsa să mai pășiți pragul acesta. Ce 'mi trebue mie atâta mulțime de bolnavi? Și ce este, dacă eu exercitându-vă în lupta vieței creștinești, încă nu vă împiedec, nu vă opresc dela cele prisoselnice? — deși Pavel a oprit și aurul și mărgăritarele. Râdem noi de cele ale Elinilor, însă și ale noastre se par ca mithuri. Dar și pe bărbați îi sfătuim acestea: duceți-vă la școală și învățați filosofia duchovnicească, alungați dela voi acea mândrie proastă. Aceasta o spun și bărbaților și femeilor, iară dacă cineva va face altfel, eu nu voiu mai suferì. Doisprezece erau numai apostolii Domnului, și ascultă ce li spune Christos: „Au doară și voi voiți să vă duceți"? (Ioan 6, 67). Dacă noi vom lingușì într'una, apoi când vom mai îndrepta abaterile? Când vom putea folosì? «Dar, zici tu, sunt și alte eresuri, și cei dojăniți astfel, poate să se strămute acolo». Vorbă de nimic, căci ascultă ce spune înțeleptul: „Mai bun este unul, care face voea lui Dumnezeu, decât o mie de nelegiuiți" (Sirach. 16, 4). Pentrucă și tu ce voești? Voești a avea mii de servitori fugari și tâlhari, sau mai bine unul și credincios? Iată deci că vă sfătuesc și vă recomand, ca și podoabele cele de pe fața voastră, și vasele acelea de care am vorbit, să le fărâmați în bucăți și să le dați săracilor, și astfel să nu se mai găsească de acestea prin casele voastre. Cel ce voește să fugă, să fugă, cel ce voeste să acuze, acuze, căci

eu nu mai sufăr pe nimeni de a face așà. Când va trebuì să fiu judecat înaintea tronului lui Christos, voi veți sta departe, iară eu voiu purta răspunderea, și atunci grațiile voastre la nimic nu 'mi vor folosì. Aceste cuvinte au conrupt totul: «Să nu fugă, zici tu, și să nu treacă în alt eres; este slab și neputincios, și deci fii către dânsul îngăduitor». Până unde? Până când? Odată, de două ori, de trei ori, însă nu pentru totdeauna. Iată deci că iarăși vă recomand, și mărturisesc, cum zice și fericitul Pavel: „Că de voiu veni iarăși, nu vă voiu cruța" (II. Corinth. 13, 2), că atunci când voi veți face așà, veți cunoaște câștigul cât e de mare, și ce folosință veți avea de aici. Da! Vă rog și vă provoc, și nu m'aș da în lături chiar de a mă agăța și de picioarele voastre, și a vă face rugăminte pentru aceasta. Ce prostie este aceasta? Ce desfrânare? Ce insultă? Nu mai este aici dezmerdare, ci insultă; nu mai este ușurință, ci nebunie. Atâția săraci stau prin prejurul bisericei, biserica însă are și atâția fii bogați; ci bine aceștia nu pot oare ajuta nici măcar pe câte un sărac? Iată că pe când unul moare de foame, celălalt se îmbată, unul își leapădă excrementele în vase de argint, pe când celălalt nu are nici pânea de toate zilele! Ce nebunie! Ce sălbătecie grozavă! Fie ca să nu ajungem la măsura de a ne sculà contra celor ce nu ascultă, și nici de a îndreptà cu mâhnire asemenea abateri, ci voi cu bună voe și cu curaj să le îndreptați toate acestea, ca astfel să viețuim în slava lui Dumnezeu, și să ne izbăvim de pedeapsa de acolo, în acelaș timp să ne bucurăm și de bunătățile făgăduite celor ce 'l iubesc pe dânsul, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia, împreună cu Tatăl și cu Duchul sfînt, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA VIII

„Drept aceia omorîți mădulările voastre cele de pe pământ, curvia, necurăția, patima, pofta cea rea și lăcomia, care este slujire ido-

lilor, pentru care vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultărei, întru care și voi oare-când ați umblat, când viețuiați întru acelea" (Cap. 3, 5-7).

Știu, iubiților, că mulți vrăjmași mi-am făcut cu ocazia convorbirei de dinainte. Dar ce să fac? Auzit-ați ce a poruncit stăpânul? Nu cumva poate eu sunt vinovatul? Nu vedeți voi pe cei ce incasează dările, cum pe cei ce se împotrivesc a'și plăti datoria îi împresoară cu un lanț? Ați auzit ce a spus Pavel astăzi? „Omorîți, zice, mădulările voastre cele de pe pământ, curvia, necurăția, patima, pofta cea rea și lăcomia, care este slujire idolilor". Ce poate fi mai rău ca această lăcomie? In adevăr că aceasta este mai rea decât orice poftă. Aceasta este cu mult mai grea, decât prostia și nebunia acea după argint și aur, de care vă vorbiam. „Și lăcomia, zice, care este slujire a idolilor". Vedeți unde duce răul? Insă să nu vă neliniștiți, căci eu nu fac aceasta de gust, și nici că am poftă de a vă avea dușmani, ciași dori să vă aduc spre virtute, încât să aud vorbindu-mi-se de voi cele cuvenite. Așà că aceasta nu este rezultată din autoritatea sau demnitatea sacerdoțiului meu, ci mai mult din supărarea și durerea mea. Iertați-mă, iertați-mă, vă rog; nu voesc a mă sluțì vorbindu-vă de acestea, ci sunt silit de împrejurări. Eu nu vă vorbesc acestea pentru durerile și necazurile săracilor, ci pentru mânturirea voastră; pentru că sunt pierduți, și repet vorba, se pierd de bună-voia lor cei ce nu hrănesc pe Christos. Și ce folos ai dacă și hrănești pe sărac, însă te dezmerzi și risipești în modul arătat? Toate sunt atunci de prisos. Nu se cere de a da mult, ci de a nu da mai puțin în raport cu propria sa avere. A face altfel este a'și bate cineva joc.

„Omorîți, zice, mădulările voastre cele de pe pământ". Ce spui? Dar nu tu ai zis oare că «v'ați îngropat, că împreună cu el v'ați îngropat, că v'ați tăiat împrejur, că ne-am dezbrăcat de trupul păcatelor cărnei»? Și cum mai zici iarăși: „Omorîți"? Nu cumva glumești, când ni vorbești așà, ca și cum toate acestea ar fi încă în noi? Dar nu este aici nici o contrazicere, ci după cum cineva ștergând o statue murdară, sau mai bine zis turnând-o din nou și făcând-o frumoasă, zice că

s'a dus de pe ea rugina şi s'a nimicit, şi dacă el după aceia sfătueşte de a depărtà de pe ea rugina când s'ar arătà — prin aceasta nu se contrazice de loc, tot aşà şi în cazul de faţă; nu a şters rugina ce erà la început, ci sfătueşte de a depărtà pe aceea ce s'ar face după aceasta; tot aşà face şi apostolul. El nu vorbeşte aici de omorîrea (mortificarea) cea dintâiu, nici nu spune de curviile şi abaterile acelea, ci de cele petrecute în urmă. A zis mai sus că nu aceasta este viaţa noastră, ci o alta, adică acea din ceruri. Acum spune-mi: după ce zice „Omorîţi mădulările voastre cele de pe pământ" prin aceasta oare el defaimă pământul? sau că prin aceste cuvinte numeşte păcatele cele de pe pământ? „Curvia, necurăţia" zice: A trecut cu vederea fapte de acelea, de care nu este bine nici de a vorbì, aşà că prin cuvântul „necurăţenia" pe toate le dă în privelişte. „Patima, zice, pofta cea rea" şi iată că el spune în general totul, căci toate nu sunt decât pofte rele, pizmă, mânie, supărare. „Şi lăcomia, zice, care este slujire a idolilor, pentru care vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultărei". Prin multe ne-a depărtat pe noi de păcat; prin binefacerile căpatate, prin izbăvirea de păcatele trecute şi viitoare, aratând cine am fost şi cine suntem acum. Toate acestea la un loc, adică cine am fost noi, şi că ne-am izbăvit de păcate, şi în ce mod, toate acestea zic, sunt suficiente spre a ne abate dela rău. Dar din toate cele zise de apostol, faptul cel mai grozav şi greu de a o spune — nu însă şi fără folos — acesta este: „Pentru care vine, zice, mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultărei" şi vedeţi că nu zice, peste voi, ci peste fiii neascultărei. Mai departe zice cu sfială oarecum: „Intru care şi voi, oare-când aţi umblat, când vieţuiaţi întru acelea" (vers. 7), şi apoi imediat pune de faţă şi lauda, că nu mai vieţuesc acum aşà; atunci erà poate permis, nu însă şi acum „Iar acum lepădaţi-le şi voi acelea toate". La început le spune în general, iar mai apoi şi în particular, căci aşà este planul tras de el: „Mânia, iuţimea, răutatea, hula, cuvântul de ruşine din gura voastră"

(vers. 8). „Cuvântul de rușine din gura voastră" zice, arătând semnificativ prin aceasta, că asemenea fapt îi murdărește.

„Nu grăiți minciună unul către altul, dezbrăcându-vă de omul cel vechiu dimpreună cu faptele lui, și îmbrăcându-vă întru cel nou, care se înoește după cunoștință, după chipul celui ce l-a zidit pe el" (vers. 9. 10). Aici este demn de à cercetà, de ce oare apostolul numește viața stricată mădulări, și corp, și om, precum și viața virtuoasă tot cu aceste nume o reprezintă? Și dacă omul în sine este păcatul, cum de tot el zice: „împreună cu faptele lui"? A zis odată om vechiu, arătând prin aceasta, că nu acela (cel vechiu) este om, ci acesta (cel nou), căci buna intenţiune este mai principală, este superioară așa zicând înseși ființei lui, și prin urmare acesta este cu adevărat om, iar nu acela. Nu înseși ființa, nu esența lui de om îl bagă în gheeena, și nici nu-l introduce în împărăţia cerurilor, ci însuși oamenii prin intenţiunea lor. Deci dacă ființa sau esenţa lui este corpul, iar acea esență este neresponsabilă în amândouă cazurile, apoi cum de numește trupul rău? și de ce zice: „împreună cu faptele lui"? Adecă intenţiunea unită cu faptele. Numește pe acela om vechiu, voind prin aceasta a arătà necurățenia, urîciunea și slăbiciunea lui; iară pe acesta îl numește om nou, ca și cum par'că ar zice «să nu vă așteptați că și acesta va pătimì ca cel dintâiu, ci din contra; căci cu cât va înainta în vârstă, el nu pășește cu graba spre bătrânețe, ci spre o tinerețe mai superioară celei dintâiu. Când el va lua mai multă cunoștință, se va învrednicì și de mai mari, mai mult crește, mai mult se împuternicește, nu atâta prin tinerețа, cât mai cu seamă prin aceia către care tinde el». Și iată că zidirea acea perfectă, se numește viața, purtarea creștinului. Zice apoi apostolul: „după chipul celui ce l'a zidit pe el", adecă după chipul lui Christos, fiindcă nici Christos nu s'a sfârșit spre bătrânețe, ci astfel erà de frumos, încât nici nu se poate grăì. „Unde nu este Elin, nici Iudeu, tăiere împrejur și netăiere împrejur, barbar, Schit, rob, slobod, ci

toate și întru toți Christos" (vers. 11). Iată a treia laudă a acestui bărbat, căci el nu introduce nici o deosebire, nici de națiune, nici de demnitate, nici nu face vorbă de strămoși, și în fine nu are nevoe de acestea, căci lucruri de acestea sunt ale oamenilor profani. „Tăierea împrejur și netăierea împrejur, rob, slobod, Elin", adecă prozelit, „și Iudeu" din strămoși. «Dacă ai numai aceasta, adecă dacă ești după chipul celui ce te-a zidit, te vei bucurà și de acelea, de care se bucură cei ce le au».

„Ci toate și întru toți Christos", zice, adecă toate vor fi nouă Christos, și demnitate, și în fine el ni va fi nouă totul. Sau că poate zice, «că voi toți ați devenit un Christos, fiind trupul lui».

„Deci îmbrăcați-vă ca niște aleși ai lui Dumnezeu, sfinți și iubiți" (vers. 12). Aici arată ușurința în virtute, și că trebue a o posedà incontinuu, și a face us de dânsa ca de o podoabă mare. Aici sfătuirea este unită cu lauda, pentru că atunci are mai mare putere. Au devenit sfinți, dar nu și aleși, acum însă și aleși, și sfinți, și iubiți. „Intru milostivirile îndurărilor". Nu a pus aici cuvântul obișnuit milă (ἔλεος), ci a întrebuințat două cuvinte, care conțin în ele o mai mare energie: milostivirile îndurărilor (σπλάγχνα οἰκτιρμοῦ), adecă el se găsește față de noi, cum se găsesc părinții față de copiii lor. Nu a zis apoi simplu „îndurări" ca să nu'i înjosească, ci „milostivirile îndurărilor". Mai departe apoi adaogă: „Intru bunătate, întru smerenie, întru blândețe, întru îndelunga răbdare, suferind unii pe alții, și iertând unul altuia, de are cineva împotriva cuiva pâră, precum și Christos a iertat vouă, așa și voi" (vers. 13). Iarăși le spune după ordinea lor, căci umilința izvorăște din bunătate, iar din umilință blândețea, și din aceasta îndelunga răbdare. „Suferind unii pe alții", adecă trecând cu vederea, făcându-vă că nu ați văzut. Și privește că el nu spune aceasta, ci prin cuvântul „pâră" totul cuprinde, după care închee: „Precum și Christos a iertat nouă". Mare este exemplul, ceia-ce de altfel pururea face el, îndemnându-i

cu exemplul lui Christos. Când el a pronuțat cuvântul „pâră“ a arătat'o ca pe un fapt mic, dar de îndată ce aduce pe Christos de exemplu, ne-a convins că chiar de am avea de acuzat pe alții pentru fapte mari, totuși trebue a-i ierta, căci expresiunea „precum și Christos“ aceasta dă a înțelege. Și nu numai aceasta, dar încă trebue a ierta din toată inima, ba încă și mai mult decât aceasta, a-i și iubì chiar; fiindcă dacă a pus pe Christos la mijloc, odată cu el a întrodus și toate acestea. Dacă suntem nedreptățiți pentru lucruri mari sau mici, chiar de suntem noi mari, iară aceia mici, chiar de ar urmà ca ii să ne insulte și după aceasta, noi să iertăm totuși, și să punem chiar sufletul nostru pentru dânșii, pentru că expresiunea „precum“ o cere aceasta. Și încă nu trebue a ajunge numai până la moarte pentru dânșii, ci dacă se poate și după aceasta chiar.

„Iară peste toate acestea întru dragoste, care este legătura săvârșirei“ (vers. 14). Ai văzut că aceasta o spune el? Findcă este posibil de a ierta, fără însă a și iubì, «trebue a și iubì», zice, și arată cu modul acesta și calea prin care se poate ierta. Căci este posibil de a fi cineva om bun și blând, și smerit, și îndelung răbdând, și totuși să nu iubească. De aceea chiar din început și pune expresiunea „milostivirea îndurărilor“ în care se cuprinde și iubirea, și mila. „Peste toate acestea, zice, întru dragoste, care este legătura săvârșirei“ (perfecțiunei morale). Ceia ce voește a spune aici, este în totul adevărat; pentru că dacă lipsește dragostea, toate celelalte nu sunt de nici un folos, și iute se discompun. Pe toate celelalte numai dragostea le cimentează; dar dacă lipsește dragostea, orice bun ai voì să spui, nu este nimic, căci totul se prăbușește. Se petrece aici ceea-ce se petrece cu corabia, căci oricât de mari ar fi uneltele ei, dacă nu va avea în acelaș timp și legătura cerută (ὑποζώματα), nu va fi de nici un folos. Tot așà este și cu casa, căci dacă în trupul ei nu vor fi paiante, oricât de mari vor fi pereții, la nimic nu folosesc, fiind-că lipsesc legăturile necesare. Ori și ce calități bune ar avea cineva, toate sunt nefolositoare, dacă lipsește dragostea. Apostolul nu a zis că dragostea este vârful sau începutul

și sfârșitul tuturor, ci numai că ea este mai mare de cât toate celelalte, că este legătura care le cimentează pe celelalte, și că ea este mai necesară decât acelea. Vârful, sau capătul unui lucru, sau creștetul așa zicând, în sens figurativ, înseamnă intensiunea perfecțiunei morale, pe când legătura dragostei este aceea care reunește și ține strânși pe cei ce tind spre perfecțiune, precum ține strâns și rădăcina trunchiul și ramurile copacului.

„Și pacea lui Dumnezeu să se dăruiască[1]) întru inimele voastre, la care și chemați sunteți într'un trup, și mulțămitori vă faceți“ (vers. 15). Pacea lui Dumnezeu, aceea numai este care înțepenește, numai ea este sigură. Dacă ai în sine-ți pacea omenească, aceasta lesne se dizolvă, pe când pacea lui Dumnezeu niciodată. Deși el a spus generalul prin vorba dragoste, totuși iarăși vine și la particularități. Căci se poate ca să fie undeva dragoste nemăsurată, și totuși din acea dragoste mare să ajungă cineva fără de veste ca să acuze pe altul, și să ajungă la lupte zădarnice și la ură înverșunată. «Nu, zice el, eu nu voesc o astfel de dragoste; nu voesc ca voi să cercetați cele ce s'au întâmplat în trecut, ci precum a făcut Dumnezeu cu voi, așà să faceți și voi». Cum a făcut Dumnezeu? A voit numai, și dela noi nimica n'a primit. Dar oare, ce înseamnă „Pacea lui Dumnezeu să se dăruiască întru inimele voastre?“ «Dacă înăuntrul tău, zice, se luptă două idei, să nu lași a predominà ideea de răzbunare, ci ideea păcei. De ex. fie cineva insultat pe nedreptul; din această insultă nedreaptă s'a născut în cugetul său două idei: una care 'i poruncește de a se răzbunà, și ceal'altă care 'i spune de a suferì insulta, cu care ocazie ambele aceste idei se războesc între dânsele. Dacă atunci predominează pacea lui Dumnezeu, iată că această idee face ca să triumfe, iară cealaltă să se rușineze. Și cum aceasta? Convingând că Dumnezeu este pacea, și că el ne-a împăcat pe noi. De altfel apostolul nu arată că

1) *Notă.* Textul grec zice: „Καὶ ἡ εἰρήνη τοῦ Θεοῦ βραβευέτω ἐν ταῖς μαρδίαις ὁμῶν“. Verbul βραβεύω nu înseamnă *a dărui*, ci a fi împărțitor de premii, a predominà, a resplăti, a dirijà, etc. așà că sensul pasajului este următorul: «*Și pacea lui Dumnezeu să predomineze întru inimile voastre.*» (Trad.).

lupta aceasta ar fi un lucru simplu, ci chiar mare. «Să nu predomineze mânia, zice, nici cearta, şi nici pacea omenească, pentru că pacea omenească vine sau rezultă din luptă; eu nu o voesc aceasta, ci acea pace o voesc, pe care ni-a lăsat-o el. El a pus în cugetul nostru această idee ca un fel de stadiu, ca un loc de luptă a celorlalte idei, şi această idee este şi lupta, şi biruinţa, în acelaş timp tot ea acordă şi premiul».

Apoi iarăşi pune la mijloc îndemnul: „La care zice, şi chemaţi sunteţi", adecă întru care sunteţi chemaţi. A amintit bunurile câte izvorăsc din pace, şi la urmă pare că ar zice: «Pentru aceasta te-a chemat, întru aceasta te-a chemat», ca astfel să arate că premiul e demn de crezut. De ce a făcut trupul un totul întreg şi nedespărţit? Nu oare ca pacea să predomineze în el? Nu oare ca de aci să avem un motiv de împăciuire? De ce cu toţii suntem un trup? Şi cum suntem un trup? Pentru pacea care predominează între noi suntem un trup, şi fiindcă trupul este un întreg, de aceea ne împăcăm.

Dar de ce oare n'a zis apostolul: Pacea lui Dumnezeu să biruiască, ci „să predomineze", adecă ea să fie aceia care să acorde premiul (βραβευέτω)? A făcut'o prin aceasta mai demnă de credinţă. Ea (pacea lui Dumnezeu) nu lasă ca ideea cea rea să se poată luptà cu ea până în fine, ci o doboară la pământ. Dară încă şi numele de premiu înalţă oare-cum pe auditor, căci dacă s'ar acordà premiul ideei celei bune, ori şi cât s'ar ruşinà ideea cea rea, la urmă nu este nici un folos. De altfel aceasta din urmă ştiind că ori şi ce ar face, totuşi nu ar căpătà premiul; ori şi cât s'ar încumetà şi s'ar încercà să atace pe cealaltă, nu va reuşì, şi în urma tuturor ostenelilor ea se va vedea silită a se retrage, — ştiindu-le zic, toate acestea, renunţă de a se lupta zadarnic.

Bine a făcut apostolul, că a adaos: „Şi mulţămitori vă faceţi", căci aceasta înseamnă de a fi mulţămitor cineva, când el se poartă de o potrivă cu ceilalţi, după cum s'a arătat şi Dumnezeu faţă de el; a urmà cu alte cuvinte stăpânului, a se supune lui, a mărturisì charul căpătat, chiar de l'ar insultà cinevà, chiar de l'ar lovì. Această expresiune în fine este foarte aţâţătoare de sfială, pentrucă cel ce mărturiseşte charul lui

Dumnezeu, ori şi ce ar pătimì din partea altuia, nu caută a se răzbunà, iară dacă se răzbună, apoi nu mărturiseşte acel char. Dar să nu fim ca şi acel ce avea de luat de la altul una sută de dinari, ca să nu auzim şi noi: „Slugă vicleană“ (Math. 18, 32), pentrucă nimic nu este mai rău ca nemulţamirea. Aşà dar, cei ce se rezbună, sunt nemulţămitori charului lui Dumnezeu.

Dar oare de ce dela început apostolul se atinge de curvie, — căci zicând: „Omorîţi mădulările voastre cele de pe pământ“ imediat adaogă „curvia“, şi aceasta o face aproape pretutindeni în epistolele sale? Pentrucă această patimă stăpâneşte mai cu seamă printre oameni. Şi Thesalonicenilor aceiaşi face scriindu-li. Şi ce poate fi minunat, dacă şi lui Timoteiu scriind îi zice: „Pe tine curat te păzeşte“ (I Timoth. 5, 22)? Şi iarăşi aiurea: „Cu toţii să căutaţi a fi în pace, şi cu curăţenie, fără de care nimeni nu va vedea pe Domnul“ (Ebr. 12, 14).

„Omorîţi, zice, mădulările voastre“, căci ce este mort, este urît la privire, scârbos şi dezgustător; dacă le omori, ele nu rămân moarte, ci se discompun imediat, după cum se discompune şi trupul. «Stinge, deci, zice, căldura din ele, şi nu va mai rămânea nimic mort». Cu alte cuvinte arată, că un asemenea om face ceea ce face şi Christos prin baea renaşterei. Şi bine a zis el „cele de pe pământ“, pentru că aici rămân, aici se discompun, şi încă cu mult mai tare decât mădularele trupului. Aşà că nu atât corpul este de pe pământ, pe cât este de pământesc păcatul, căci corpul câteodată se arată şi frumos, pe când păcatul niciodată. Mădulările corpului poftesc totdeauna cele de pe pământ. Dacă ochiul este de acest fel, nu va vedea cele din ceruri; tot aşà şi cu auzul, cu pipăitul, şi cu orice mădular ai voi să spui. Ochiul vede corpuri, şi frumuseţe, şi bani; de acestea el se încântă, dar toate acestea sunt pământeşti. Auzul se moleşeşte la cântarea din chitară, sau din nai, sau la auzirea vorbelor murdare; însă toate acestea sunt pe pământ. Deci, după ce apostolul i-a pus sus lângă tronul lui Dumnezeu, li zice: „Omorîţi mădulările voastre cele de pe pământ“, pentru că nu se poate stà lângă

acel tron cu aceste mădulări; nu se poate stà acolo, spre a face ceea-ce trebue. Acest lut deci, este mai rău de cât celălalt, căci acela devine aur, după cum zice: „Că se cade stricăciosului acestuia să se îmbrace întru nestricăciune“ (I. Corinth. 15, 53), pe când lutul acesta al păcatului nu poate să se schimbe, nu poate să se topească și curăța din nou în topitoare. Astfel că mai mult acestea sunt pe pământ, decât acelea. De aceea nici n'a zis apostolul din pământ, ci „cele de pe pământ“, căci s'ar putea ca acestea să nu fie de pe pământ. Mădulările trupului sunt de necesitate pe pământ, pe când acelea nu sunt silite de a stà pe pământ. Când de ex. auzul nu ascultă nimic din cele de pe pământ, ci numai cele din ceruri; când ochiul nu vede nimic din cele de aici, ci numai cele de sus, apoi atunci nu mai este pe pământ; când gura nu grăește nimic pământesc, ea atunci nu este pe pământ; când mâna nu face nimic din cele rele, ea nu este pe pământ, ci în cer. Aceasta a zis'o și Christos: „Dacă ochiul tău cel drept te scandalizează“, adecă dacă vezi cu desfrâu, „scoate-l pe el“, adecă cugetul cel rău. Mie mi se pare că necurăția, patima, pofta cea rea, sunt acelaș lucru, adecă curvia, iară apostolul prin toate aceste voește să ne abată de acea patimă urîtă. Și în adevăr că aceasta este o patimă rea, căci după cum trupul suferă de friguri, sau este rănit, tot așà este și cu această patimă. Și n'a zis depărtați-le, ci „omorîți-le“, încât să nu mai poată învia la urmă, și „lepădați-le“. Ceea-ce este mort, noi îndepărtăm dela noi; de ex. umflăturile ce ar fi pe trup le scoatem și le îndepărtăm, de oarece corpul lor este mort; dar dacă le tai nefiind moarte, atunci îți pricinuește dureri, pe când dacă sunt moarte, nu simți nimic. Tot așà și cu patimile, care fac necurat sufletul, și'l transformă din nemuritor în ceva supus schimbărilor și prefacerilor.

„Slujirea idolilor“. Am vorbit de multe ori, că lăcomia este tot una cu slujirea idolilor, pentrucă în adevăr, că cele ce tiranisesc mai mult neamul omenesc acestea sunt: lăcomia, desfrâul și pofta cea rea, care toate la un loc sunt egale cu idololatria. „Pentru care

zice, vine mânia lui Dumnezeu peste fiii neascultărei". I-ĭ numeşte fiii neascultărei, lipsindu-i de iertare, şi arătând că se găsesc în asemenea stare de jelit, din cauza neascultărei lor. „Intru care şi voi, zice, aţi umblat oarecând", însă acum v'aţi convins. Arată aici că şi ii se găsiau aşă, iară acum sunt de laudă. „Iară acum lepădaţi-le şi voi acelea toate, mânia, iuţimea, răutatea, hula, cuvântul de ruşine". Vorbele cele proaste el le numeşte patimi şi hulă, după cum şi răutatea o scoate din mânie, căci aşă obişnueşte el, adecă din unele scoate pe altele. Aiurea se exprimă, tot asupra acestei chestiuni, într'un mod mai concis, zicând: „Căci unul altuia suntem mădulări" (Efes. 4, 25), astfel că el face pe oameni ca creatori ai lor, cari primesc pe unul, şi resping pe altul. A spus acolo despre mădulările lui, aici însă vorbeşte de totul în general. A spus de inima lui, a spus de mânie, de gură, de hulă, ochi, curvie, lăcomie, mâni şi picioare, minciună, cuget şi de mintea acea veche. «Dintre aceste două chipuri, zice, numai unul este care poartă chipul împărătesc, acel al lui Christos». Mie mi se pare că aceia la care face aluziune apostolul, sunt mai su seamă cei dintre ginţi. După cum pământul şi-a pierdut forma sa de mai 'nainte—fiind atunci o masă de năsip,—iară mai pe urmă devine de aur, şi după cum lâna, ori şi ce fel ar fi, îşi ia altă faţă, iară pe cea dinainte o ascunde,—tot aşă şi cel credincios. „Suferind, zice, unul pe altul". A arătat ceea-ce este drept: «Sufere pe acela, zice, şi acela să te sufere pe tine», ceea-ce zice şi în epistolă către Galateni: „Purtaţi sarcina unul altuia" (Galat. 6, 2). „Şi mulţămitori vă faceţi". Mai cu seamă aceasta o pretinde peste tot locul, căci aceasta şi este capitalul tuturor bunurilor.

[1]) Să mulţămim deci întru toate şi pentru toate, căci aceasta este adevărată mulţămire. A mulţămi lui Dumnezeu când prosperăm, nu este vr'un lucru mare,

[1]) *Partea morală.* Despre mulţămirea în toate, până şi în cele neplăcute. Noi trebuie a ne refugia la Dumnezeu, şi de acolo a invocă ajutor, iară nu să căutăm ajutor de la vrăjitori şi babe. (*Veron.*).

pentrucă înseşi firea lucrurilor ne împinge spre aceasta. Insă a'i mulţămì când suntem în cele mai mari primejdii, aceasta este de admirat. Când noi mulţămim lui Dumnezeu în împrejurări de acelea pentru care alţii se desnădăjduiesc şi hulesc, priveşte la câtă filosofie am ajuns: întâiu, că prin aceasta am bucurat pe Dumnezeu, al doilea, că am ruşinat pe diavolul, al treilea, că nu am judecat întru nimic faptul petrecut, şi cu un cuvânt că şi tu eşti mulţamit, şi Dumnezeu 'ţi taie scârba, şi diavolul se depărtează. Dar dacă tu te descurajezi şi huleşti, diavolul este de faţă şi face orice voeşte, iară Dumnezeu care este hulit te părăseşte, şi în acelaş timp necazul se prelungeşte;—pe când dacă îi mulţămeşti, diavolul fuge de tine, pentru că nu reuşeşte în planurile sale, iară Dumnezeu fiind cinstit, te va cinstì în schimb mai mult. De altfel este ştiut de toţi că omul care mulţămeşte lui Dumnezeu pentru relele ce a întâmpinat, nu simte acele rele. Sufletul unui astfel de om se bucură de acestea ca de nişte succese câştigate, are conştiinţa veselă, se mândreşte la laudele ei, şi în fine un astfel de suflet vesel nu poate fi trist şi posomorît niciodată. Acolo, odată cu nenorocirea, vine şi conştiinţa şi'l biciueşte, pe când aici îl încununează şi'l laudă. Nimic nu poate fi mai sfînt ca limba aceea, care mulţămeşte lui Dumnezeu pentru cele neplăcute. O astfel de limbă cu nimic nu este mai pe jos de limba martirilor, şi de aceea şi aceasta ca şi aceea se încunează. Pentru că şi această limbă a fost silită de calău (diavol) ca să se lepede de Dumnezeu şi să'l huliască, pentrucă şi aici s'a încercat diavolul cu raţionamente drăceşti ca să o momească şi să o întunece cu fel de fel de nemulţămiri, însă n'a folosit nimic.

Deci, dacă suferi durerile şi mulţămeşti lui Dumnezeu, te-ai învrednicit de cununa muceniei. Copilul tău este bolnav poate, şi mulţămeşti lui Dumnezeu pentru aceasta? Ei bine, în această mulţamire îţi stă cununa. Ce durere poate fi mai mare decât aceasta? Şi totuşi această durere nu te poate silì nici macar de a scoate un cuvânt amărît din limba ta. Poate că a murit copilul tău, şi tu totuşi îi mulţămeştì? Ai devenit atunci fiica lui Abraam, căci şi el, dacă nu cu propria sa mână a sacrificat, cel puţin nu s'a scârbit când i s'a cerut de a sacrifica pe fiul său, ceea-ce este de opotrivă.

El nu s'a întristat luându-i-se înapoi darul ce'i acordase Dumnezeu.

Poate că copilul iarăşi s'a îmbolnăvit, şi tu nu i-ai atârnat la gât hârtiuţi băbeşti? Ei bine, acest fapt ţi se va calculà ca o jertfă, căci ai jertfit pe copilul tău voinţei celei sănătoase. Căci ce este, dacă toate acele vrăji nu folosesc la nimic, ci sunt bune numai de înşelăciune şi ridiculizare? Şi cu toate acestea au fost şi sunt încă femei, care dau crezământ la asemenea nimicuri, zicând că folosesc vrăjile şi descânticele, şi mai de grab ar prefera poate ca să'şi vadă copilul mort, decât să fie împiedecată această idololatrie. După cum deci acea babă, care descântă sau face vrăji, fie copilului, bărbatului, fie femeei sau altuia dintre cei iubiţi — este idololatră, tot aşà idololatră este şi aceea ce a chiemat'o, pentrucă şi ea ar fi jertfit idolilor, dacă trebuia să jertfească, şi chiar a făcut cele premergătoare jertfei. pentru că acele hârtiuţi atârnate de gâtul bolnavului — oricât de mult ar filosofa cei ce se profită din aceste nimicuri, zicând că «noi invocăm pe Dumnezeu, şi nimic alta nu facem», şi că este creştină şi credincioasă acea babă, şi altele de acest fel — nimic alta nu sunt decât idololatrie. Eşti creştină şi credincioasă? Fă semnul sfintei cruci şi zi: «această armă am numai, aceasta 'mi este doctoria, altceva nu ştiu». Spune-mi te rog: dacă ar venì doctorul, şi în loc să prescrie doctorii el ar descânta, oare l'am mai numì doctor? Nicidecum, pentrucă nu vedem doctoriile cele obişnuite în medicină. Tot aşà şi în cazul de faţă, când numai cele ale creştinismului nu le vedem. Altele iarăşi adaogă în descântecele lor nume de râuri, şi în fine cutează a face multe înşelăciuni de acestea.

Ei bine, iată o spun şi vă previn pe toate, că dacă se va mai descoperi cineva făcând de acestea, fie că ar legà hârtiuţi la gâtul bolnavului, fie că ar descânta, fie în fine ori-şi-ce din meşteşugul acesta murdar, nu voiu mai cruţà de loc. «Dar ce, zici tu, să moară copilul?» Dacă el trăieşte în urma acestora, atunci a murit; dar dacă fără acele descântece a murit, atunci trăieşte. Acum când tu vezi pe fiul tău ducându-se la curve, doreşti ca să'l înghită pământul de viu, şi zici: «ce folos dacă trăeşte?» şi când îl vezi că se primejduieşte în mântuirea lui, voeşti să'l vezi încă viu? Nu ai auzit pe Christos, care zice: „Cine 'şi va pierde

sufletul său... îl va aflà pe el, și cine va vrea să'l mântuiască, pierde-l-va pe el" (Math. 16, 25)? Crezi tu celor zise aici, sau că poate le consideri de mithuri? Spune-mi, te rog: dacă cineva ți-ar spune «du copilul în templul idolilor, și va trăì», oare ai primì? «Nu, zici tu». Și de ce? «Pentru că acolo îl vor silì să idololatriseze, pe când aici nu este idololatrie, ci un simplu descântec». Aceasta este judecată satanicească, aceasta este meșteșugire diavolică, ca să astupe rătăcirea, și doctoria cea otrăvitoare să o dee în miere. Fiindcă nu poate să momească pe altă cale, a apucat pe calea aceasta a cântecelor și a ațișoarelor atârnate la gât. Cu chipul acesta crucea se necinstește, iară zgardele și descântecele sunt cinstite; Christos este defăimat, iară în locu-i este introdusă o babă beată și neroadă; taina noastră creștinească este călcată în picioare, iară rătăcirea și înșelăciunea diavolului dănțuiesc. «Și pentru ce Dumnezeu, zici, nu ceartă pe cei ce caută ajutor în asemenea lucruri?» De multe ori a certat și totuși nu te-a convins, iară la urmă te-a lăsat în rătăcire, după cum și zice fericitul Pavel: „I-a dat pe ii Dumnezeu întru minte neiscusită, a face cele ce nu se cade" (Rom. 1, 28). Asemenea fapte nu le-ar putea suferì nici chiar un Elin, care are minte. Se spune că odată era în Atena un demagog, care purta la gât asemenea zgarde, și că într'una din zile văzându-l un filosof, — dascălul lui, — l'a înfruntat în drumul mare, l'a dojenit, l'a mușcat cu vorbele și l'a ridiculizat.

Așà de prost ne găsim noi față de morala și credința noastră creștină, încât am ajuns a crede și în asemenea nimicuri. «De ce nu sunt și astăzi, zici, de acei ce vindecă boalele și înviază morții?» Insă te întreb și eu: de ce nu mai sunt și astăzi de acei ce dispre-țuesc viața prezentă? Ce? Oare noi slujim lui Dumnezeu cu leafă? Când natura omenească se găsia mai slabă și mai neputincioasă, când trebuià de a sădì credința, erau mulți și de aceștia; astăzi însă Dumnezeu nu mai voiește ca noi să depindem de asemenea minuni, ci să fim gata spre moarte. De ce, deci, te încrezi în viața prezentă? De ce cele viitoare nu le vezi? Pentru cele din viața prezentă primești chiar să faci și idololatrie, iară pentru cele din viața viitoare nu poți suferì nici măcar o întristare? De aceea nu mai sunt astăzi

cari să facă minuni, pentrucă viața viitoare nu are nici o valoare înaintea noastră, pentru ea nu facem nimic, pe când pentru viața de față nu ne dăm în laturi de a suferi orice. Ce voiu zice apoi și de alt rizilic, când asemenea babe aduc ca leac spuza, funinginea și sarea? — iarăși aduc pe baba vrăjitoare la mijloc — «Copilul a fost deochiat» zici. Cu adevărat că este de râs și rușinos acest lucru. Dar până când oare cu asemenea copilării? Până când cu asemenea drăcii? Cum să nu râdă de noi Elinii? Cum să nu ne ia în bătae de joc, când li spunem, că puterea crucii este mare? Cum au să creadă ii, când ne văd întrebuințând asemenea mijloace, de care și dânșii râd? Pentru aceea a lăsat Dumnezeu doctori și doctorii? «Dar ce? să las copilul să moară, zici, dacă ii nu'l pot vindeca?» Dar unde se duce copilul tău, nenorocitule? La ce tiran se duce? Spre cari demoni pleacă de aici? Oare nu se duce la cer? Oare nu se duce la stăpânul său? De ce plângi? De ce te vaiți? De ce jelești? De ce iubești pe copilul tău mai mult decât pe stăpânul? Oare nu de la el ai copilul? De ce ești nemulțămitor? Iubești darul mai mult decât pe cel ce l'a dăruit? «Dar sunt slab, zici, și mi se zguduie cele dinăuntru ale mele». Pune însă, în fața acestor contrarietăți, frica de Dumnezeu, pentrucă dacă în relele corporale ceea-ce este mai puternic scoate și astupă ceea-ce este mai slab — ca de ex. antidotul care astupă efectele otrăvei — cu atât mai mult în relele spiritului frica de Dumnezeu alungă frica și supărarea. Poate că copilul era frumos? Dar nu va fi fost mai frumos de cât Isaac. Era poate unul născut al tău? Si acela a fost unul născut. L'ai născut la bătrânețe? Și acela a fost născut de Sara la bătrânețe. Poate că erà drăguț? Dar nu va fi fost mai drăguț decât Moisi, nu va fi fost mai frumos decât acela, fapt pentru care a atras asupră-i privirea fetei lui Faraon — și aceasta s'a petrecut în acea vârstă fragedă, când nu se poate încă bine preciza frumusețea și grațiile unui copil, — și cu toate acestea pe acel copil iubit părinții l'au aruncat în apa Nilului. Tu vezi unde zace copilul, îl scobori în mormânt, și te duci la mormânt când vrei, pe când părinții aceluia nu știau cari din vietățile din apă îl vor sfâșià! Poate peștii, poate crocodilii, poate alt monstru! Și acestea au făcut ii pe acel timp, când nu știau nimic despre împărăția lui Dumnezeu, sau despre

înviere. Poate că nu erà cel unul născut al tău, şi s'a dus şi acesta după mulţi alţii dinainte. Insă nu ţi s'a întâmplat o nenorocire atât de grozavă şi de dureroasă ca lui Iob acela, care deodată a pierdut pe toţi copiii; nu ţi s'a prăbuşit casa asupra lui, nu era la masă printre cei ce ospătau, nu ţi-au fost maî dinainte vestite nenorocirile. Poate că erà copilul tău iubit de tine? Nu a fost însă mai iubit decât Iosif, cel mâncat de fiară, după spusa fraţilor lui — şi cu toate acestea a suferit tatăl său Iacob acea nenorocire, şi a suferit încă şi altele după aceasta. A plâns, însă nu a necinstit, a jelit, însă nu s'a desnădăjduit, ci a ajuns numai până la rostirea acestor cuvinte: „Iosif nu este, Simion nu este, şi pe Beniamin să'l luaţi? Asupra mea au fost toate acestea“ (Facer. 43, 36). Ai văzut cum cruzimea foametei aceliea l'a făcut să dispreţuiască copiii lui? Şi înaintea ta nu are atâta putere măcar frica de Dumnezeu, pe cât a avut'o foametea asupra lui Iacob? Plângi, eu nu te împiedic, însă să nu zici nimic de hulă şi nici să faci ceva care ar defăima numele lui Dumnezeu. Ori şi ce fel ar fi fost fiul tău, nu a fost de sigur ca Abel, şi nici n'a avut moartea aceluia, şi totuşi nimic de acest fel n'a spus Adam, deşi nenorocirea aceea a fost foarte dureroasă, căci Abel a fost omorît de chiar fratele său. Dar mi-am adus aminte şi de alţi fraţi ucigaşi, precum de exemplu de Abesalom, care a ucis pe fratele său cel întâiu născut Amnon, (Cart. II Imp. cap. 13), iară David împăratul, care iubia pe copil, s'a îmbrăcat în sac şi 'şi-a pus cenuşă pe cap, dar n'a chiemat nici vrăjitori, nici descântători, deşi erau şi pe atunci — după cum o dovedeşte Saul, — ci a rugat călduros pe Dumnezeu.

Aceasta fă şi tu; ceea-ce a făcut dreptul acela, fă şi tu. Când îţi moare copilul, zi şi tu aceleaşi cuvinte: „Eu mă voiu duce la dânsul, iară nu el va venì la mine“ (II Imp. 12, 23). Aceasta este filosofie adevărată, aceasta este adevărată iubire părintească. Oricât ai fi iubit tu pe copilul tău, nu l'ai iubit însă aşà, pe cât l'a iubit el. Dragostea şi patima către muma copilului erà mare din partea acelui fericit, deşi ea erà dintre ţiitoarile lui. Voi ştiţi că copiii se împărtăşesc de afecţiunea ce părintele o are către muma care 'i-a născut. Atât de mare erà dragostea lui către copil, încât îl şi

acuzau chiar, el însă a mulțămit lui Dumnezeu. Ce crezi că a suferit Rebeca, când a văzut că Iacob este amenințat de însuși fratele lui? Și totuși ea n'a întristat pe bărbat, ci l'a rugat de a se depărtà de el. Când tu suferi vr'o supărare de acestea, gândește-te la celelalte rele cu mult mai mari decât aceasta, și vei aflà o mare mângâere. Zi de pildă în sine-ți: „Dar dacă ar fi murit în războiu? Dacă ar fi murit în flacări?“ Când noi, ori ce vom pătimì, ne vom gândì la alte patimi cu mult mai mari decât ale noastre, vom avea de aici o mare încurajare. Noi atunci pururea avem în vedere pe cei ce au pătimit, și ne mângâem, deși poate și noi am avut patimi tot așà de grele, sau poate și mai grele. Așà și Pavel îndeamnă, când zice: „Încă nu ați stătut până la sânge, împotriva păcatului luptându-vă“ (Ebr. 12, 4), și iarăși: „Ispită pe voi nu v'a ajuns, fără numai omenească“ (I. Corinth. 10, 13). Ori-și-ce am pătimì, dacă noi punem înaintea noastră cele mai rele ce am pătimit altă dată — și de sigur că vom găsì multe — vom fi recunoscători lui Dumnezeu.

Deci, iubiților, să mulțămim pentru toate, și în toate necontenit, căci numai așà vor încetà tulburările noastre sufletești, și vom viețuì întru slava lui Dumnezeu, și ne vom învrednicì veșnicilor bunătăți făgăduite nouă. Cărora fie cu toții a ne învrednicì, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA IX

„Cuvântul lui Christos să locuiască întru voi bogat întru toată înțelepciunea, învățându-vă și înțelepțindu-vă pe voi înși-vă, cu psalmi și cu laude, și cu cântări duhovnicești, întru char cântând întru inimile voastre Domnului. Și tot orice faceți cu cuvântul sau cu lucrul, toate întru numele Domnului Iisus, mulțămind lui Dumnezeu și Tatăl prin el“ (Cap. 3, 16. 17).

După ce i-a sfătuit ca să fie mulțămitori, arătându-li și calea, după cum am spus în convorbirea dinnainte, aici vine și li spune: „Cuvântul lui Christos să locuiască întru voi bogat“—, și nu numai în acea convorbire, ci și în alta mai dinainte. Eu am spus, că pătimind noi ceva, să ne gândim la cei ce au pătimit poate mai grozave decât noi, și au suferit cele mai aspre încercări, și să mulțămim lui Dumnezeu, ca să nu pătimim și noi de acelea, — dar apostolul ce zice? „Cuvântul lui Christos să locuiască întru voi“, adecă învățătura, dogmele, sfătuirea, după care viața prezentă nu este nimic, și nici bunurile ei nu merită vr'o atenț une. Dacă acestea le știm, nu vom fi biruiți de nici o împrejurare neplăcută. „Să locuiască, zice, bogat“, adecă nu cum s'ar întâmplà, ci cu multă prisosință. Auziți voi toți câți sunteți din lume, și aveți sub îngrijirea voastră femei și copii, că și vouă vă permite de a citì scripturile, și nu cum s'ar întâmplà, ci încă cu multă sârguință. Căci după cum cel bogat poate să încerce o mare pierdere în bani, tot așà și cel ce se îmbogățește în dogmele filosofiei creștinești, poate să îndure nu numai foamea și sărăcia, ci încă și alte nenorociri cu mult mai ușor decât acelea. Căci acolo, de necesitate că cel ce a fost odinioară bogat, să fie cercetat în paguba ce a avut, și să i se împuțineze averea, și dacă aceasta i s'ar întâmplà mai de multe ori, el nu ar mai putea să se restabilească în averea dintâiu, — pe când aici nu este așà, fiindcă chiar când suntem siliți de a suferì de acelea pe care nu le voim, noi nu consumăm nimic din judecata sănătoasă, sau mai bine zis din facultățile gândirei, ci acestea rămân în noi pentru totdeauna. Și tu privește acum înțelepciunea acestui fericit, căci el n'a zis că „cuvântul lui Christos să fie întru voi“ însă ce? „să locuiască întru voi“ și încă nu cum s'ar brodì, ci „cu îmbelșugare“.

„Întru toată înțelepciunea învățându-vă și înțelepțindu-vă pre voi înși-vă“. Sub numele de înțelepciune el înțelege virtutea, precum de ex. smerenia este o virtute, eleimosina este o virtute, și altele de acest fel, virtuți se numesc, pe când cele contrare sunt rezultate din lipsă de înțelepciune, sau din prostie, ca de ex. cruzimea care nu este rezultată decât din

lipsă de minte. De aceea, de multe ori el numeşte păcatul în general nebunie, după cum zice şi Profetul: „Zis-a cel nebun întru inima sa, nu este Dumnezeu", şi iarăşi: „Imputitu-s'au şi au putrezit ranele mele de către fata nebuniei mele" (Ps. 13, 1. 37, 6). Şi în adevăr, ce poate fi mai prostesc decât ca cineva să se înfăşoare în haine scumpe, iara pe fraţii lui să-i privească goli? Să crească şi să hrănească câni, iar pe cel ce poartă în el chipul lui Dumnezeu să'l lase flămând? Ce poate fi mai prostesc, decât ca cine-va să creadă în mod simplu că lucrurile omeneşti sunt nimic, iară de fapt el se alipeşte de ele, ca de nişte lucruri nemuritoare? După cum deci, nimeni nu poate fi mai fără de minte ca acesta, tot aşà nu este nimeni mai înţelept ca cel ce săvârşeşte fapte bune. Căci priveşte cum el este plin de înţelepciune: împărtăşeşte şi pe alţii din ceea-ce are, este milostiv, este filantrop. El ştie că natura este comună tutulor, ştie că valoarea banilor nu este de nimic, şi că el trebue să cruţe mai de grab corpurile altora, decât banii ce-i are. Cel ce dispreţueşte slava, este întru tot înţelept, el cunoaşte lucrurile omeneşti. Cunoştinţa lucrurilor dumnezeeşti şi omeneşti este o adevărată filosofie. El ştie prin urmare că acestea sunt omeneşti, iară acelea dumnezeeşti, şi de aceea fuge de acestea şi face pe acelea. Ştie totodată a şi mulţămi lui Dumnezeu întru toate, iară viaţa de faţă nu o preţueşte întru nimic. De aceea nici nu se încântă la vederea aurului celui mult, şi nici nu se întristează de împrejurări contrare.

Iată de ce este absolut trebuitoare cunoştinţa sfintelor scripturi. Pentru această cunoştinţă însă, nu ai nevoe şi nici nu aştepta alt dascăl, căci ai acolo cuvintele lui Dumnezeu. Nimeni nu te va învăţà atât de bine ca acelea. Dascălul pământesc dese-ori este urît din cauza slavei deşarte şi a zavistiei lui. Auziţi, vă rog, toţi muritorii, şi procuraţi-vă cărţile sfinte, medicamentele sufletului. Dacă nu voiţi nimic alt, cel puţin procuraţi-vă Noul Testament, Apostolul, Faptele Apostolilor, Evangheliile, ca să le aveţi dascăli în permanenţă. De vei avea vre-o supărare, caută în el (N. T.) ca într'un depozit de medicamente, ia de acolo mângâerea în suferinţa ce ai. Dacă ai vr'o pagubă, dacă s'a întâmplat vr'o moarte, sau vr'o pierdere a unuia dintre

ai tăi, caută în el, şi încă nu numai să cauţi, ci să iei de acolo totul şi să le ai în cugetul tău. Aceasta este cauza tuturor relelor, de a nu cunoaşte sf. scripturì. Plecăm la războiu fără arme, şi cum vom putea să scăpăm teferi? Este de dorit de a putea scăpà chiar cu armele ce avem, dar încă să ne mai gândim la scăpare, când nici nu le avem!

Nu aruncaţi totul asupra noastră; sunteţi oi cuvântătoare, şi nu necuvântătoare. Sunteţi fiinţi logice şi nu nelogice. Multe vă îngăduie şi vouă Pavel. Cei ce învaţă, nu stau veşnic la învăţătură, fiindcă nu vor mai învăţà niciodată. Dacă vei învăţà veşnic, niciodată nu vei ştì. Dacă vei învăţà într'una, niciodată nu vei ajunge să aprofundezi ceea-ce ai învăţat, ci numai atunci vei ştì cu adevărat, când vei învăţà şi tu pe altul. Oare cei ce învaţă meşteşuguri nu stau anumite timpuri la lecţiuni? Astfel deci, noi cu toţii hotărîm timpul anumit pentru învăţătură, şi dacă cineva învaţă veşnic, e o vie dovadă că nu ştie nimic. Această hulă a aruncat'o Dumnezeu Iudeilor prin gura Proorocului: „Voi ce vă purtaţi din pântece şi învăţaţi din pruncie până la bătrâneţe“ (Is. 46, 3. 4). Dacă nu aţi fi aşteptat în totdeauna aceasta, nu s'ar fi întors îndărăt totul. Dacă ar fi cu putinţă ca cei învăţaţi să înveţe şi ii pe alţii, ar fi progresat lucrul nostru, ar fi dat învăţătura altora, şi astfel ni-ar fi venit şi nouă în ajutor. Spune-mi, dacă cineva s'ar duce la un dascăl, şi apoi ar rămânea acolo timp îndelungat spre a învăţà literile alfabetului, oare prin aceasta n'ar aduce o prea mare îngreuiare dascălului? Până când să vă tot vorbim despre viaţă? Pe timpul Apostolilor nu erà aşà, ci într'una ieşau dela învăţătură cei dejà învăţaţi, şi aceştia înlocuiau pe dascălii lor în învăţarea altora. Numai aşà au putut apostolii să perindeze lumea întreagă, fiindcă nu erau legaţi într'un singur loc. De câtă învăţătură credeţi voi că au nevoe fraţii voştri cei de pe câmp, cum şi casnicii lor? Insă voi mă ţineţi pe loc ca pironit. Mai 'nainte de a se găsì capul în bună stare, e de prisos de a vorbì de corp. Totul aruncaţi asupra noastră. Voi ar trebuì numai ca să învăţaţi dela noi, însă femeile şi copiii să înveţe dela voi. Voi totuşi toate le lăsaţi în sarcina noastră, şi de aceea avem o mare greutate.

„Invăţându-vă şi înţeleptindu-vă pe voi înşi-

vă cu psalmi, și cu laude, și cu cântări duhovnicești". Privește acum și partea ușoară și mulțămitoare, pe care Pavel o arată credincioșilor. Fiindcă cetirea aduce oarecare osteneală și e foarte plictisitoare, el nu-i îndreaptă la istorie, ci la psalmi, care în acelaș timp încântă sufletul celui ce îi pronunță, și tot-odată înlătură pe nesimțite oboseala. „Cu laude, zice, și cântări duhonicești". Acum însă copiii voștri recitează ode și cântări satanicești, ca și bucătarii, ca și cei ce vă târguiesc cele pentru case, ca și dănțuitorii, iară cât pentru psalmi ii nu știu nici unul măcar, ba încă faptul acesta ar fi considerat de rușinos și ridicol. Si de altfel din psalmi noi scoatem o mare filosofie, și numai de acolo putem scoate mântuirea de relele cele multe. Din cauza aceasta toate răutățile se țin de dânșii. In ce fel de pământ se găsește planta, de acelaș fel va fi și rodul ei; dacă pământul e nisipos și sărat și rodul va fi la fel; dacă el va fi dulce și gras, asemenea va fi și rodul. Tot așa și învățăturile sunt pentru om ca un izvor, ca o sorginte de bunuri sau rele, după cum sunt și ele.

Invață copilul tău a cântà psalmi de aceia cari sunt plini de filosofie, — mai ales în privința înțelepciunei, și cu deosebire în privința îndepărtărei de cei răi, găsești sfaturi chiar la începutul cărței psalmilor. De aceea și Profetul de aici, adecă dela înțelepciune, își începe psalmii, zicând: „Fericit bărbatul care n'a umblat în sfatul necredincioșilor" și mai departe adaogă: „Și pe scaunul pierzătorilor n'a șezut", și iarăși: „N'am șezut cu adunarea deșărtăciunei", și iarăși: „Defăimează-se înaintea lui cel ce viclenește, iară pe cei ce se tem de Domnul îi mărește" (Ps. 1, 1. 2, 25, 4. 14, 4), care toate nu sunt decât sfaturi spre a fi în contact numai cu cei buni. Și de acestea vei găsì acolo multe. Vei găsì sfătuiri date pentru înfrânarea pântecelui, pentru stăpânirea mânei de furtișaguri, pentru desfrânare, pentru a nu fi lacom, că bogățiile, slava și altele de acest fel, nu înseamnă nimic. Când tu vei îndrumà pe copil din vârsta cea fragedă spre acestea, puțin câte puțin îl vei ridicà și la altele mai 'nalte. Psalmii de acestea au, imnurile de asemenea nu conțin

în ele nimic omenesc. Când el va învăţà cele din psalmi, atunci va ştì şi imnuri, care sunt cântări dumnezeeşti. Puterile cele de sus imnuri înalţă stăpânului, iar nu cântări. „Nu este frumoasă lauda în gura păcătosului, că nu este dela Domnul trimisă lui" (Sirach, 15, 9) şi iarăşi: „Ochii mei peste credincioşii pământului, ca să stea împreună cu mine" (Ps. 6, 7) şi iarăşi: „Nu va locuì în mijlocul casei mele cel ce face mândrie" (Ibid.) şi iarăşi: „Cel ce umblă în calea fără prihană, acela îmi va slujì mie" (Ibid.), — aşà că îi asiguraţi nu numai cu prietenii să nu se amestece în fapte urîte, dar chiar nici cu familiarii lor. Pentrucă cele mai multe rele vin de acolo, că noi punem în contact copiii cu slugile. Dacă copiii, cu toată dragostea ce o au din partea părinţilor, şi cu toată îngrijirea părintească, şi deabia pot fi scăpaţi, — dar încă când îi încredinţăm slugilor, care se poartă cu dânşii ca cu nişte duşmani, nădăjduind a'i face mai blânzi, dacă îi vor tâmpì şi'i vor face vicleni, şi de nimic buni. Inaintea tuturor celorlalte, aceasta să urmărim în creşterea copiilor. „Iubit-am pe cei ce iubesc legea ta", zice, şi deci şi noi aceasta să o căutăm, şi pe astfel de oameni să iubim.

Pentru ca copiii să se înţelepţească, asculte pe Prorocul care spune: „Că şalele mele s'au umplut de ocări" (Ps. 36, 8), şi iarăşi: „Pierdut-ai dela tine pe tot cel ce curveşte" (Ps. 72, 27). Şi cum că trebue a stăpânì pântecele, audă-l pe dânsul ce spune: „Şi încă mâncarea fiind în gura lor . . . a ucis pe cei mai mulţi ai lor" (Ps. 77, 34. 35). Cum că trebue a ne stăpânì de bogăţii, iată ce spune: „Bogăţia de ar curge, nu vă lipiţi inima de ea" (Ps. 61, 11), şi în privinţa slavei: „Nu se va pogorî cu dânsul slava lui" (Ps. 48, 18). Că nu trebue a râvnì pe cei răi, iată ce spune: „Nu râvnì celor ce viclenesc, nici pizmuì celor ce fac fărădelege" (Ps. 36, 1). In privinţa tiraniei, iată ce zice: „Văzut-am pe cel necurat prea înălţându-se şi ridicându-se ca chedrii Livanului, şi am trecut şi iată nu erà,

și l'am căutat pe el, și nu s'a aflat locul lui" (Ps. 36, 35. 36). Că toate cele prezente nu trebue a le băgà în seamă: „Fericit-au pe poporul, căruia sunt acestea: fericit este poporul, căruia Domnul este Dumnezeul lui" (Ps. 143, 18). Cum că este răsplată, iată ce spune: „Că tu răsplătești fiecăruia după faptele lui". De ce el nu răsplătește în fiecare zi: „Dumnezeu este judecător drept și tare, îndelung răbdător și neaducând mânie în toate zilele (Ps. 7, 12). Cum că umilința este un lucru bun: „Doamne, zice, nu s'a înălțat inima mea" (Ps. 130, 1). De asemenea că mândria este un lucru rău: „Pentru aceasta, i a cuprins, zice, mândria lor până în sfârșit" (Ps. 72, 6) și iarăși: „Dumnezeu mândrilor li stă împotrivă", și iarăși: „Impărțit-a, dat-a săracilor, dreptatea lui rămâne în veac" (Ps. 111, 9). De asemenea iată cum laudă pe omul milostiv: „Bun este bărbatul care se îndură și împrumutează" (Ps. 111, 5). Și în fine vei găsì în cartea psalmilor multe învățături morale și pline de filosofie. Așà de ex. privește cum este amenințat cel ce clevetește pe aproapele său: „Pe cel ce clevetea întru ascuns pe vecinul său" zice, pe acela am gonit" (Ps. 100, 6).

Care este imnul pe care'l înalță lui Dumnezeu puterile cele de sus? Imnul acesta îl cunosc credincioșii. Ce spun Cherubimii sus? Ce spuneau Ingerii? „Slavă întru cei de sus lui Dumnezeu" (Luca, 2, 14). De aceea după cântări vin imnurile, ca ceva mai perfect. „Cu psalmi, zice, cu laude (imnuri) și cu cântări duhovnicești întru dar cântând întru inimile voastre Domnului". Sau că poate înțelege aici: «că prin char v'a acordat acestea Dumnezeu», sau «întru cântări prin char», sau «învățându-vă și îndemnându-vă întru char», sau că poate prin char aveau toate aceste daruri, sau că este o explicare, în loc de «din charul duchului».

„Cântând, zice, întru inimile voastre Domnului", adecă nu simplu, din gură numai, ci cu băgare

de samă, căci aceasta înseamnă a cântà lui Dumnezeu, iară altminterea înseamnă a cântà aerului, unde vocea se împrăştie în zadar. «Nu cântà pentru ochii lumei» zice, ci chiar în târg de eşti, poţi să cânţi în sine-ţi lui Dumnezeu, fără să audă cineva, fiind-că şi Moisi aşà se rugà, şi erà auzit, căci zice: „Ce strigi către mine"? (Exod. 14, 15), de şi el nu strigà, ci se rugà cu voce strigătoare numai în mintea sa, pentru care numai Dumnezeu a auzit. Nimic nu te împiedecă de a te rugà şi preumblându-te, destul ca inima să'ţi fie sus.

„Şi orice faceţi cu cuvântul sau cu lucrul, toate întru numele Domnului Iisus, mulţămind lui Dumnezeu şi Tatăl prin el" (Vers. 17). Dacă noi facem aşà, dacă numele lui Christos este invocat în faptele noastre, nimic necuviincios nu vom face, nimic necurat. Dacă mănânci, dacă bei, dacă te însori, dacă călătoreşti, toate în fine întru numele lui Dumnezeu să le faci, adecă invocându-l pe el de ajutor. Mai 'nainte de orice lui să te rogi, şi după aceea să începi lucrul. Voieşti să'ţi spun ceva? Ei bine, numele lui pune-l înaintea ori-cărei întreprinderi. De aceea şi noi în epistolele noastre punem la început numele Domnului nostru. Unde va fi numele lui Dumnezeu, toate sunt bune şi fericite. Dacă numele consulilor inspiră încredere în diferitele acte publice, cu atât mai mult numele lui Christos. Sau că poate prin aceste cuvinte zice: «toate să le faceţi şi să le grăiţi, după Dumnezeu, şi nu întroduceţi pe îngeri». Mănânci? Mulţămeşte lui Dumnezeu, şi atunci, şi după aceasta. Te culci? Mulţămeşte lui Dumnezeu, şi atunci, şi după sculare. Te duci în târg? Tot aşà fă. Nimic lumesc, nimic pământesc. Toate fă-le întru numele Domnului, şi toate îţi vor merge după dorinţă, căci ori şi unde se va întrebuinţà numele Domnului, totul va progresà. Dacă numele lui scoate draci, alungă boale, apoi cu atât mai mult va putea să'ţi fie de ajutor în întreprinderi.

Dară oare ce înseamnă a face „cu cuvântul, sau cu lucrul"? Adecă sau dorind, sau făcând. Ascultă cum Abraam a trimis pe sluga sa întru numele lui Dumnezeu, cum David a ucis pe Goliath întru numele lui Dumnezeu. Mare şi minunat este numele lui. Deasemenea şi Iacob trimiţând pe fiii săi li-a zis: „Iară

Dumnezeul meu să vă dee vouă char înaintea omului“ (Facer. 43, 14). Cel ce face așà, are pe Dumnezeu ca tovarăș, și fără de dânsul nimic nu îndrăznește a face. Prin faptul că l'ai invocat, l'ai cinstit, și deci îți va resplăti și îți va înlesni întreprinderile tale. Chiamă pe Fiul, mulțămește Tatălui. Căci când Fiul este chemat în ajutor, este chemat Tatăl, și mulțămind Tatălui, mulțămești Fiului. Acestea să învățăm a le face, nu numai cu vorba, ci și cu fapta.

Nimic nu este egal cu numele lui Dumnezeu; acesta pretutindeni este minunat. „Mir vărsat este numele tău“ (Cânt. Cânt. 1, 2) zice, așà că cel ce pronunță numele lui, imediat se umple de mireazmă bine mirositoare. „Nimeni nu poate numi pe Domnul Iisus, fără numai întru Duchul sfînt“ (I Corinth. 12, 3). Dacă tu zici. «In numele Tatălui, și al Fiului, și al Duchului sfînt» cu credință, totul ai făcut. Astfel numele acesta pronunțat în boale, este înspăimântător. De aceea diavolul pizmuind cinstea ce ni s'a acordat de Dumnezeu — căci privește câte nu a făcut Dumnezeu prin botezul ce-l căpătăm, că prin botez a creat din nou pe om, și altele multe — a întrodus cinstea îngerilor, ca și cum printrânșii ne apropiem de Dumnezeu. Dealtfel așà sunt fermecătoriile dracilor. Chiar de ar fi Inger, sau Archanghel, sau Cherubim, tu nu îngădui una ca aceasta, fiindcă chiar nici aceste puteri nu primesc o astfel de cinste, ci se dau îndărăt când văd pe stăpânul a toate necinstit. «Eu te-am cinstit, zice, și ți-am spus: invoacă pe Dumnezeu, și tu îl necinstești pe el»?

Dacă tu pronunți numele lui cu credință, vei alunga și boalele, și pe demoni. Dar dacă poate nu se alungă boala, apoi aceasta nu vine din neputință sau din slăbiciunea puterei sale, ci mai mult din interesul chiar al celui bolnav. „După numele tău Dumnezeule, zice, așà și lauda ta“ (Ps. 47, 9). Prin numele acesta lumea s'a întors la credința adevarată, tirănia a fost desființată, diavolul a fost călcat cu picioarele, cerurile s'au deschis, iară noi ne-am renăscut prin acest nume. Dacă avem în noi acest nume, apoi vom străluci. Numele acesta face și mucenici, și mărturisitori. Acest nume deci să'l avem și să'l stăpânim ca pe un mare

dar, ca astfel să vieţuim întru slavă, şi să mulţămim lui Dumnezeu, ca să ne învrednicească bunătăţilor celor făgăduite tuturor celor ce'l iubesc pe dânsul, prin charul şi filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sfîntul Duch, se cade slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA X

„Femei, plecaţi-vă bărbaţilor voştri, precum se cuvine întru Domnul. Bărbaţi, iubiţi-vă femeile voastre, şi nu vă amărîţi asupra lor. Fii, ascultaţi pe părinţii voştri întru toate, că aceasta este bine plăcut întru Domnul. Părinţi, nu vă întărîtaţi pe fiii voştri întru mânie, ca să nu se mâhniască. Slugi, ascultaţi pe stăpânii voştri cei după trup întru toate, nu numai înaintea ochilor slujindu-li, ca cei ce vor să placă oamenilor, ci întru dreptatea inimei temându-vă de Dumnezeu. Şi tot orice faceţi, din suflet să faceţi, ca Domnului, iară nu ca oamenilor. Ştiind că dela Dumnezeu veţi lua răsplătirea moştenirei, că Domnului Christos slujiţi. Iar cel ce face nedreptate, va luà ceea-ce a făcut cu nedreptate, şi alegere de faţă nu este la Dumnezeu.

„Stăpâni, ce este cu dreptul, şi ce este tocmeala slugilor să daţi, ştiind că şi voi aveţi Domn în ceruri" (Cap. 3, 18 — cap. 4, 1).

De ce oare nu peste tot locul în epistolele sale porunceşte acestea, ci numai în această epistolă, în cea către Efeseni, în cele către Timotheiu şi Tit? Pentru că erà firesc de a fi în aceste cetăţi astfel de neînţelegeri şi împărecheri; sau că erà posibil ca în celelalte să fi fost progresat ii, şi acum li cerea ca să fie ascultat şi în aceste chestiuni. De altfel ceea-ce li spune aici,

este adresată tutulor. Epistola de față are mare asemănare în această privință cu cea către Efeseni. Pentru că dacă el scrià unor bărbați cari trăiau în pace, pe când ii poate aveau nevoe ca să cunoască cevà despre dogmele cele înalte, de care încă erau lipsiți, apoi nu trebuià să li scrie despre astfel de chestiuni; și dacă ii erau mângâiați în ispitele lor, erà de prisos de a auzi de acestea. Așà că eu gândesc că biserica de aici erà deja bine consolidată, și că acestea sunt zise cam pe la sfârșit.

„Femei, plecați-vă bărbaților voștri, precum se cuvine întru Domnul", în loc să zică «plecați-vă, sau supuneți-vă pentru Dumnezeu, fiindcă aceasta vă înfrumusețează pe voi, iară nu pe ii». El nu vorbește aici de acea supunere despotică, sau de supunerea cea dela natură, ci de supunerea cea către Dumnezeu. „Bărbați, iubiți-vă femeile voastre, și nu vă amărîți asupra lor". Privește iarăși, cum el îndeamnă într'un mod foarte potrivit. După cum în epistola către Efeseni pune înainte teama și iubirea, tot așà și aici pune înainte iubirea și amărîrea, pentrucă se poate ca iubind să se și amărască cineva. Ceea-ce el spune, așà și este, și pare că ar zice: «Nu vă certați între voi, căci nimic nu poate fi mai amar ca cearta; nimic nu poate fi mai supărător ca zâzania dintre bărbat și femeie; căci certele și luptele pe tăcute contra persoanelor iubite sunt pline de amărăciune». Și arată că aceasta provine din prea multa amărîre, ca să ajungă cineva de a se răsculà contra membrului său, contra tovarășului său în căsnicie. Datoria bărbatului este de a iubì, iar a femeei de a urmà pe bărbat. Dacă fiecare își îndeplinește această datorie, toate sunt în ordine. Fiindcă dacă femeia este iubită, devine și ea iubitoare; și dacă ea se supune bărbatului, acesta devine îngăduitor și blând. Privește acum, că chiar în natură astfel este ordinea, că unul să iubească, celălalt să se supună. Când cel ce stăpânește iubește pe cel stăpânit, atunci totul merge bine. Nu atâta se cere iubirea celui stăpânit către stăpânitor, pe cât se cere din partea acestuia către cel stăpânit, căci din partea aceluia este ascultarea și supunerea. Când femeia își arată grațiile ei, și bărbatul e coprins de poftă, nimic alt nu probează, decât că aceasta se face sub imboldul dragostei.

Deci dacă femeia ta se supune, tu nu'ţi luà ifos de stăpân absolut; şi nici tu, femee, dacă bărbatul te iubeşte, să nu te înfumurezi. Nici dragostea bărbatului să nu îngâmfe pe femee, şi nici supunerea aceştia să nu înfumureze pe bărbat. De aceea ţi-a supus ţie pe femee, pentru ca tu mai mult să o iubeşti, şi de aceea a ordonat ca ei să te iubească, pentrucă tu, femee, mai cu uşurinţă să suferi a te supune. Nu te teme dacă eşti supusă, pentrucă a te supune celui ce te iubeşte; nu are în sine nici o greutate. Nu te teme când ţi se spune, că eşti datoare de a urmà pe bărbat. Altmintrelea nu ar putea fi legătura. Deci ai căpetenia trebuitoare dela natură, ai şi legătura aceea a dragostei. Ca una ce eşti mai slabă dela natură, te-a lăsat a fi tolerată de bărbat.

„Fii, ascultaţi pe părinţii voştri întru toate, că aceasta este bine plăcută întru Domnul". Iarăşi pune aici „întru Domnul", in acelaş timp stabileşte şi legile ascultărei şi ale sfiirei şi umilinţei lor către părinţi. „Că aceasta, zice, este bine plăcută întru Domnul". Priveşte, cum el voeşte a le face toate nu numai dela natură, sau împinşi de înseşi firea lucrurilor, ei pentru-că sunt şi plăcute lui Dumnezeu, şi că făcându-le vom avea plată dela Dumnezeu.

„Părinţi, nu vă întărîtaţi pe fiii voştri întru mânie, ca să nu se mâhnească". Iată şi aici supunere şi iubire. Şi n'a zis «iubiţi pe fiii voştri», căci aceasta e natural, înseşi firea sileşte pe părinţi de a'i iubì,—ci îndreaptă ceea-ce trebue; aici şi iubirea este mai arzătoare, fiindcă şi supunerea este mai mare. Pretutindeni sf. scriptură pune ca exemplu raportul dintre bărbat şi femee, însă aici, adecă în privinţa dragostei către fii, ce spune? Ascultă pe Prorocul care zice: „In ce chip miluește tatăl pe fiu, a miluit Domnul pe cei ce se tem de dânsul" (Ps. 102, 13), şi iarăşi pe Christos zicând: „Care om este dintre voi, dela care de va cere fiul său pâne, au doară piatră îi va da lui?" (Math. 7, 9). „Părinţi, nu vă întărîtaţi pe fiii voştri întru mânie, ca să nu se mâhnească". Ceea-ce el ştià că poate aţîţa mai mult pe copii, aceasta a pus, şi porunceşte părinţilor într'un

mod mai prietenesc. Aici nu mai pune pe Dumnezeu, ci mişcă spre milă pe părinţi şi li aţîţă dragostea lor către fii. „Nu vă întărîtaţi pe fiii voştri întru mânie“, adecă, «nu-i deprindeţi a fi veşnic certaţi pentru nimicuri, ci sunteţi datori de a şi iertà în anumite cazuri».

Apoi trece la al treilea principiu, unde este dragoste, însă nu firească ca mai sus, ci din obişnuinţă, şi izvorîtă din înseşi autoritatea stăpânului şi din fapte. Aici iubirea este lăsată la o parte, în schimb însă se vorbeşte mai cu putere despre supunere; în aceasta stărueşte mai cu seamă, voind ca ceea-ce au dela natură cei dintâi, aceea să se dee acestora prin supunere. Aşà că nu vorbeşte aici către servitori numai în favorul stăpânilor, ci chiar şi în favorul lor, ca adecă prin purtarea lor să se facă doriţi şi indispensabili stăpânilor. Nu spune însă aceasta pe faţă, ca să nu se îngâmfe. „Slugi, zice, ascultaţi pe stăpânii voştri cei după trup în toate“. Priveşte, cum el pururea aceste nume le înşiră în aceeaşi ordine: femei, copii, slugi, şi cum chiar din început li pune înainte datoria de supunere. Dar, pentru ca nu cum-va ii să se scârbească, adaoge imediat: „Cei după trup“. «Ceea-ce tu ai mai bun, zice, adecă sufletul, ţi s'a eliberat; deci servirea ta este momentană». „Nu numai înaintea ochilor slujindu-li, ca cei ce vor să placă oamenilor“, adecă «slujba ce-ţi este poruncită de lege fă-o ca din teamă către Christos. Supune-ţi spiritul, ca astfel să nu ţi se pară slujba ca o silă. Chiar dacă poate nu vede stăpânul ceea-ce faci, tu fă cele cuvenite spre cinstea lui, şi atunci este învederat că tu faci slujba pentru teama ce o ai de ochiul cel neadormit». „Nu numai înaintea ochilor slujindu-li ca cei ce vor să placă oamenilor“, căci atunci voi veţi fi vătămaţi. Ascultă ce spune Profetul: „Că Dumnezeu a risipit oasele celor ce plac oamenilor“ (Ps. 52, 7). Priveşte apoi cum apostolul îi cruţă, în acelaş timp îi pune şi în bună rânduială. „Ci întru dreptatea (nerăutatea) inimei, temându-vă de Dumnezeu“, căci dealtmintrelea nu este nerăutate, ci ipocrizie. Când tu faci alteceva de ceea-ce eşti dator a face, când în faţa stăpânului faci ceea-ce

trebue, iară în lipsa lui faci cu totul altceva, aceasta nu va să zică neräutate, ci ipocrizie. De aceea nici n'a zis simplu „întru dreptatea inimei" ci „temându-vă de Dumnezeu". Aceasta înseamnă a se teme cineva de Dumnezeu, când chiar de nu vede nimeni, el totuşi face ceea-ce este bine, iară nu ceea-ce este rău. Dacă noi facem binele numai de ochii oamenilor, atunci înseamnă că ne temem de oameni, şi nu de Dumnezeu. Ai văzut cum îi pune în orânduiala? „Tot ceea-ce faceți, zice, din suflet să faceți, ca Domnului, iară nu ca oamenilor". El nu voeşte a-i scăpà numai de ipocrizie, ci şi de lene. Când ii nu au nevoe de privigherea stăpânilor, din servitori devin liberi, căci expresiunea „din suflet" aceea înseamnă, adecă din dragoste, nu din silă ca servitori, ci din libertate şi din propria voastră voință. Şi care este plata? „ştiind, zice, că dela Dumnezeu veți luà răsplătirea moştenirei", căci este sigur că dela dânsul veți luà plata. Şi cum că Domnului slujiți, dovadă din aceasta: „Iară cel ce face nedreptate, va luà aceea-ce a făcut cu nedreptate". Aici el adevereşte vorba dinainte. Pentruca să nu se pară cuvintele acelea ca o linguşire, «va luà, zice, plata nedreptății ce a făcut, adecă va primì pedeapsa meritată». „Că nu este alegere de față la Dumnezeu". «Şi ce este, dacă tu eşti slugă? Nu e nici o ruşine de aici». Aceasta ar fi trebuit sa o spună stăpânilor, după cum a făcut în epistola către Efeseni. Dar mi se pare că aici face aluziune la stăpânii Elini. «Şi ce este dacă stăpânul tău este Elin, şi tu Creştin? Nu se caută persoanele, ci faptele; astfel că şi în asemenea caz trebue a slujì cu dragoste».

„Stăpâni, ce este cu dreptul, şi ce este tocmeală slugilor să dați". Dar ce este „cu dreptul"? şi ce este „tocmeala"? Adecă «să li dați totul cu îmbelşugare, să nu-i lăsați a avea nevoe, ci să li resplătiți ostenelele lor. Dacă am zis că vor lua plată dela Dumnezeu, n'am înțeles ca să'i lipsiți de drepturile lor». In alt loc însă a zis: „Slăbind îngrozirea" (Efes. 6, 9), dar acolo el a voit a-i face pe stăpâni mai blajini, căci erau desăvârşiți, — ca creştini, — ca şi cum

li-ar fi zis: „Cu ce măsură veți măsura, cu aceia vi se va înapoia“ (Math. 7, 2). In epistola de față expresiunea «că alegerea de față nu este la Dumnezeu» este adresată slugilor, și nu stăpânilor, ca în cea către Efeseni. Aici se adresează slugilor, ca să priceapă stăpânii. Când noi pronunțam ceea-ce trebue nu către cel în drept, ci către un altul, am reușit a'i convinge nu atâta pe acela, cât pe cel vinovat. «Și voi, zice, să știți că Dumnezeu nu caută în fața oamenilor». Mai departe el a făcut servirea în general comună și unora și altora, căci zice: „Știind că și voi aveți Domn în ceriuri“.

„La rugăciune așteptați[1]) (stăruiți), priveghind întru dânsa cu mulțămită“ (vers 2). Fiindcă a stărui în rugăciuni, face pe cineva de multe ori a se moleși, a se lenevì, de aceea zice: „priveghind“ adecă fiind treji, și nu distrați, căci diavolul știe cât folos aduce rugăciunea. Știà și Pavel cum se îngreuiau mulți la rugăciune, și de aceea zice: „Stăruiți la rugăciune“, ca și cum vorbește de ceva îngreunător. „Priveghind întru dânsa cu mulțămită“. «Aceasta să fie treaba voastră, zice, ca în rugăciuni să mulțămiți lui Dumnezeu, și pentru cele văzute, și pentru cele nevăzute, și pentru cele ce am făcut bine, fie de voe, fie de nevoe, și pentru împărăția cerurilor, și pentru gheena și pentru necazuri, și pentru liniștea ce o avem. Căci acesta este obiceiul sfinților de a se rugà, și a mulțămì pentru binefacerile comune». Eu cunosc un bărbat sfînt care se rugà așa fel. Nimic nu zicea decât aceasta: „Mulțămim ție Doamne, pentru toate binefacerile tale, care din ziua dintâiu și până în ceasul acesta ai făcut cu noi nevrednicii. Iți mulțămim pentru cele care le știm și care nu le știm, pentru cele arătate și cele nearătate, pentru cele cu fapta și cu cuvântul, pentru cele de voe și fără de voe, și pentru toate cele făcute cu noi nevrednicii. Iți mulțămim pentru necazuri și pen-

[1]) *Notă*. Traducerea din ediția de Buzău, a verbului προσκαρτερεῖτε — *așteptați* — nu este exactă, fiindcă verbul προσκαρτερῶ înseamnă a *dăinui*, a *stărui în împlinirea unei dorinți*. Deci traducerea justă și cu înțeles ar fi: *„La rugăciune stăruiți, priveghind. .“* (Trad.).

tru liniște, pentru gheena și pentru pedeapsa de acolo, pentru împărăția cerurilor. Te rugăm, păzește sufletul nostru ca să fie sfînt, având cugetul curat și vrednic de filantropia ta. Tu, care ne ai iubit pre noi într'atât, încât ai dat și pe Fiul tău cel unul născut pentru noi, învrednicește-ne a ne face vrednici de iubirea ta. Dă-ni înțelepciunea întru cuvântul tău și întru frica ta. Unule născut Christoase, însuflă-ni puterea cea dela tine. Tu Dumnezeule care ai dat pre Fiul tău cel unul născut pentru noi, și ai trimis pe Duchul tău cel sfînt, spre iertarea păcatelor noastre, iartă-ni nouă orice am greșit, cu voe, sau fără de voe, și nu ne socotì păcatele noastre. Pomenește Doamne, pe toți cari chiamă în ajutor numele tău cel sfînt întru adevăr. Pomenește pre toți cari ni-au făcut nouă bine, sau ni-au voit rele, căci toți suntem oameni". Apoi adăogând rugăciunea credincioșilor, sfârșea cu aceasta ca legătură, făcând rugăciunea pentru toți. Multe bunătăți ni acordă nouă Dumnezeu și fără voea noastră, multe încă, și chiar cele mai multe fără știința noastră, căci când noi îl rugăm pentru lucruri contrare poate nevoilor noastre, și el face cu totul din contra, e dovadă vie că ni face bine fără să știm.

„Rugându-vă împreună și pentru noi" (vers. 3). Privește umilința acestui fericit, căci se pune în urma tuturor. „Ca Dumnezeu să deschidă nouă ușa cuvântului, să grăim taina lui Christos". Vorbește aici de ușă, intrare și curaj. Vai! Ce luptător minunat! El nu zice «să vă rugați pentru mine ca să scap din legături» ci legat fiind el roagă pe alții ca pentru un lucru mare, ca să aibă curaj! Ambele sunt lucruri mari: și calitatea persoanei, și calitatea faptului. Vai! Câtă demnitate!

„Taina lui Christos" zice, prin care arată, că nimic nu'i este mai de dorit, decât să grăiască Taina lui Christos. „Pentru care sunt și legat" zice, „Ca să o arăt pre ea precum se cade mie a grăi"

(vers. 4), adecă cu curaj, iară nu sfiindu-mă. Legăturile îl arată pe el, legăturile îl pun în evidență, și nu'l întunecă. «Cu mult curaj» zice. Dar spune-mi: tu ești legat și pe alții rogi ca să pună rugăciuni pentru tine? «Da, zice el; legăturile acestea îmi dau o mai mare îndrăzneală și curaj. Însă mă rog de ajutorul lui Dumnezeu, căci am auzit ce spune Christos: „Când vă vor da pe voi, nu vă grijiți cum, sau ce veți grăì" (Math. 10, 19).

Dar tu privește cum apostolul vorbește aici în sens metaforic, căci zice: „Să deschidă nouă ușa cuvântului", de unde se poate vedea curajul și sinceritatea lui, vorbind astfel pe când deja era în legături, ca și cum ar zice «să îmblânzească inimile lor». Dar n'a zis chiar așà, ci «să ni dea nouă curaj» adecă cerea ceea-ce avea dejà, și aceasta o zice din smerenie. In această epistolă arată pentru ce Christos n'a venit mai înainte, iară timpul acela îl numește umbră a adevărului. „Iară trupul al lui Christos" zice, așa că trebuià a se obișnuì lumea în umbră. Tot odată se mai probează și dragostea cea mare ce el o avea către dânșii. «Pentru ca voi să ascultați și să înțelegeți, eu, zice, am fost legat».

[1]) Iarăși pune la mijloc legăturile lui, pe care eu le iubesc cu patimă, căci ele îmi reîntineresc inima, pentru că pururea îți provoacă dorul de a vedea pe Pavel scriind în legături, predicând, botezând și catichizând în legături! Pentru toate bisericile de peste tot locul i se raportà lui, pe când se găsea legat, cele mai multe el le clădia fiind în legături, căci tocmai atunci el erà mai ușor de dezlegat. Ascultă-l chiar pe dânsul ce spune: „Cei mai mulți din frați întru Domnul nădăjduindu-se pentru legăturile mele, mai mult cutează fără de frică a grăì cuvântul" (Filipp. 1, 14). Și pentru dânsul aceiași mărturisește, când zice: „Căci când slăbesc atunci sunt tare" (II Corinth. 12, 10). De aceea și zicea el: „Dar cuvântul lui Dumnezeu nu se leagă" (II Timoth. 2,

---

[1]) *Partea morală.* Laudă adresată legăturilor lui Pavel, și cum că legăturile pentru Christos sunt cea mai strălucită podoabă. Despre eleimosină și prudență, și contra celor ce se împodobesc. (*Veron*).

9). Erà legat la un loc cu criminaliştii, cu tâlharii cei legaţi cu lanţuri de mâni şi de picioare, cu asasinii, el Pavel, el dascălul lumei întregi, el care s'a ridicat până la al treilea cer, el care a auzit cuvinte ce nu se pot grăì! Dar tocmai atunci drumul lui era mai grabnic făcut. Cel legat se dezlega, şi cel ce nu erà legat se legà. Cel legat făcea ceea-ce voia, iară cel dezlegat pe lângă că nu'l putea împedeca, dar nici măcar nu erà stăpân pe propria sa voinţă. Ce faci uşuraticule? Nu cumva Pavel este drumeţ pământesc? Nu cumva el se luptă în stadiul nostru? Petrecerea lui în ceruri este, şi pe cel ce aleargă către cer, nu'l pot legà cele pământeşti şi nu'l pot stăpânì. Nu vezi tu petrecându-se acelaş lucru cu soarele? Poţi să pui ori-câte legături vei voì razelor sale, şi totuşi nu'l vei putea oprì din drumul său. Deci aici pe Pavel nu'l poţi oprì, şi încă cu atât mai mult pe el, decât pe soare, căci el a primit mai mult dar decât acela, fiindcă nu poartă cu el numai lumina noastră ordinară, ci lumina cea adevărată.

Unde sunt acum cei ce nu voesc a suferì nimic pentru Christos? Şi ce zic a suferì, când ii nici măcar bani nu vor a chieltuì pentru Christos? A fost legat şi Pavel odinioară şi a fost băgat în temniţă, dar fiindcă s'a făcut sluga lui Christos, este slăvit nu prin faptele sale, ci pentrucă a pătimit pentru Christos. Şi aceasta este minunat în predică, când ea sporeşte şi se împrăştie prin cei ce pătimesc rele pentru Christos. iară nu prin cei ce fac rele. Cine a mai văzut astfel de lupte? Cel ce pătimeşte rele biruieşte, iară cel ce face rele este învins. Acela este mai strălucit decât acesta. Prin legături predica a intrat în lume. «Nu mă ruşinez, zice, că predic pe cel restignit, ci încă mă mândresc». Căci înţelege odată, că lumea întreagă a părăsit pe cei dezlegaţi, şi s'a alipit de cei legaţi, a respins pe cei ce legau şi cinsteşte pe cei ce poartă lanţuri, a urît pe cei ce au restignit pe Christos, şi se închină celui restignit.

Nu este minunat numai, că predicătorii evangheliei erau pescari şi oameni simpli, ci şi aceia, că deşi piedicile ce li se opuneau erau din natură foarte mari şi grele, totuşi împrăştierea predicei şi a evangheliei se desfăşurà cu mai mare putere. Simplitatea lor nu numai că n'a putut împiedica predica, ci încă chiar faptul acesta a contribuit a o arăta în toată splendoarea

ei. Căci ascultă ce spune Luca: „Și știind că oameni necărturari sunt și proști, se mirau“ (Fapt. 4, 13). Legăturile nu numai că nu'i împiedicau, ci tocmai aceasta-i făcea mai îndrăzneți. Nu atâta se încurajau discipulii când Pavel erà dezlegat, pe cât atunci când el erà legat. „Că mai mult cutează, zice, a grăi cuvântul lui Dumnezeu fără frică“. Unde sunt acum cei ce obiectează, că predica nu este dumnezeească? Oare simplitatea și prostia apostolilor nu erà deajuns ca să-i descurajeze pe dânșii? Așà dar trebuia ca și în cazul de față să-i înfricoșeze, pentrucă voi știți că mulțimea în general este stăpânită de aceste două patimi: mândria prostească și frica sau sfiala. Simplitatea lor nu'i rușinà? Ei bine, cel puțin primejdiile ce li stau 'nainte ar fi trebuit să i înspăimânte. «Dar, zici tu, făceau minuni». Așà dar credeți că ii făceau minuni. Dar poate nu făceau minuni? Apoi atunci aceasta este mai mare minune, că fără să facă minuni ii atrăgeau lumea la credință. A fost legat odinioară și Socrat de către Elini, însă ce? Nu oare imediat au fugit discipulii lui la Megara? Nu este așà? Și încă chiar primise dela el învățătura și cuvintele cele despre nemurire. Insă privește în cazul de față: a fost legat Pavel, dar discipulii lui mai mult se încurajau, și cu drept cuvânt, căci nu vedeau predica lui împiedecată. Nu cumva ar fi putut dușmanii ca să'i lege limba? Cu aceasta mai ales alerga el. După cum pe călător nu l-ai putea împiedeca în drumul său, dacă nu i-ai legà picioarele, tot așà și pe evanghelist nu'l vei putea împiedeca în drumul său, dacă nu-i vei legà limba. Și dupe cum acela dacă'i legi mijlocul, mai ușor aleargă și se ține drept, tot așà și evanghelistul, când este legat, mai cu succes predică, și mai cu mult curaj încă. Cel legat se spăimântă numai când este legat, adecă când are lanțurile la picioare, dar cel ce disprețuiește moartea cum ar putea să fie legat? Dușmanii lui făceau acelaș lucru, ca și cum ar fi legat umbra lui Pavel și i-ar fi astupat gura. Pentrucă în adevăr erà din partea lor mai mult o luptă cu umbra lui Pavel. Pe cât erà de iubit și dorit de discipulii săi, pe atâta erà de temut de dușmani, când îl vedeau că el poartă legăturile cu bărbăție, ca pe niște trofee. Și cununa leagă capul, însă nu'l necinstește, ci din contra îl face mai strălucit. Așà și

dușmanii lui, fără voia lor îl încununau cu lanțul acela. Pentrucă spune-mi, te rog: cel ce îndrăznise de a sfărâma porțile cele de aramă ale morții, erà cu putință de a fi legat cu fer?

Să avem râvnă și dragoste, iubiților, pentru legăturile acestea. Câte din voi femeilor, vă înfășurați cu aurării, doriți mai întâiu legăturile lui Pavel. Găteala dimprejurul grumazului vostru nu vă face atât de strălucite, pe cât podoaba legăturilor de fer strălucea sufletul aceluia. Deci dacă cineva le dorește acestea, să le urască pe celelalte. Căci ce împărtășire poate fi între moleșire și bărbăție? Ce împărtășire poate fi între împodobirea trupului și filosofie? De acele legături îngerii se sfiesc, iară pe acestea le disprețuesc. Acele legături obișnuiesc a trage cele de pe pământ spre cer, iară acestea pogoară dela cer pe pământ. Cu adevărat că acelea sunt legături, iară nu acestea, acelea sunt adevărata podoabă, și nu acestea; acestea odată cu trupul încătușază și sufletul, pe când acelea împreună cu trupul împodobesc și sufletul. Voiești poate să cunoști că acelea sunt adevărata podoabă? Spune-mi, te rog, cine atrage mai mult pe privitori, tu sau Pavel? Și ce zic eu de tine? Inseși împărăteasa care este împresurată peste tot cu aurării, nu ar putea să atragă atât de mult privirile celor de față, căci dacă s'ar întâmpla ca în acelaș timp să intre în biserică și împărăteasa și Pavel, toți cei de față și-ar întoarce privirile dela dânsa spre Pavel, și cu drept cuvânt. A vedea pe un om mai presus de natura omenească, neavând nimic omenesc, ci în persoana lui un înger pe pământ, este cu mult mai minunat decât a vedea o femee împodobită. Astfel de păpușerii se pot vedea și în teatruri, și pe la părăzi, și la bae, și în multe locuri, însă a vedea un om încunjurat cu lanțuri, și crezând că poartă cu sine cea mai strălucită podoabă, și nebiruit de acele legături, aceasta nu este doară o priveliște pământească, ci mai mult o priveliște demnă de ceruri. Cine se înfășoară cu legături de acelea, se uită în toate părțile să vadă, cine s'a uitat la el, și cine nu s'a uitat, este plin de mândrie, este cuprins de griji și de mii de alte patimi, pe când cel înfășurat cu legăturile lui Pavel, este lipsit de mândrie, sufletul lui se fălește de ele, este scutit de orice griji, și cu veselie privind spre cer el se înaripează. Dacă mi s'ar întâmpla să văd pe Pavel

aplecându-se din cer spre pământ şi slobozind glasul său, şi dacă acelaşi Pavel ar grăi în temniţă, eu aşi prefera mai mult a'l vedea şi auzi în temniţă, decât în cer, pentrucă atunci când Pavel este în temniţă, cei din ceruri se pogoară la el şi vin spre a'l auzi. Legătura predicei este legătura lui, temelia predicei este lanţul acela pe care îl purta. Acele legături să le dorim. Şi cum este cu putinţă aceasta? Dacă sfărâmăm şi rupem în bucăţi pe acestea pe care le avem. Nici un folos nu avem de asemenea legături, ci numai pagubă. Asemenea legături ne va ţine acolo legaţi, pe când legăturile lui Pavel dezleagă asemenea legături. Femeea care se leagă aici cu asemenea legături, legată va fi acolo de mâni şi de picioare cu legăturile cele veşnice, pe când cea legată cu legăturile lui Pavel, va purtà atunci acele legături ca pe o podoabă strălucită. Leagă-te şi tu cu asemenea legături, şi dezleagă foamea săracului. De ce strângi şi îngrămădeşti lanţul păcatelor? Intrebi poate, cum aceasta? Ei bine, când tu porţi pe trup aurării, iară altul se prăpădeşte de sărăcie, când tu te înfăşori cu atâta aur ca să te bucuri de o slavă deşartă, iară un altul nu are nici ce mâncà, prin aceasta oare nu strângi lanţul păcatelor? Infăşoară-te cu Christos, şi nu cu aur! Unde este mamona, acolo nu este Christos şi unde este Christos, acolo mamona n'are ce căuta. Nu voeşti a te înfăşurà cu împăratul a-toate? Dacă ţi-ar da cineva purpura şi diadema împărătească, oare n'ai primì acestea înaintea aurului? Eu însă nu'ţi dau ţie podoabe împărăteşti, ci pe însuşi împăratul. Şi cum este cu putinţă de a se înfăşura cineva cu Christos? Ascultă pe Pavel ce spune: „Câţi în Christos v'aţi botezat, în Christos v'aţi îmbrăcat" (Gal. 3, 27), şi ascultă apoi sfătuire apostolică: „Iară purtarea de grijă a trupului să nu o faceţi spre pofte" (Romani, 13, 14). Astfel se îmbracă cineva cu Christos, când el nu se îngrijeşte de poftele trupului. Dacă tu te îmbraci cu Christos, şi demonii se vor teme de tine, iară dacă te îmbraci cu aur, şi oamenii te vor ridiculizà, pe când de te îmbraci cu Christos, şi oamenii te vor cinstì şi se vor sfiì de tine. Voeşti să pari plăcută şi frumoasă? Mulţămeşte-te cu ceea-ce ţi-a dat creatorul. De ce întroduci aurării, ca şi cum ai îndrepta ceia-ce a făcut creatorul? Voeşti

a părea frumoasă? Imbracă-te cu milostenia, îmbracă-te cu filantropia, îmbracă-te cu înţelepciunea şi cu netrufia. Acestea toate sunt mai cinstite şi mai preţuite de cât aurul; acestea fac pe cea plăcută mai frumoasă, acestea şi pe cea urîta o fac frumoasă şi plăcută. Când cineva are o căutătură plăcută, judecă lucrurile totdeauna din dragoste, pe când o căutătură răutăcioasă, chiar de ar fi frumos stăpânul ei, nu poţi zice că e plăcută, căci un cuget beteag nu judecă drept.

S'a împodobit odinioară Egipteanca, s'a împodobit şi Iosif, însă care din doi a fost mai frumos? Nu spun doară că ea vieţuia în palatele împărăteşti, iară el în temniţă. El erà gol, însă îşi îmbrăcase sufletul cu hainele înţelepciunei, pe timp ce ea erà îmbrăcată în haine frumoase, însă mai slută decât dacă ar fi fost goală, căci îi lipsea înţelepciunea şi prudenţa. Când tu, femee, te împodobeşti mai mult, să ştii că ai devenit mai slută, decât dacă ai fi goală, căci te-ai dezbrăcat de podoaba cea adevărată, care este prudenţa şi înţelepciunea. Şi Eva erà goală, dar când s'a îmbrăcat, atunci erà mai slută. Când ea erà goală de haine, erà împodobită de slava lui Dumnezeu, iară când s'a îmbrăcat cu haina păcatului, s'a făcut slută. Şi tu când îmbraci haină scumpă, dovedind prin aceasta iubirea ta de podoabe, te araţi mult mai slută. Cum că luxul în haine nu este deajuns spre a te arătà lumei frumoasă, ba încă se poate să te facă mai slută decât cea goală, eu îţi voiu dovedì. Spune-mi, dacă tu ai îmbrăcà vreodată hainele cântătorului din fluer sau din flaut, oare nu ar fi aceasta o sluţenie pentru tine? deşì acele haine sunt aurite. Insă tocmai pentru aceasta te fac slută, fiindcă sunt aurite. Luxul se potriveşte numai celor de pe scena teatrului, tragodiştilor, actorilor, mimicilor, celor din orchestră, şi celor ce se luptă cu fearele sălbatice, însă unei femei credincioasă altă haină i se dă de Dumnezeu, şi de însuşi unul născut fiul lui Dumnezeu. „Câţi în Christos v'aţi botezat, zice, în Christos v'aţi îmbrăcat". Spune-mi, dacă ţi-ar da cineva haină împărătească, însă tu pe deasupra aceştia ai pune haina unui lepros, oare pe lângă că te-ai sluţit, nu vei fi şi pedepsită? Te-ai îmbrăcat cu stăpânul cerului şi al îngerilor, şi tu încă cauţi spre pământ? Dar ni se spune, că în adevăr iubirea de podoabe este un rău mare, chiar dacă nimic nu s'ar naşte de aici, — însă e posi-

bil de a le avea cineva fără nici o primejdie. Lăsând la o parte că această patimă hrănește, sau mai bine-zis zimislește slava deșartă și trufia, dar acum din împodobobire se nasc și alte multe, ca de ex. bănueli viclene, cheltueli zadarnice, blasfimii și motiv de înșeiăciuni. Căci de ce te împodobești? spune-mi: ca să placi bărbatului? Apoi atunci fă aceasta intru cât stai în casă. Dar aici se petrec lucrurile cu totul din contră. Dacă tu voești a plăcea propriului tău bărbat, silește-te să nu mai placi altora; însă dacă tu vei plăcea altora, nu vei putea plăcea propriului tău bărbat. Așà dar ar trebuì ca să lepezi dela tine toate podoabele, când te duci în târg, sau la biserică. Dealtmintrelea tu nu din acestea să te silești ca să placi bărbatului, după cum fac femeile cele pierdute, ci din acelea mai ales, care constitue podoaba femeilor libere. Căci prin ce se deosibește o femee liberă de una desfrânată și pierdută? Prin aceea că pe când una are privirea îndreptată numai asupra unui singur punt, cum prin împodobirea trupului să poată atrage la sine pe cel iubit, — cealaltă e stăpâna casei, se împărtășește de plăcerea copiilor și a celorlalte bunuri legate de viața familiară. Ai poate copilă? Ei bine, iea seama să nu'ți moștenească ceva vătămător, căci fetele iubesc de a'și regula moravurile după felul creșterei lor, și a imità obiceiurile mamelor. Fii deci exemplu de prudență fetei tale, împodobește-o cu acea podoabă, și fii cu băgare de seamă a disprețuì podoabele aceste pământești. Acelea sunt cu adevărat podoabe, iar acestea sunt spre demoralizație.

Ajung cele spuse până acum. Iară Dumnezeul nostru, carele a făcut lumea, și care ne-a dat nouă podoaba sufletului, să ne împodobească pe noi și cu slava lui să ne îmbrăcăm, și astfel noi cu toții să strălucim în faptele cele bune, ca viețuind întru slava lui, să putem totdeauna a înălța laudă Tatălui și Fiului, și Sf. Duch, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XI

„Cu înțelepciune să umblați către cei de afară, rescumpărând vremea. Cuvântul vostru totdeauna să fie cu char, dres cu sare, ca să știți cum să cade vouă a respunde fiecăruia". (Cap, 4, 5. 6).

Ceea-ce zicea Christos către ucenicii săi, aceasta o spune acum și Pavel sfătuind pe creștini. Ce zicea Christos? „Iată eu trimit pe voi ca oile în mijlocul lupilor. Fiți înțelepți ca șerpii și blânzi ca porumbii" (Math. 10, 16), adecă fiți rezervați, nedându-li nici un motiv de ură contra voastră. De aceea și apostolul pune înainte expresiunea „către cei de afară", ca să înțelegem noi, că nu ni trebue atâta siguranță față de membrii noștri de aceiași credință, pe cât ni trebue față de cei de afară, adecă față de ethnici. Căci unde sunt frați, acolo este și iertare, este și dragoste. De sigur că și aici trebue a fi o siguranță oarecare, însă cu atât mai mult față de cei de afară, pentru că nu e tot una, de a te găsì în mijlocul dușmanilor, și de a te găsì în mijlocul prietenilor.

Apoi, după ce el a insuflat spaimă la început, privește cum iarăși îi încurajază: „Rescumpărând, zice, vremea", adecă, timpul prezent este scurt. Acestea le zicea apostolul, dându-li a înțelege, că nu dorește de a fi ii schimbăcioși și ipocriți — căci aceasta nu va să zică înțelepciune, ci lipsă de minte, — însă ce? «In acelea prin care ii nu vă vatămă, zice, să nu li dați nici o pricină», ceeace spune și în epistola către Romani, când zice: „Dați dar tuturor cele ce sunt cu datorie: celui cu dajdia, dajdie, celui cu dijma, dijmă, celui cu cinstea, cinste" (Rom. 13, 7), «și numai pentru predica evangheliei să'ți fie ție dușman, iar în colo să nu dai nici-o pricină de războiu». Și cu drept cuvânt, căci dacă ar urmà ca noi să ne tulburăm și pentru alte lucruri, apoi nici plată nu vom aveа, și aceia s'ar face mai răi încă, și li s'ar părea că acuzațiunile lor sunt drepte, dacă de ex, noi n'am plătì

dările legale, n'am dà cinstea cuvenită, sau dacă n'am fi umiliţi. Nu vezi pe Pavel cât este de smerit atunci când predica lui nu este cu nimic vătămată? Căci ascultă-l ce spune el lui Agripa: „Fericit mă socotesc pe mine a fi, vrând să răspund înaintea ta astăzi, mai vârtos ştiutor fiind tu de toate cele ale Iudeilor obiceiuri şi întrebări" (Fapt. 26, 2. 3). Iar când credea că trebue a înfruntà pe stăpânitori, atunci toate le-ar fi resturnat pe dos. Acum ascultă şi de cele ale fericitului Petru, cât de liniştit răspunde Iudeilor zicând: „Trebue a ascultà pe Dumnezeu mai mult decât pe oameni" (Ibid. 5, 29), deşì oameni de felul lor desnădăjduiţi, după cum erau ii, ar fi putut foarte bine şi să înfrunte, şi să facă orice. Dar ii tocmai de aceea îşi smereau sufletul, ca să nu se creadă că alungă vr'o slavă deşeartă, căci a fi cineva insolent, înseamnă că umblă după slava deşartă, pe când a predicà şi a grăì totul cu curaj, este de datoria omului cinstit. Fapta acestuia este rezultatul cumpătărei, pe când a aceluia din contra.

„Cuvântul vostru totdeauna să fie cu char, dres cu sare", adecă plăcut, însă să fiţi cu băgare de samă, ca nu cumva acea plăcere, acea dulceaţă a cuvântului să cadă în indeferenţă. Se poate ca cineva să vorbească şi plăcut, sau cum să zice cu haz, în acelaş timp însă şi cu eleganţa cuvenită.

„Ca să ştiţi cum se cade vouă a răspunde fiecăruia", astfel că nu se cade a vorbì la fel cu toţi, adecă vorbesc de Elini şi de fraţii în credinţă. Nicidecum să nu fie aceasta, căci ar fi dovada cea mai vădită de lipsă de minte.

„Cele despre mine toate le va spune vouă Tichic, iubitul frate, şi credinciosul slujitor, şi dimpreună slugă întru Domnul" (vers. 7). Vai cât de mare este înţelepciunea lui Pavel! Cum el nu înşiră totul în epistole, ci numai cele trebuitoare şi urgente! Şi aceasta din mai multe cauze: întâiu, că nu voià a le întinde prea mult, al doilea, că voià ca trimisul său să se bucure de o mai mare cinste, şi să aibă şi el ceva de povestit, al treilea, arată prin aceasta în ce poziţie se găseà el faţă de Tichic, căci dealtmin-

trelea nu i-ar fi încredinţat lui acele ştiinţi, ca să le împărtăşească lor cu graiul. Apoi poate că erau şi de acelea, pe care nu trebueà a le arătà lor prin scrisoare. „Iubitul frate“, zice: Deci dacă este iubit, toate le ştie, şi nimic nu'i este ascuns. „Şi credinciosul slujitor, şi dimpreună slugă întru Domnul“. Prin urmare dacă este credincios, nu va spune decât adevărul, dacă este împreună slugă, s'a împărtăşit aceloraşi ispite cu apostolul,— aşà că din toate părţile îl prezintă lor ca demn de credinţă. „Pe care l'am trimes la voi pentru însăşi aceasta“ (Vers. 8). Aici arată dragostea lui cea mare către dânşii, de vreme ce pentru aceasta l'a trimis, şi din această cauză s'a făcut această călătorie, pentru care şi Thesalonicenilor scriindu-li zicea: „Drept aceia neputând răbda mai mult, bine-am voit a rămânea în Athena singuri, şi am trimis pe Timotheiu fratele nostru“. (I Thesal. 3, 1. 2). Şi la Efeseni tot pe el îl trimite, şi tot pentru aceiaşi cauză: „Ca să ştiu cele pentru voi, şi să se mângâie inimile voastre“. (Efes. 6, 22). Priveşte ce spune el: «Ca să ştiţi şi voi cele despre mine, însă şi eu să aflu cele ale voastre» astfel că nicăiri el nu pune cele cu privire numai la dânsul. Tot-odată prin expresiunea „ca să se mângâie inimile voastre“ arată că şi dânşii erau în ispite.

„Impreună cu Onisim, credinciosul şi iubitul frate, care este dintre voi; toate vor spune vouă cele de aici“. (Vers. 9). Acest Onisim este acelaşi, despre care scriind lui Filimon zicea: „Pe care voiam să'l ţin la mine, ca în locul tău să'mi slujască întru legăturile evangheliei, dar fără de voea ta nimic n'am voit să fac“. (Filim. 13, 14). Aici el pune şi lauda cetăţei aceleea, ca astfel nu numai să nu se ruşineze, ci chiar să se mândrească. „Care este dintre voi, zice, toate vă va spune vouă cele de aici“.

„Inchină-se vouă Aristarch cel împreună cu mine robit“ (Vers. 10). Nimic nu poate fi mai mare ca lauda aceasta. Acest Aristarch este aceiaşi, despre care se spune în Faptele Apostolilor, că dela Ierusalim a călătorit împreună cu Pavel până la Roma. (Cap. 26, 2).

Așà dar pe acesta îl numește mai mare chiar decât profeții, căci pe aceia ii numește streini și călători, pe când pe acesta împreună robit. Ca și un prizonier se purtà și acesta și se expunea să pătimească deopotrivă cu toți ceilalți, ba încă și mai rău decât aceia, pentrucă pe aceia (profeți) dacă-i prindeau protivnicii, 'i tratau la urmă cu multă îngrijire, ca pe unia ce se îngrijau de propriile lor interese, pe când pe acesta toți îl aveau de dușman și 'l purtau peste tot locul, bătându-l, insultându-l și punându-i în spete fel de fel de cleveliri. Aceasta erà ca o mângâere pentru ceilalți, mai ales când vedea și pe dascălul lor în astfel de necazuri.

„Și Marcu, nepotul Barnabei". Și pe acesta l-a lăudat mult aici prin înrudirea lui cu Barnaba, pentrucă Barnaba erà un mare bărbat. „De care ați luat porunci, de va veni la voi, să'l primiți pe dânsul". Dar ce? Oare nu l-ar fi primit? Ba da, l-ar fi primit, însă apostolul li poruncește a'l primì cu multă îngrijire, ceea-ce arată și pe bărbatul acesta mare și însemnat. De unde anume a primit porunci, nu spune. „Și pe Iisus, ce se chiamă Iust" (Vers. 11). Poate că acesta erà Corinthean. Apoi la toți aceștia acordă laude comune, spunând particularitatea lor: „Care sunt din tăierea împrejur, aceștia singuri sunt împreună cu mine lucrători spre împărăția lui Dumnezeu, cari mi-au fost mie mângâere". Fiindcă mai sus a spus „împreună cu mine robit", apoi ca să nu înjosască sufletul auditorilor, privește cum îi ridică iarăși, căci pune aceasta: „Impreună cu mine lucrători spre împărăția lui Dumnezeu", așà că dacă ii iau parte la ispite, se împărtășesc și de împărăție. „Cari mi-au fost mângâere", de unde se vede cât de mari erau, dacă devenise mângâerea lui Pavel.

Dar se vedem acum înțelepciunea lui Pavel. „Cu înțelepciune, zice, să umblați cătră cei de afară, răscumpărând vremea", adecă «vremea nu este a voastră, ci a acelora; deci să nu vă credeți deplin stăpâni, ci răscumpărați vremea». Și nu zice simplu, cumpărați (ἀγοράζετε) ci «răscumpărați» (ἐξαγοράζετε), adecă făcând'o proprietatea voastră. A se gândì cineva veșnic la dușmănia altora, sau la atacurile acelora, este dovada cea

mai puternică de lipsă de minte. Când cineva se expune la nişte primejdii zadarnice, pe lângă că sufere de pe urma lor fără nici un folos, dar apoi se întâmplă şi altă pagubă, aceea că Elinii nu se lipesc de noi. «Când te găseşti între fraţi, zice, cu drept cuvânt poţi fi îndrăzneţ însă nu tot aşâ trebue a te purta cu cei de afară». Vezi cum Pavel peste tot locul, sub numele «pe cei de afară» înţelege pe Elini? De aceia şi scriind lui Timotheiu 'i zicea: „Şi să cade lui şi mărturie bună să aibă dela cei dinafară“ (I Timoth. 3, 7), şi iarăşi: „Ce 'mi este mie a judeca pe cei de afară“? (I. Corinth. 5, 12). „Cu înţelepciune să umblaţi către cei de afară“, pentrucă deşi locuesc în lumea aceasta cu noi, însă sunt afară de împărăţia lui Dumnezeu, afară de casa părintească. In acelaşi timp îi şi mângâe numind pe aceia «dinafară», ceea-ce de altfel o zice mai sus: „Că viaţa noastră este ascunsă împreună cu Christos, întru Dumnezeu“. «Atunci, zice, să căutaţi slava, atunci cinste, atunci celelalte toate, acum însă nu, ci lăsaţi-le pe socoteala lor». Apoi ca să nu crezi că el vorbeşte de niscareva interese, adaoge: „Cuvântul vostru totdeauna să fie cu char, dres cu sare, ca să ştiţi cum se cade a răspunde fiecăruia“, adecă să nu fie plin de ipocrizie, căci atunci nu este char, nu este dres cu sare. De ex: dacă nevoea cere de a servì fără vre-un pericol, nu te da înapoi; dacă este timpul potrivit de a converza, să nu crezi că lucrul acesta ar fi vre-o linguşire; toate cele ce aparţin de cinste fă-le, fără să se vatăme cât de puţin evsevia. Nu vezi cum Daniil slujeşte pe un om neevsovios? Nu vezi pe cei trei coconi cu câtă înţelepciune se poartă, câtă bărbăţie arată, cât curaj desfăşură, şi nimic insolent, nimic supărator? Altfel nu se numeşte curaj, ci slavă deşartă. „Ca să ştiţi, zice, cum se cade vouă a răspunde fiecăruia“. Altfel trebue a vorbì stăpânitorului, şi altfel celui stăpânit, altfel celui bogat, şi altfel celui sărac. Şi de ce oare? Pentrucă sufletele bogaţilor şi a stăpânitorilor sunt mai slabe, sunt mult mai înfumurate, mult mai dezmerdate, aşà că cu aceştia trebue a fi cineva mai îngăduitor, pe când cele ale săracilor şi a celor stăpâniţi sunt mai înţepenite, mai încercate, aşà că aici poate

a se întrebuința și curaj mai mare, având în vedere un singur lucru: edificarea lor. Nu fiindcă, unul este bogat, iar altul sărac, unul să fie cinstit mai mult și altul mai puțin, ci din cauza slăbiciunei cel dintâiu să fie sprijinit, iar cel al doilea nu atâta. De ex: daca nu este nici un motiv, nu numì pe Elin pângărit sau spurcat, și nici să fii ocărîtor al oamenilor, — însă dacă vei fi întrebat despre dogmă, răspunde-i că în această privință el este spurcat și neevsevios Dar dacă nu te întreabă nimeni și nici nu te silește de a vorbì de acestea, nu este de loc potrivit de a primì asupră-ți vrăjmășia altora. Pentrucă în adevăr, care nevoe poate fi de a'ți face dușmani în zadar? Și iarăși, dacă catihizezi pe cineva în dogmele creștinești, spune-i numai cele relative la subiectul în chestiune, iar mai departe taci și nu întinde vorba. Dacă cuvântul este dres cu sare, chiar de ar fi îndreptat către un suflet dezmerdat, îl va întoarce dela ușurătatea lui; chiar și sufletul îndărătnic se moaie, când cuvântul ce i se adresează este cu char, adecă dulce și încântator. Nu fii deci nici greoiu în cuvânt, și nici ușurel, ci să cauți totdeauna de a fi serios, în acelaș timp însă și plăcut. Daca vei fi supărător fara cumpătare în cuvinte, mai mult ai vătămat decât ai folosit, și daca iarăși fara cumpatare vei vorbì dulce și cu haz, mai mult vei întristà pe auditor decât vei folosì, — așà că pretutindeni se cere a fi măsura în toate. Nu fii nici posomorît în vorbă, căci aceasta e displacut, dar nici peste măsură vesel și pișcător, căci și aceasta este ceva de disprețuit, ci din amândouă acestea luând ce este bun, fugi de ceea-ce e rău, după cum face și albina. De acolo ia ceea-ce este încântator, iar de aici tot ce e serios. Privește pe doctor, că nici el nu la fel tratează toate corpurile, ci potrivit cu temperamentul și constituția lor, și dacă el face așà, apoi cu atât mai mult dascălul, — deși poate corpurile ar putea mai de grabă suferì doctorii nepotrivite, decât sufletul să sufere vorbe nepotrivite. De ex: se alipește de tine un Elin, și devine prietenul tău? Ei bine, nimic sa nu discuți cu dânsul despre credința religioasă, până ce îl vei avea prieten deaproape, și când după aceasta vine vorba de credință, vorbește liniștit. Privește pe Pavel cât de liniștit vorbește Athenienilor, când a fost dus înaintea areopagului; el nu li-a zis: «o! smintiților și nebunilor», ci: „Bărbați

Athenieni, întru toate vă văd pre voi ca cum ați fi mai cucernici" (Fapt. 16, 22). Dar și când trebuia de a înfrunta, apoi nu se dà înlături, ci cu cea mai mare putere atacă pe dușman, ca atunci când zicea lui Elima: „O! plinule de toată viclenia și de toată răutatea, fiul diavolului, vrăjmaș a toată dreptatea" (Ibid. 13, 10). După cum a înfruntà pe aceia ar fost dovadă de lipsă de minte, tot așà și a nu înfruntà pe acesta ar fi fost dovada unei mari slăbiciuni. Ai fost introdus la stăpânitor pentru vre-o pricină? Dă-i mai întâiu respectul cuvenit.

„Cele despre mine toate le va spune vouă", adecă legăturile mele și celelalte care mă stăpânesc. El care dorea mult să'i vadă, de sigur că nu ar fi lipsit a se duce în persoană, decât să trimită pe alții, dacă nu ar fi fost împiedecat de vre-o necesitate. A aflà ii că el a căzut în ispite, și a suferit totul cu bărbăție, erà rolul lui Tichic, care urmà a adeverì lucrul și a înălțà spiritele lor.

„Împreună cu Onisim, zice, credinciosul și iubitul frate". Pe sluga sa Pavel o numește frate, și cu drept cuvânt, de vreme ce slugă se numește și pe sine. El care s'a arătat vrednic și în lumea întreagă și în ceruri, el nu crede că se înjosește numind frate pe sluga sa, și tu te gândești la lucruri mari? Cel ce toate le purtà în dreapta și în stânga, cel ce s'a ridicat până la al treilea cer, cel ce are protia în împărăția cerurilor, cel încununat, acela numește frați pe servii săi! Și unde e acum fudulia? Unde e nebunia? Atât de credincios devenise Onisim, încât i se încredințase de Pavel și astfel de lucruri.

„Și Marcu, zice, nepotul lui Barnaba, de care ați luat poronci, de va venì la voi, primiți-l pre dênsul". Poate că acele poronci le primise dela Barnaba. „Cari sunt din tăierea împrejur". Aici mărginește trufia Iudeilor, în acelaș timp înalță și spiritele acelora, că adecă puțini sunt dintre cei din tăierea împrejur, și cei mai mulți sunt dintre ethnici. „Cari mi-au fost mie mângâere", zice, ceea-ce probează că el se găsea în mari ispite.

[1]) Așà dar nici aceasta nu e lucru mic și nebăgat în samă, de a mângâia pe sfinți cu presența, cu cuvântul și cu stăruința, când ne găsim în suferinți grele „Ca cei ce ați fi“, zice, „legați cu dânșii“ (Ebr. 13, 3), când suferințele lor le considerăm ca suferințele noastre, și când ne împărtășim de cununile lor. Nu ai fost atras la locul de luptă? Nu te-ai băgat în luptă? Altul te-a apucat înainte? Altul se luptă? Bine, însă dacă voești poți și tu să iai parte. Mângâie pe acela, fii prietenul lui și lucrează în favorul lui, vestește cu glas mare faptele lui, ațîță și pe alții a'l imita, și atunci el își va reîmputernici spiritul. Acestea toate se potrivesc poate celorlalți oameni, Pavel însă nu avea nevoe de aceasta, ci spunea cuvintele de mai sus mai mult ca să'i înalțe pe dânșii la o așà filosofie. Dar tu cel puțin astupă gura celor ce grăesc de rău pe unul ca acesta, fă-i admiratori ai lui, arată-l ca vrednic de multă îngrijire, căci astfel te vei împărtășì și tu de cununile lui și de slava lui. Chiar de n'ai fi făcut altceva, te împărtășești totuși de cununile lui, dacă te bucuri și ești mulțămit de succesul luptelor lui, căci prin aceasta tu ai proadus ca jertfă dragostea, care este principalul tuturor bunurilor. Căci dacă cei ce plâng se cred că iau parte la doliul familiei, și prin aceasta încurajază foarte mult pe cei ce jelesc, și mult li alină durerea, cu atât mai mult încă cei ce se bucură de succesele altuia, îl încurajează pe acesta și îi fac încă mai mare plăcerea lui de luptă. Cât de mare este răul de a nu avea părtași la jelania ta, ascultă pe Profetul, care zice: „Și am așteptat pre cel ce s-ar mâhnì cu mine, și nu erà“ (Ps. 68, 24). De aceea zicea și Pavel: „Bucurați-vă cu cei ce se bucură, și plângeți cu cei ce plâng“ (Rom. 12, 15). Sporește, deci, plăcerea și mulțămirea lui. Dacă vezi pe fratele tău că are succese, nu zice: „succesele sunt ale lui, de ce să mă bucur eu?“ căci aceste cuvinte nu sunt cuvinte de frate, ci de dușman. De voești, succesul acela nu este al său, ci al tău, tu ești stăpân a'l face mai mare, dacă nu te întristezi, ci te bucuri, dacă ești vesel și mulțămit. Și cum că lucrul este așa, se învederează de acolo, că cei ce pizmuesc

[1]) *Partea morală.* Despre iubire și simpatie, și că noi trebue a ne bucurà și întristà când frații se bucură sau întristează. Nu trebue a invidià pe cei ce prosperează, și pe noi înși-ne ne vom folosì *(Veron).*

nu pizmuesc numai pe cei ce progresează, ci şi pe cei ce se bucură de progresele acelora, pentrucă ştiu că şi aceştia progresează în faptele cele bune, şi că ii mai cu samă sunt acei ce se glorifică. Acela se roşaşte mult când este lăudat, iară acesta cu multă plăcere se făleşte în asemenea împrejurare. Nu vedeţi ce se petrece cu luptătorii, când unul este încununat, iară celălalt nu? Durerea şi bucuria amanţilor este şi a celor ce urăsc; aceea sar, iară aceştia saltă. Priveşte acum ce bine mare este de a nu pizmuì pe cel ce progresează în fapte bune: durerea este a aceluia, iară plăcerea este a ta, el se încununează, iară tu salţi de bucurie şi te făleşti. Pentrucă spune-mi: altul a biruit, dară tu de ce salţi?—pentrucă ştii bine, că faptul petrecut este comun tuturor, adecă şi tu dacă voieşti poţi face ca el. Deci dacă în aceasta nu pot acuzà pizmătareţii, se încearcă pe altă parte de a cucerì ii biruinţa, căci auzi cam nişte astfel de vorbe spunând: «te-am ras, şi te-am biruit» deşì biruinţa este a aceluia, iară a ta lauda numai. Deci, dacă chiar în lucrurile omeneşti este un bine atât de mare de a nu pizmuì, ci de a'şi însuşì cineva cele bune ale altuia, apoi cu atât mai mult în biruinţa diavolului, când el fiind învins suflă cu mânie asupra noastră, tocmai de aceea fiindcă noi suntem mulţămiţi. Deşì el este spurcat şi de nesuferit, totuşi ştie că mulţămirea şi plăcerea aceasta este mare. Voieşti să amărăşti pe diavol? Fii bucuros şi mulţămit de succesele altuia. Voieşti să'l mulţămeşti pre el? Arata-te posomorît, şi atunci prin supărarea ta îl vei uşurà oarecum de supărarea ce 'i-a cauzat'o fratele tău prin biruinţa purtată asupră-i. Atunci tu dezbinându-te de fratele tău, te pui alăturea cu diavolul, şi cauzezi fratelui un rău mai mare decât cum 'i-ar fi putut cauza el. Căci nu e tot una: de a fi duşman şi a lucrà ca duşman, cu a fi prieten şi a lucrà ca duşman, sau a te da de partea duşmanilor, căci un astfel de om este mai primejdios decât toţi duşmanii din lume. Dacă fratele tău a avut succese, fie în cuvânt, fie în fapte, fă-te părtaş succeselor sale, şi arată prin aceasta că el este unul din membrele tale. «Şi cum, zici tu, când eu nu am succese, nu prosperez»? Nu vorbì niciodată aşà, strângeţi buzele şi nu lăsa să iasă din gură-ţi o astfel de vorbă. Dacă ai fi fost lângă mine pe când vorbiai acestea, ţi-aşi fi pus mâna pe gură, ca să nu audă duş-

manul. De multe ori poate noi avem dușmănii între noi, și totuși nu ne arătăm pe față, sau cum se zice nu ne dăm în priveliștea lumei, — și tu dai pe față aceasta diavolului? Nu vorbì așà, și nici să 'ți închipui măcar de acestea, ci cu totul din contra, căci fratele tău este membru al tău, și slava lui se rapoartă la corpul întreg. «Dar ce, zici tu, dacă cei de afară (ethnicii) nu se poartă așa către noi»? Apoi tu ești cauza, căci dacă te văd pe tine străin de mulțămirea lor, atunci și ii se înstrăinează, pe când dacă te-ar vedea împărtășind și tu mulțămirea lor, nu ar îndrăznì, și atunci și tu ai fi deopotrivă de strălucit. Nu ești aprobat pentru că spui despre dânsul de bine, ci pentru că te bucuri mult împreună cu el, și poate încă mai mult ca el. Dacă dragostea este principalul tutulor bunurilor, apoi de sigur că prin aceasta tu ai luat cununa. Acela a luat cununa pentru arta lui oratorică, tu însă ai luat'o pentrucă iubești mult; acela s'a arătat puternic in cuvinte, iară tu prin fapte ai doborît pizma, ai călcat în picioare invidia. Astfel că cu drept cuvânt vei fi încununat mai mult decât acela, pentrucă și lupta ta este mai strălucită decât a sa. Nu ai călcat în picioare numai invidia, ci ai mai făcut încă și altceva; acela are numai o cunună, iară tu ai două, și aceste două sunt mai strălucite decât acea una. Și care sunt acele două? Una este aceea pe care ai câștigat'o contra pizmei, și a doua pe care ai dobândit'o din cauza dragostei. A fi cineva curat de invidie, nu se dovedește numai prin faptul că se bucură împreună cu celălalt, ci și prin aceea că are dragoste înrădăcinată în el. Pe acela de multe ori îl bântue patimi omenești, ca de ex. slavă deșartă, însă tu ești curat de orice patimă, căci nu e cu putință de a fi stăpânit de slavă deșartă, în acelaşi timp și a te bucurà de binele și succesul altuia. A dres acela vre-o biserică? A sporit adunarea credincioșilor? Laudă-l iarăși, și prin aceasta ai îndoite cununi, căci ai doborît pizma, și te-ai încununat cu dragostea. Da! iubiților, vă rog și vă provoc la aceasta. Voiești a auzì și despre a treia cunună? Ei bine, pe acesta îl aplaudă oamenii de pe pământ, iară pe tine îngerii din ceruri. Nu este acelaș lucru, de a fi cineva eloquent, în acelaşi timp a stăpânì și patimile. Lauda aceea este trecătoare, iara aceasta este veșnică, aceea este dela oameni, iară aceasta dela Dumnezeu, acela se pare a fi încununat, iară tu ești încu-

nunat în realitate de Dumnezeu şi Tatăl, carele vede cele ascunse ale oamenilor. Dacă s'ar putea despărţi trupul fiecăruia de suflet şi s'ar putea vedeà, 'ţi-aşì aràta pe acesta mai strălucit decât acela.

Să călcăm în picioare, iubiţilor, boldul invidiei, şi atunci noi ne vom folosì, căci noi vom câştigà cununa aceia. Cel ce pizmueşte, se luptă cu Dumnezeu şi nu cu fratele pe care-l pizmueşte; când vede pe fratele său având char, iară el în loc să se bucure, se întristează şi voeşte a strică biserica, nu se luptă cu acela, ci cu Dumnezeu. Căci spune-mi te rog: dacă cineva ar împodobì pe fiica sa împărăteşte, şi ar reuşì ca să o împodobească frumos şi să o facă respectabilă, iară altul ar voì să o sluţiască neputând să o împodobească, oare pe cine ar pizmuì el atunci? Oare nu pe dânsa şi pe tatăl său? Tot aşà şi tu faci, căci dacă te lupţi cu biserica pizmuind'o, te lupţi cu Dumnezeu. Fiindcă odată cu succesele fratelui tău se leagă şi folosinţa bisericei, de necesitate este că dărîmându-l pe el să dărîmi şi biserica, aşà că prin aceasta săvârşeşti un act drăcesc, pizmuind trupul lui Christos. Eşti scârbit de succesele fratelui tău? Este de sigur un mare rău, căci cu nimic nu te-a nedreptăţit, însă cu mult mai mare rău faci când te scârbeşti contra lui Christos. Cu ce te-a nedreptăţit el, de nu laşi a fi împodobit trupul său? De ce nu laşi a i se împodobì logodnica lui, biserica? Acum tu priveşte şi ce fel de pedeapsă ai prin aceasta: bucuri pe duşmanii tăi, şi chiar pe acel ce progresează şi pe care voeşti a'l întristà pizmuindu-l, chiar şi pe acesta, zic, îl bucuri încă mai mult, şi arăţi prin aceasta că el a progresat cu toată pizma ta, căci altmintrelea nu l-ai fi pizmuit, şi aşà tu eşti mai mult pedepsit. Mă ruşinez, de sigur, de a vă îndemnà să vă feriţi de asemenea patimi, însă fiindcă ne găsim în astfel de slăbiciuni, e bine de a aflà consecinţele acestei patimi grozave, şi a ne ferì de ea. Te scârbeşti că el progresează? De ce atunci pizmuindu-l 'i înalţi încă mai mult succesele lui? Voeşti a'ţi răzbunà pe el? De ce atunci arăţi că eşti mâhnit? Ce pedeapsă altă poţi avea înaintea lui, decât aceea că el progresează cu toată neplăcerea ta? Deci mulţămirea lui este îndoită după cum şi pedeapsa ta îndoită va fi, pentrucă nu numai că-l arăţi mare şi superior ţie, dară şi pentru aceea că fiind tu pedepsit, prin aceasta 'i-ai adaos şi o altă plă-

cere. Pentru ceea-ce tu te scârbeşti, el se bucură; tu 'l pizmueşti, iară el se veseleşte. Şi acum priveşte cum noi înşi-ne ne cauzăm rane adânci, şi nici nu simţim măcar. Este poate duşmanul tău? Deşi te-aşi întrebà, de ce este duşman? Cu ce te-a nedreptăţit? Şi cu toate acestea pe acel duşman închipuit noi 'l facem mai strălucit, iară pe noi înşi-ne ne pedepsim mai mult. Prin aceasta încă, suntem pedepsiţi, dacă simţim că acela a aflat de pizmuirea noastră. Poate că el nu ştie nimic de aceasta, iară noi închipuindu-ne că el ştie, ne mâhnim iarăşi.

Deci, să contenim de a mai pizmuì pe alţii. De ce să ni facem noi înşine rane? Acestea să le înţelegem, iubiţilor. Să avem în mintea noastră cununile cele îndoite ale celor ce nu pizmuiesc, laudele cele dela oameni şi cele de la Dumnezeu, cum şi relele ce izvoräsc din pizmă, şi astfel vom putea stinge şi nimicì acea fiară sălbatecă, vom putea încă să înflorim şi cu faptele cele bune înaintea lui Dumnezeu, şi să ne bucurăm de aceleaşi bunuri ca şi acei ce dejà se bucurà de ele — şi poate că ne vom bucurà prin charul lui Dumnezeu, dacă vom vieţuì întru slava lui — cărora fie a ne învrednicì, prin charul şi filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl şi cu Sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea şi cinstea, acum şi pururea şi în vecii vecilor. Amin.

OMILIA XII

„Inchină-se vouă Epafrà, care este dintre voi, sluga lui Christos, care se nevoeşte totdeauna pentru voi întru rugăciuni, ca să staţi desăvârşiţi, şi împliniţi întru toată voea lui Dumnezeu. Că mărturisesc de dânsul, că are rîvnă multă pentru voi, şi pentru cei din Laodicia şi din Ierapoli". (Cap. 4, 12. 13).

Chiar pe la începutul epistolei apostolul a recomandat pe acest bărbat, din dragoste. Această dragoste o arată faptul că îl laudă, ceea-ce a spus încă din început: „Care ni-a şi arătat nouă, zice, dragostea voastră întru Duchul". «Dragostea a arătat'o într'una,

a făcut a fi iubit, şi se roagă necontenit lui Dumnezeu». Recomandă deci pe Epafră chiar dela început, deschizând uşa cuvântului său, căci când dascălul este venerat, aceasta e spre folosul discipulilor. Şi iarăşi expresiunea „dintre voi“ este tot spre cinstea şi lauda lor, căci au printre dânşii astfel de bărbaţi vrednici. „Care se nevoeşte, zice, totdeauna pentru voi întru rugăciuni“. Nu zice simplu «rugându-se», ci «nevoindu-se» adecă tremurând şi fiind coprins de teamă în dorinţa lui pentru mântuirea voastră.

„Că mărturisesc de dânsul, că are rîvnă multă pentru voi“, adecă că vă iubeşte foarte mult, şi este aprins de dragostea voastră. „Şi pentru cei din Laodicia şi din Ierapoli“, prin care cuvinte îi recomandă şi acelora. Dar de unde trebuià să afle aceştia? Poate că ii auzise dejà, sau că cetindu-li-se epistola ar fi putut aflà de aceasta. „Faceţi, zice, ca să se cetiască şi în biserica Laodicenilor“ (Vers. 16).

„Ca să staţi desăvârşiţi“, zice, prin care cuvinte îi şi acuză, în acelaşi timp îi şi sfătuieşte şi îndeamnă cu blândeţă. Dealtfel se poate ca cinevà să fie desăvârşit, şi să nu stea, ca de ex. toate le ştie, dar încă se clatină în credinţă, — se poate apoi ca să nu fie desăvârşit şi totuşi să stea, că de ex. ştie o parte din adevăr, şi cu toate acestea stă înţepenit pe loc, fără să se clatine. Dar apostolul pe amândouă li doreşte pentru dânşii, „Ca să staţi, zice, desăvârşiţi“. Mai la vale, tu priveşte, cum apostolul li aminteşte pe departe vorba despre îngeri, şi despre viaţa lor. „Şi împliniţi, zice, întru toată voea lui Dumnezeu“, căci nu e deajuns de a face cum s'ar întâmplà voea lui Dumnezeu. Cel ce este împlinit, nu lasă a se furişà în el altă voe străină, fiindcă atunci nu este împlinit. „Mărturisesc de dânsul, că are rîvnă multă pentru voi“, adecă are şi rîvnă, şi multă în acelaş timp, amândouă exprimate prin intensitate, ceea-ce şi dânsul zicea Corinthenilor scriindu-li: „Că vă rîvnesc pe voi cu rîvnă a lui Dumnezeu“ (II, Corinth. 11, 2).

„Inchină-se vouă Lucà, doftorul cel iubit“

(Vers. 14). Acesta este evanghelistul Lucà, pe care dacă-l pune după Epafrodit [1]), nu însemnă că îl umileşte, ci, conform planului său, voieşte să înalte pe Epafrodit, ca pe unul ce eră dintre creştinii din Coloseni, cătră carii a şi scris această epistolă. Numeşte pe Lucà doftorul cel iubit, spre deosebire poate de alţii, cari purtau acelaşi nume. „Şi Damas“, zice. După ce zice: „Inchină-se vouă Lucà“, adaugă imediat „doftorul cel iubit“. Şi aceasta este o laudă nu mică, ci încă foarte mare, ca să fie iubitul lui Pavel. „Spuneţi închinăciune fraţilor celor din Laodicia, şi lui Nimfan, şi bisericei cei din casa lui“ (Vers. 15). Priveşte cum el îi alipeşte şi-i conleagă împreună, nu numai în transmiterea închinăciunilor, ci şi în schimbul de epistole. Vorbeşte aici cu multă graţie şi de Nimfan, iar aceasta o face nu simplu, ci cu scopul vădit de a ridicà şi pe alţii la acelaşi zel. Nu ar fi fost un lucru mic şi nebăgat în samă, dacă nu l-ar fi prenumărat printre ceilalţi. Priveşte încă cum arată pe acest bărbat a fi mare şi important printre dânşii, de vreme ce casa lui erà biserică.

„Şi dacă se va citì epistolia aceasta de cătră voi, faceţi ca să se citească şi în biserica Laodicienilor, şi cea din Laodicia, ca şi voi să o citiţi“ (Vers. 16). Mie mi se pare, că erà acolo scris ceva, care trebuià a fi cunoscută şi de aceia, cu care ocazie nu mică li erà folosinţa lor, ca adecă alţii fiind acuzaţi, aceia să'şi cunoască propriile lor păcate. „Şi cea din Laodicia, ca şi voi să o citiţi“. Unia spun că aici nu e vorba de epistola trimisă lor de apostol, ci de acea scrisă de dânşii lui Pavel, căci nu zice «cea cătră Laodiceni», ci „cea din Laodicia“ scrisă de ii şi trimisă se vede la Pavel.

„Şi ziceţi lui Archip: socoteşte slujba care ai luat întru Domnul, ca să o împlineşti“ (Vers.

[1]) *Notă.* Numele *Epafras* este derivat din *Epafrodit*, adecă *drăgălaş, scump, înzestrat cu graţiile Venerei.* De aceea sf. Chrisostom în cursul erminiei numeşte pe alocurea pe acest Epafrà cu numele primitiv de Epafrodit, care este cu totul deosebit de Epafrodit citat în epistola cătră Filipp. 2, 25. 4, 18. *(Trad.).*

17). Dar de ce oare nu i-a scris acestuia deadreptul? Poate că nu erà nevoe de aceasta, ci numai de o simplă amintire, ceea-ce probează că acest bărbat erà important pe acolo.

„Inchinăciunea cu mâna mea a lui Pavel" (Vers. 18). Aceasta e dovada autencităței acestei epistole, și a prieteniei lui, ca văzând ii propria lui scriere, să se miște întru câ va.

„Aduceți-vă aminte de legăturile mele". Vai! Câtă mângâere! Numai aceste cuvinte erau deajuns de a'i ațîța pe dânșii, și a'i îmbărbătà în luptele de tot felul. Și nu numai că'i face prin aceasta a fi cu bărbăție, ci'i face mai familiari și față de dânsul. „Darul să fie cu voi. Amin".

Mare laudă, și încă mai mare decât toate celelalte, de a spune despre Epafrà: „Care este dintre voi, sluga lui Christos", adecă că era slugă în locul lor, după cum și pe sine se numește slugă a bisericei, când zice: „a căria slugă m'am făcut eu Pavel". La aceiași demnitate ridică și pe acest bărbat, căci mai sus îl numește împreună slujitor, iară aici slujitor sau slugă. „Cel dintre voi", zice, ca și cum pare că ar vorbi către o mamă și i-ar zice: «cel din pântecele tău ieșit». Insă o astfel de laudă ar fi născut poate invidie și dușmănie din partea unora, și de aceea îl recomandă mai mult ca pe unul ce erà cunoscut din actele lui față de dânșii, și cu această ocazie împrăștie orice motiv de invidie. „Care se nevoește totdeauna pentru voi întru rugăciune", adecă nu numai acum când se găsește printre noi, ca să o aibă aceasta ca emfază, și nici numai când este printre voi, ci totdeauna. O mare bună voință din partea lui este arătată și prin expresiunea „se nevoește", adecă se luptă și stăruește mult în rugăciune. Apoi, ca să nu se pară că'i lingușește, adaogă mai la vale: „are rîvnă multă pentru voi, și pentru cei din Laodicia și din Ierapoli". Și expresiunea „Ca să stați desăvârșiți" nu este zisă cu scop de lingușire, ci este un îndemn din partea dascălului venerat. «Și împliniți, zice, adecă plini de toată voea lui Dumnezeu, și desăvârșiți». Și nu zice «să nu vă clătinați», ci «să stați». Prin faptul că el li trimite închinăciuni din partea altora, îi atrage încă mai mult, căci

nu puţin contribue la aceasta când şi alţii îşi amintesc de dânşii, şi nu numai cunoscuţii şi familiarii lor. „Şi ziceţi lui Archip: socoteşte[1]) slujba care ai luat întru Domnul". Prin aceste cuvinte mai mult încă îi supune lui, pentru că dacă dânşii ar fi fost progresat în totul, nu ar fi putut avea nici un motiv apostolui de a'i îmboldoidi faţă de ucenicii săi, de oarece nici nu e prudent de a vorbi pe dascal înaintea ucenicilor. Deci li scrie aceste cuvinte, ca să li închidă gura. „Ziceţi lui Archip, socoteşte". Cuvântul acesta „socoteşte" peste tot locul are semnificaţie de înfricoşare, de spaimă, ca de ex. când zice: „Păziţi-vă de câni" (Filipp. 3, 2), sau: „socotiţi ca să nu vă fure pre voi cineva cu filosofia" (Colos 2, 8), sau acolo unde zice: „Ci videţi ca nu cumva slobozenia voastră să fie zminteală celor neputincioşi din fraţi" (I Corinth. 8, 9), şi în fine pretutindeni el întrebuinţează acest cuvânt, când voeşte a înspăimântă auditorul.

„Socoteşte, zice, slujba care ai luat întru Domnul, ca să o împlineşti". Prin aceste cuvinte nu'l lasă cât de puţin de a fi stăpân, dupre cum şi însuşi apostolul zicea despre sine: „Că de fac aceasta de voe, plată am, iară dacă de silă, dregătorie îmi este mie încredinţată" (I. Corinth. 9, 17).

„Ca să o împlineşti", cu care ocazie se vede cum el încontinuu îndemnă pe discipoli la împlinirea datoriilor. „Pe care ai luat întru Domnul, ca să o împlineşti". Iarăşi întrebuinţează particula „întru", care nu e alta decât „prin". «El ţi-a dat, zice, iară nu noi». Prin această zicere îi supune lui pe aceşti Coloseni, căci arată că slujba lui îi este încredinţată de Dumnezeu.

„Aduceţi-vă aminte de legăturile mele. Darul să fie cu voi. Amin". Aici a slăbit spaima, căci

---

[1]) *Notă.* Imperativul verbului βλέπω-βλέπε în traducere exactă este: *vezi, bagă samă, fii atent;* şi dacă în ediţia de Buzău se găseşte tradus prin *socoteşte, păzeşte-te,* aceasta s'a făcut mai mult în scop a se da frazei un înţeles mai bun. (*Trad.*).

când dascălul este în legături, iară charul îl dezleagă, numai poate fi nici o frică. Dar apoi şi a fi legat cineva pentru Christos, este tot din char, care a permis aceasta, căci ascultă pe Lucà ce spune: „Şi s'au întors apostolii dela faţa sinedriului, bucurându-se că pentru numele lui Christos s'au învrednicit a se necinstì“ (Fapt. 5, 41). Şi cu adevărat că a fi cineva legat şi necinstit pentru numele lui, este a se învrednicì de această cinste, pentru că dacă cineva consideră ca un câştig mare de a suferì ceva pentru amantul pe care îl are, apoi cu atât mai mult pentru Christos.

[1]) Deci să nu ne îngreuem în necazurile ce le avem pentru Christos, ci să ne aducem aminte şi noi de legăturile lui Pavel, şi aceasta să ni fie de îndemn. De ex. îndemni pe cineva ca să dea săracilor pentru Christos? Aminteşte-i de legăturile lui Pavel, tângue-te şi pe tine, şi pe cel ce îndemni, şi spune-i că Pavel şi-a dat şi trupul său ca să fie legat pentru Christos, pe când el nu dă nici hrană măcar celor săraci. Te fudulești de succesele ce le ai? Aminteşte-ţi de legăturile lui Pavel, că tu nu ai suferit nimic din ceea-ce a suferit acela, şi totuşi el niciodată nu s'a îngâmfat de succesele lui. Ai poftit poate ceva din bunurile aproapelui? Aminteşte-ţi de legăturile lui Pavel, şi vei vedea cât de absurd este, ca aproapele tău să se primejduiască, iară tu să te dezmerzi. Doreşti încă a te îmbuibà în dezmerdări? Ia aminte la temniţa lui Pavel, căci eşti discipulul lui, eşti împreună ostaş cu el, şi atunci care 'ţi este raţiunea ca tovarăşul tău să fie în legături, şi tu să te dezmierzi? Ai căzut în niscare-va strâmtorări, şi ai crezut că eşti părăsit? Ascultă despre legăturile lui Pavel, şi vei vedea că a fi în strâmtorări, nu este o probă de părăsire. Voieşti a te îmbrăcà cu haine de mătasă? Aminteşte-ţi de legăturile lui Pavel, şi atunci ţi se vor părea asemenea haine mai necinstite decât trenţele cele transformate în glod (noroiu). Voieşti poate de a'ţi pune prin prejurul grumazului aurării? Gândeşte-te la legăturile lui Pavel, şi atunci ţi se vor

[1]) *Partea morală.* Noi nu trebue a ne îngreuia în necazurile ce le avem pentru Christos, ci să ne aducem aminte şi noi de legăturile lui Pavel, şi să ne depărtăm de cele păgubitoare. Despre lacrămile spirituale, şi despre nunţile cele demne şi nedemne. Că podoaba miresei este prudenţa şi sfiala, iară nu vuetul, beţiile, cântările din fluer şi bătăile din palme. *(Veron).*

părea acestea mai urîcioase decât funia cea învechită și proastă. Voiești poate a'ți scârlionță părul ca să pari frumoasă? Adu-ți aminte de halul de necurățenie în care se găsea Pavel prin temniți, și te vei aprinde de frumusețea aceea, iară pe aceasta o vei consideră de cea mai nesuferită putoare, și atunci vei oftă din adâncul inimei tale dorind legăturile lui Pavel. Voiești a'ți sulemenì fața, și a'ți văpsì sprâncenile, și altele de acest fel? Cugetă la lacrămile lui Pavel, cum el în timp de trei ani, zi și noapte, n'a încetat de a plânge. Cu această podoabă înfrumusețează-ți obrajii, căci aceste lacrămi te vor face mai strălucită. Eu nu spun ca tu să verși lacrămi pentru păcatele altora, ca Pavel — deși ași dorì și aceasta, — căci poate e mai presus de tine; dar te îndemn ca să faci aceasta măcar pentru propriile tale păcate. Ai poruncit poate de a fi legat servitorul tău? Te-ai mâniat și te-ai înfuriat asupră-i? Adu-ți aminte de legăturile lui Pavel, și imediat îți va contenì furia, adu-ți aminte că noi suntem cei legați, iară nu cei ce leagă, noi cei ce suntem cu inima înfrîntă, iară nu cei ce înfrângem și zdrobim pe alții. Umbli dezmetică prin toate părțile și râzi cu hohot? Gândește-te la durerile lui Pavel, și vei oftà, iară lacrămile ce le vei vărsà, te vor arătà încă mai strălucită. Ai văzut poate pe altele dezmierdându-se și danțând? Adu-ți aminte de lacrămile lui. Ce izvor oare ar fi în stare să colcotească și să scoată din el atâtea șuhoae de apă, pe câte lacrămi à scos ochii lui Pavel? «Aduceți-vă aminte de mine, zice, și de lacrămile mele», după cum și aici zice „aduceți-vă aminte de legăturile mele". Și cu drept cuvânt a grăit acele cuvinte presviterilor din Efes, pe cari i-a chemat încă fiind el în Milit, pentru că vorbia unor dascăli, așà că pe aceia căutà a'i face să ia parte la suferințele sale, iară pe aceștia să se gândească mai mult la primejdii. Cu ce izvor vrei să compari acele lacrămi vărsate de Pavel? Cu râul din paradis, care udà întregul pământ? Dară nu vei putea spune nimic, căci râul lacrămilor vărsate de Pavel udà sufletele, iari nu pământul. Dacă ți-ar arătà cineva pe Pavel plângând și oftând, oare nu ar fi mai plăcut a'l privì pe dânsul, decât mii de dănțuitori încununați? Nu zic de voi—dar dacă cineva mi-ar arătà pe vre-unul dintre nerușinații din teatru și de pe scenă, dintre acei ce se topesc și sunt ca nebuni după amoruri, voiu să zic, dacă mi-ar arătà vre-o fecioară tânără de acelea în

floarea vârstei, care biruește cu frumuseța pe toate celelalte fecioare de vârsta ei, care are fața și celelalte membre ale corpului bine proporționate, ochiul fraged și blajin, întorcându-se într'o parte și alta cu blândețe și surâzând cu dulceață, plecându-se în jos cu modestie și cu multă grație, cu genele învinețite pe de desupt, având, cum s'ar zice, lumina ochilor vioae, fruntea strălucită, iară de desubtul frunței un obraz ajuns în cea mai exactă și mai regulată roșață, sprintenă în fine și frumoasă ca o statue de marmură,—și dacă tot atunci mi-ar arătà și pe Pavel lăcrămând, mi-ași întoarce iute privirea dela acea fecioară spre Pavel, pentrucă din ochii lui strălucește o frumusețe spirituală. Ochiul aceleia face ca să miște sufletele celor tineri, arde și dogorăște, pe când al lui Pavel din contra, le liniștește. Niște astfel de lacrămi, ca ale lui Pavel, fac ochii mai frumoși decât sufletul, înfrânează pântecele, umplu pe cineva de o adevărată filosofie, de o mare simpatie, și pot a muià chiar un suflet de diamant. Cu asemenea lacrămi este udată biserica, cu asemenea lacrămi se plantează spiritele. Chiar foc de ar fi, asemenea lacrămi au puterea de a stinge, fie acel foc corporal, fie spiritual. Asemenea lacrămi pot a stinge și săgețile diavolului cele aprinse.

Să ne aducem aminte deci de lacrămile lui Pavel, și atunci vom rîde de toate cele prezente. Niște astfel de lacrămi fericea Christos, zicând: „Fericiți cei ce plâng, că aceia se vor mângâia“ (Matei 5, 4) și „Fericiți sunteți cari plângeți acum, că veți rîde“ (Luc. 6, 21). Niște astfel de lacrămi vărsau și Isaia și Ieremia, căci unul zicea: „Lăsați-mă, amar voiu plânge“ (Isaia 22, 4), iară celălalt: „Cine va da capului meu apă, și ochilor mei izvoare de lacrămi“ (Ierem. 9, 1), ca nefiind în stare de a face aceasta natura întreagă. Nimic nu este mai plăcut ca aceste lacrămi, căci ele sunt cu mult mai plăcute decât orice rîs și veselie. Cei ce sunt cu jale de vre-o perdere, știu câtă mângâere aduc lacrămile. Deci să nu socotim aceasta ca un lucru de disprețuit, ci chiar foarte prețuit și de dorit, nu atâta pentrucă ne doare când alții păcătuiesc, cât mai ales când noi înși-ne păcătuim, ca astfel lacrămile ce le vărsăm să ni moaie și înfrângă

inima. De aceste lacrămi să ni amintim, la aceste legături să ne gândim.

Așà dară lacrămile lui cădeau și pe legăturile ce le purtà, și moartea celor perduți, voiu să zic osânda celor ce legau pe sfinți, nu-l lăsà ca să simțească în liniște plăcerea legăturilor. Căci doară și el erà discipul al lui Christos, și el simțea durere pentru aceia, dupre cum și Christos simțea durere pentru preoții Iudeilor, nu pentrucă urmau a-i restigni, ci pentrucă dânșii se perdeau. Și nu numai el singur făcea așà, ci încă și pe alții îi îndemnà la aceasta, zicând: „Nu mă plângeți pe mine, fiicele Sionului“ (Luc. 23, 28). Ochii aceia au văzut raiul, au văzut al treilea ceriu, însă eu nu-i fericesc atâta pentru acea priveliște ce au văzut atunci, pe cât îi fericesc pentru lacrămile acelea, prin care au văzut pe Christos. Și cu adevărat că acest fapt este de fericit, căci și el chiar se mândrește cu aceasta zicând: „Oare nu pre Iisus Christos Domnul nostru l-am văzut?“ (I Corinth. 9, 1), de unde se vede că cu mult mai fericit este de a plânge în acest mod. Mulți ochi s'au împărtășit de fericirea de a-l videa pe dânsul în persoană, însă el fericește mai mult pe cei ce nu s'au împărtășit de acea priveliște, căci zice: „Fericiți cei ce n'au văzut și au crezut“ (Ioan 20, 29). Pentrucă dacă este mai de folos de a rămânea pentru Christos aici, în interesul mântuirei altora, decât de a se descompune, apoi și de a suspina pentru dânșii este mai de folos, decât de a videa pe Christos. Și dacă este mai de dorit de a fi în gheena pentru dânșii, decât a fi împreună cu el, și deci și a se despărțì de el pentru dânșii este mai de dorit, — căci aceasta este ceea-ce el zicea: „Că așì fi poftit eu însu'mi a fi anathema dela Christos pentru frații mei“ (Rom. 9, 3) — apoi cu atât mai mult este de dorit de a lăcrămà pentru dânșii. „Nu am încetat, zice „cu lacrămi a îndemnà pe fiecare“. Și pentru ce? Nu doară că se temea de primejdiile lor corporale, ci dupre cum cineva șezând lângă un bolnav, și neștiindu-i sfârșitul, lăcrămează de teamă să nu se despartă de viață, tot așà și el lăcrămà când nu avea putința de a-i certà mai mult, și când îi videa bolnavi, de teamă ca să nu cadă din împărăția ceriurilor. Aceasta a făcut și Christos, pentru ca măcar de lacrămile lui să se

sfiească. De ex. păcătuia cineva? El îl certà; dar când cel certat îl dispreţuia şi se depàrtà de el, atunci lăcrămà, ca cel puţin măcar aşà să-l poată întoarce.

Să ne amintim deci de aceste lacrămi. Să creştem astfel pe fetele şi copiii noştri, lăcrămând când îi vedem în fapte rele. Câte voiesc a fi iubite, să'şi amintească de lăcrămile lui Pavel, şi să ofteze. Câte sunteţi fericite, câte trăiţi în saloane bogate, câte vă resfăţaţi în plăceri, aduceţi-vă aminte de aceste lacrămi. Câte sunteţi cuprinse de vre-o jale, prefaceţi lacrămile în lacrămi. El nu jălia pe cei morţi, ci pe cei ce trăiau ca morţi. Voiţi să spun şi de alte lacrămi? Şi Timotheiu plângea, — căci doară erà ucenic al aceluia, — dară lui scriindu-i zicea: „Aducându-mi aminte de lacrămile tale, ca să mă umplu de bucurie“ (II Timotheiu. 1, 4). Mulţi plâng şi se văicărează şi din plăcere, ba încă dintr'o plăcere foarte mare, dar asemenea lacrămi nu sunt atât de greoae, ci chiar cu mult mai plăcute decât cele izvorîte din plăcere pământească, — căci ascultă ce spune Profetul: „Auzit-a Domnul glasul plângerei mele, auzit-a rugăciunea mea“ (Ps. 6, 8. 9). Unde nu sunt deci folositoare lacrămile? În rugăciuni? în sfătuiri? Dar noi defăimăm numai acele lacrămi, pe care le vărsăm unde nu trebue. Când de ex. sfătuim un frate ce păcătuieşte, noi trebue a plânge şi a jelì. Când îndemnăm pe cineva în facerea binelui, iar el nu dă nici-o atenţiune îndemnului nostru, şi deci se pierde, atunci trebue a plânge. Asemenea lacrămi sunt izvorîte din filosofie. Dar când cineva din bogat ajunge sărac, când e căzut în vre-o boală trupească, când moare, nici de cum nu trebue a plânge, căci asemenea împrejurări nu sunt vrednice de lacrămi. După cum noi defăimăm şi râsul, când facem uz de el fără timp, tot aşà defăimăm şi lacrămile vărsate fără timp şi fără scop. Pentrucă valoarea fiecărui lucru atunci se arată, când acel lucru este întrebuinţat la locul său potrivit, pe când dacă este întrebuinţat într'un loc străin, de loc nu se vede. De ex. vinul este lăsat spre înveselirea omului, iar nu pentru beţii; pânea spre hrană, iară nu spre îmbuibarea lui; promiscuitatea pentru facerea de copii, iară nu spre curvie. Deci după cum asemenea abuzuri sunt defăimate, tot aşà şi lacrămile vărsate fără timp şi scop. Dacă ar fi o lege, prin care să se

legiuiască ca lacrămile să fie vărsate numai în rugăciuni şi în sfătuiri, ai vedea atunci cât de dorit ar fi acest lucru. Nimic nu poate şterge păcatele atât de bine, ca lacrămele. Asemenea lacrămi chiar şi faţa o arată mai frumoasă, pe cel ce priveşte îi atrage spre milă şi compătimire, şi cu un cuvânt o asemenea faţă ni se înfăţişază mai venerabilă. Nimic nu este mai plăcut, ca nişte ochi înlăcrămaţi, căci ochiul este membrul nostru cel mai nobil şi mai frumos, şi când noi vedem ochii lăcrămând, ne închipuim că vedem însuşi spiritul lăcrămând, şi ne înduioşăm.

Acestea, iubiţilor, nu vi s'a spus fără scop, ci pentru ca voi să nu vă duceţi nici la nunţi, nici la orchestre, nici la jocuri de acele satanicești. Căci priveşte ce a inventat diavolul: fiindcă de prin scenele teatrului şi de prin adunările celor neruşinaţi însuşi firea lucrului a îndepărtat pe femei, apoi cele ale teatrului le-a introdus chiar în camerile rezervate femeilor, vorbesc de cei uşurei şi de curve. Această boală molipsitoare a fost introdusă pe furiş de legea nunţilor, sau mai bine zis nu de legea nunţilor, să nu fie, — ci de înseşi prostia noastră. Ce faci omule? Oare nu ştii ce faci? Tu îţi iai femee pentru prudenţa ta şi pentru facerea de copii; ce voiesc deci curvele, şi ce rol au ele la nunta ta? «Pentru ca veselia, zici, să fie mai mare». Şi cu toate acestea asemenea fapte nu izvorăsc din veselie după cum zici tu, ci din prostie. Prin asemenea fapte insulţi pe mireasă, insulţi pe oaspeţi. Dacă cu asemenea fapte voieşti a-i încântà şi desfătà, atunci este o adevărată insultă. Dacă a vedea femei desfrânate şi sluţite este ceva care poartă cu sine vre-o iubire de cinste, vre-o ambiţiune oarecare, apoi de ce atunci nu laşi pe mireasă ca să vadă şi ea? Cu adevărat că diavolul a introdus în casă toată acea pompă satanicească, urîcioasă şi desfrânată. „Aduceţi-vă aminte, zice, de legăturile mele". Nunta, iubiţilor, încă este o legătură, şi o legătură hotărîtă de însuşi Dumnezeu, pe când curvia este desfacerea acelei legături. Este permis de a înveselì nunta cu altfel de lucruri, de ex. cu mese încărcate cu mâncări, cu haine frumoase, şi cu altele de acest fel. Vedeţi că eu nu împiedec asemenea lucruri, ca să nu par a fi prea sălbatec, — deşi Rebecăi îi erà deajuns numai o haină subţire. Este permis de a se înveselì la nuntă prin fru-

museţea hainelor, prin prezenţa bărbaţilor şi a femeilor venerate. De ce atunci introduci acele rizilicuri, acele monstruozităţi? Spune ce auzi dela acele femei pierdute? Te ruşinezi a spune? Dacă tu te ruşinezi a o spune măcar, de ce atunci sileşti pe altul să facă aceasta? Toate trebuiesc a se desfăşură atunci cu prudenţă, cu demnitate şi cu cumpătare, însă eu văd cu totul din contra; văd jucând şi săltând pe la nunţi, ca şi cămilele şi asinii. Unei fecioare îi este deajuns iatacul femeesc. «Dar, zici tu, este sărăcăcios acel iatac». Dacă este sărăcăcios, trebue a fi totuşi drăgălaş, şi pentru aceasta găsească ea mijlocul nimerit, în locul bogăţiei. Nu are zestre de adus în casa bărbatului? De ce atunci o faci de dispreţuit din altă parte? Va găsì ea mijlocul nimerit de a se face respectată prin creşterea ei. Laud obiceiul, ca fecioarele să se alipească în horă pe lângă o tânără ca şi ele, spre a le cinstì, laud şi pe femei, că cinstesc pe cea de acelaş fel cu ele; acest obiceiu este bine hotărît. Două sunt în adevăr, asemenea grupe: una a fecioarelor şi ceialaltă a femeilor măritate; cele dintâiu predau pe una dintre ele, iară cele de al doilea primesc printre dânsele pe cea predată; de acolo iesă, iar aici întră. Deci mireasa este între aceste două grupe, nici fecioară, şi nici femee. Dar curvele ce caută aici? Trebuie ca ele să'şi acopere faţa când este o nuntă, trebuie ca ele să se ascundă în crăpăturile pământului, pentru că curvia este conruperea nunţei, iară noi le aducem încă pe la nunţi. Când voi faceţi vre-o întreprindere, vă uraţi tot cele bune, iară cele contrare le alungaţi, precum de ex.: când semănaţi, sau când scoateţi vinul din ipoliniŭ (ὑπολήνιος = vas în care se scurge vinul la călcat, dejă), nici măcar nu voiţi să amintiţi despre oţetirea sau stricarea vinului, — şi aici unde e vorbă de prudenţă, voi introduceţi oţet? Căci ce altă poate fi femeia desfrânată? Când voi preparaţi mirodeniile, nici nu lăsaţi a se apropià măcar niscareva elemente puturoase, ca să nu se infecteze mirodenia! Nunta încă este un mir, — şi atunci de ce la prepararea acestui mir introduceţi putoarea cea mai nesuferită? Ce spui? Joacă fecioara, şi nu se ruşinează de cea de vârsta ei? Bine, dar o fecioară trebue a fi mai serioasă decât o curvă, căci dânsa nu a eşit doară din şcoala celor ce se luptă la circ, ci din braţele părinteşti. Pe la nunţi nu este de loc permis, ca fecioara să

se arate. Nu vezi ce se petrece în palatele împărătești, unde cei cinstiți sunt pe lângă împărat înăuntrul palatului, iară ceilalți afară? Deci și tu fii înăuntru pe lângă mireasă, nu expune în vileag fecioria, ci stăi acasă. Stă de față fiecare core de dănțuitori, unul dă din sânul său, celălalt primește și păstrează ce a primit. De ce rușinezi fecioria? Dacă tu ca mamă ești așà, apoi tot așà va judecà și despre dânsa mirele, bărbatul ei. Dacă tu voiești ca fiica ta să fie iubită cu patimă, ei bine, aceasta se potrivește poate cu purtarea unei băcănițe, sau a unei vânzătoare de verdețuri, sau a unei plăcintăriți de pe la nunți [1]. Acestea toate oare nu te rușinează? A se sluțì cineva este rușine, chiar de ar fi fata împăratului. Nu cumva poate sărăcia o împiedecă de a fi prudentă? Nu cumva o împiedecă ocupația ce o are? Chiar slugă de ar fi fecioara, chiar orice de ar fi, ca să rămână totdeauna cuminte și înțeleaptă, căci: „Intru Iisus Christos nu este rob, nici slobod“ (Galat. 3, 28). Nu cumva nunta este teatru? Nu, iubiților, nunta este o taină, și încă o taină de mare importanță, și dacă nu vă rușinați de această taină, cel puțin să vă rușinați de acela al cărui tip este această taină. „Taina aceasta, zice, mare este, iară eu zic de Christos și de biserică“ (Efes. 5, 32). Este tip al bisericei și al lui Christos, și tu introduci curve? «Dar, zici tu, dacă nu vor dănțui la nuntă nici fecioarele, nici femeile măritate, apoi cine să dănțuiască»? Nimeni, căci ce nevoe mare este de a dănțuì? Printre tainele religioase ale Elinilor sunt și danțurile, însă în tainele noastre trebue a predominà tăcerea, buna podoabă, rușinea și modestia. Taină mare este aceasta, și deci afară curvele, afară cei spurcați. Și cum este taină? Se adună bărbatul și femeia, și ambii împreună fac unul. De ce când intră copilul în lume, nu este nici orchestră, nici chimvale, ci tăcere mare, liniște mare, iară când se adună bărbatul cu femeia, și fac, nu vr'un tip neînsuflețit, nici vr'un tip al celor de pre pământ, ci însuși chipul luì Dumnezeu, introduci atâta vuet, și'i tulburi, și faci

[1] *Nota*. Cuvântul δημιουργὸς în primul loc înseamnă *meșter*, și numai Sf. Scriptură îl întrebuințează ca *creatoriu*. La Athenìani se numia δημιουργὸς și acea femee care prepară prăjituri pe la nunți. Dealtmintrelea atât pasajul acesta, cât și celelalte dinainte, sunt foarte confuze. (*Trad.*).

de rușine sufletul? Se adună împreună și devin un corp. Iată iarăși taina iubirei. Dacă cei doi nu devin unul, nu fac pe cei mulți, întru cât rămân doi, iară când se unesc, atunci fac. Și ce învățăm noi de aici? Că puterea unirei este mare. Iscusința lui Dumnezeu a despărțit chiar dela început pe unul în două, și voind a arăta că și după despărțire rămâne tot unul, nu a lăsat ca numai unul să fie deajuns spre naștere. Unul singur nu este în realitate unul, ci jumătatea unului, jumătatea întregului, iară dovada este, că nu poate face copii, ca și mai înainte de nuntă.

Ai văzut acum taina nunței? A făcut pe unul din celălalt, și iarăși pe aceștia doi i-a făcut unul, astfel că și astăzi din unul se naște omul. Bărbatul și femeia nu sunt doi oameni, ci unul singur. Aceasta se poate adeverì și astăzi, și în tot timpul, ca de ex. se poate adeverì cu Iacob, cu zicerea „Bărbat și femee i-a făcut pre ii“ (Facer. 1, 27).Dacă unul este capul, iară cealaltă este corpul, cum se poate zice că sunt doi? De aceea femeia ocupă locul discipulului, iar bărbatul locul dascălului; el este stăpânul, iar ea este cea stăpânită. Si chiar din forma corpului ar putea vedea cineva că sunt unul, căci femeia a fost făcută din coasta bărbatului, și prin urmare amândoi sunt jumătăți a întregului. De aceea și numește pe femee ajutor a bărbatului, ca să arate că sunt una, de aceea și bărbatul preferă pe femee înaintea tatalui și a mumei sale, ca să se arate că ii sunt un întreg. Dar și tatăl se bucură la căsătoria fiului și a fiicei sale, căci aceștia se grăbesc a se unì fiecare cu propriul său corp; și face atâta cheltuială de bani la nuntă, și totuși nu poate suferì să vadă pe fiul său necăsătorit. Ca și cum trupul ar fi rupt în două, căci fiecare în parte este imperfect spre facerea de copii, și fiecare în parte este imperfect în închegarea, în complexul vieței prezente. De aceea și zice Profetul: „Rămășița duchului tău“ (Malach. 2, 15). Dar cum oare devin un trup? După cum ai luà partea cea mai curată a aurului, și ai amesteca-o cu alt aur, tot așà și aici, unde femeia primind în ea sămânța bărbatului, crește și hrănește, și în fine dă societăței bărbat ieșit din ea. Copilul acela este ca o punte între bărbat și femee, astfel că toți acești trei: bărbat, femee și copil, sunt un trup, copilul unind pe amândoi de ambele părți.

După cum două oraşe despărţite printr'un râu dela un capăt la altul, dacă se leagă poduri de ambele părţi nu se mai zice că sunt două, ci unul, tot aşà şi în cazul de faţă, ba încă mai mult, căci aici puntea ce'i uneşte este de aceeaşi esenţă cu fiecare din ii, pentru rezonul arătat, după cum capul şi cu trupul formează un singur trup. Prin grumaz sunt despărţiţi, însă copilul serveşte ca mediu de unire, între amândoi. După cum danţul ar fi despărţit, însă prin faptul că unul dintre privitori s'ar prinde cu o mână de una din părţi, şi cu ceealaltă de altă parte, ar face atunci un singur danţ, o singură horă — sau după cum dănţuitorii fiind despărţiţi ar întinde fiecare mâinile şi s'ar apucà unul de altul, şi astfel ar deveni un singur danţ sau horă, tot aşà şi în cazul de faţă. De aceea cu drept cuvânt zice în mod clar că: „Vor fi doi un trup", uniţi fiind prin trupul copilului. «Dar ce? Dacă nu sunt la mijloc copii, oare nu sunt atunci un trup, ci sunt doi»? Promiscuitatea face aceasta, căci prin ea s'a amestecat corpurile amândurora. Precum dacă ar turna cineva untdelemn în mirodenii, ar face totul una şi aceiaşi, tot aşà şi în cazul de faţă.

Ştiu iubiţilor, că la mulţi li e ruşine de cele vorbite, dară cauza tuturor acestora este numai neruşinarea şi desfrâul. A se face nunţile de felul cum se fac, este a se conrupe nunta din capul locului, este a se defăimà taina nunţei. „Cinstită este nunta, zice, şi patul nespurcat" (Ebr. 13, 4). De ce atunci te ruşinezi de ce este cinstit? De ce roşeşti de un lucru nespurcat? Acestea sunt credinţele ereticilor, sau şi a celor cari introduc pe la nunţi curve. Pentru aceasta eu voiu a curăţì nunta, ca astfel să se introducă în casă nobleţa, ca astfel să se astupe gurile ereticilor. A fost insultat darul lui Dumnezeu, care este rădăcina facerei noastre, pentru că pe lângă acea rădăcină este multă murdărie, mult noroiu puturos. Ei bine, această murdărie să o curăţim noi cu cuvântul. Ingăduiţi dar puţin, fiindcă şi celce este stăpânit de asemenea noroiu, îngădue şi sufere multă putoare.

Voiesc a vă arăta că nu trebue a vă ruşina de cele ce am spus, ci de cele ce voi le faceţi, tu însă lăsând la o parte cele ce faci, te ruşinezi de cele ce eu spun, şi deci prin aceasta dispreţueşti pe Dumnezeu, carele a hotărît aşà. Să vă spun cum este şi taina bisericei?

Iată acea taină. Christos a venit către biserică, însă biserica dintr'însul s'a făcut, și cu dânsa s'a unit duhovnicește, după cum zice: „V'am logodit unui bărbat, fecioară curată să vă pun înaintea lui Christos" (II. Corinth. 11, 2), căci dintr'însul suntem. „Din mădulările lui, și din carnea lui", zice.

Acestea toate înțelegându-le să nu ne rușinăm de această taină. Nunta este tip al prezenței lui Christos, și tu te îmbeți? S'ar părea că cele ce se petrec pe la nunți sunt indiferente, și cu toate acestea sunt cauzele multor rele. Toate sunt încărcate de nelegiuiri. „Și măscărăciunea, zice, și vorba nebunească, și glumele care nu se cuvin, să nu iasă din gura voastră" (Efes. 5, 4), dar toate cele ce se petrec la nuntă sunt măscărăciuni, vorbe nebunești și glume proaste, și nu cum s'ar întâmplà, ci chiar în gradul cel mai mare. Toate acestea au devenit acum o artă pentru unii, și cei ce se conformează acestei arte, capătă laude mari. Cum s'ar zice, păcatele au devenit o artă, căci nu le facem la întâmplare, ci cu știință și cu calcul, iară diavolul comandează la urmă regimentele de păcătoși. Unde este beția, acolo este și desfrânarea, unde sunt măscărale și vorbe urîcioase, acolo este și diavolul, contribuind și el cu de ale lui. Ei bine, când tu ospătezi cu de acestea, spune-mi, oare săvârșești taina lui Christos? Când tu inviți pe diavol la masa de nuntă, oare săvârșești taina lui Christos? Poate că mă găsești că sunt prea greoiu în cuvinte, — dar și aceasta vine din conrupțiunea cea mare, ca cel ce ceartă râsul să fie tot el găsit ca vinovat, de vreme ce se pare prea aspru la cuvânt. Nu auziți ce spune Pavel? „Tot orice ați face, ori de mâncați, ori de beți, toate întru slava lui Dumnezeu să le faceți" (I. Corinth. 10, 31), voi însă le faceți spre defăimarea lui și spre necistirea lui. Nu auziți și pe Profetul spunând?: „Slujiți Domnului cu frică, și vă bucurați lui cu cutremu" (Ps. 2, 11), voi însă vă răsfățați în dezmerdări. Nu cumvà poate nu e cu putință de a se veselì cinevà și fără de dezmerdări? Voești a auzì melodii plăcute? De sigur că nu ar trebuì la asemenea ocazii, însă eu consimt și la aceasta, dacă voești; nu ascultà melodii satanicești, ci de cele duchovnicești. Voești a vedea dăn-

ţuind? Priveşte chorul îngerilor. «Şi cum este cu putinţă, zici de a vedea asemenea chor?» Dacă vei alungà acestea, şi atunci va venì şi Christos la nuntă, şi când Christos este prezent, şi chorul îngerilor este prezent. De voeşti, şi astăzi se vor face minuni, ca şi atunci; va preface şi acum apa în vin, şi încă cu mult mai minunat, căci va alungà cheful şi pofta cea urîcioasă dela masa ta, şi le va înlocuì cu pofta cea duchovnicească. Unde sunt muzicanţi, nu poate fi Christos, dar dacă el intră, mai întâiu 'i scoate pe aceştia, şi după aceia face minuni. Ce poate fi mai dezgustător ca pompa satanicească? Ce poate fi mai urîcios ca acele cântice fără înţeles, ca acele neorânduelì în totul nedemne? Şi chiar de ar fi ceva cu înţeles, totuşi cuprinde în sine lucruri urîcioase şi dezgustătoare.

Nimic nu poate fi mai plăcut ca virtutea, nimic nu este mai dulce ca buna cuviinţă, nimic mai de dorit ca demnitatea. Facă cineva nunţi ca acelea pe care le arăt eu, şi atunci va vedea plăcerea ce o va simţì. Ce fel de nunţi voiesc eu; luaţi seama la cele ce vă spun. Mai întâiu caută bărbat pentru fecioară, însă bărbat în toată puterea cuvântului, protector al femeei, bărbat care să fie capul trupului, şi căruia tu 'i predai nu slugă, ci 'i încredinţezi pe însaşi fiica ta. Nu căutà bani, nu căutà strălucirea neamului, nu măreţia patriei lui, căci toate acestea sunt prisoselnice, ci tu caută evlavia sufletului, blândeţa, adevărata înţelepciune, frica de Dumnezeu, dacă voieşti ca fata ta să vieţuiască cu plăcere. De vei căutà bogăţie, nu numai că nu o vei folosì cu nimic, ba încă o vei vătămà, căci o vei face sclava lui, în loc să fie liberă. Nu se va folosì ea atât de mult de plăcerea aurăriilor, pe câtă scârbă va avea din rolul ce'l are ca sclavă. Deci nu căutà de acestea, ci caută mai ales egalitatea în cinste, şi dacă nu este cu putinţă aceasta, apoi atunci caută un bărbat mai sărac decât fiica ta, şi nicidecum mai bogat, dacă nu voeşti să-ţi dai fata unui despot, ci unui adevărat bărbat. Când tu voeşti ca să examinezi cu exactitate valoarei bărbatului aceluia, roagă pe Christos ca să stea de faţă şi să'ţi arate, şi el nu se va ruşinà de aceasta, căci nunta este taina venirei lui. Mai ales roagă-l atunci, ca să dea fetei tale un astfel de mire. Nu fii mai rea tu decât sluga lui Abraam, care fiind trimisă

într'o călătorie atât de depărtată, a știut totuși în ce anume parte trebuia a se refugia, și de aceia a și reușit în totul. Când tu studiezi și cauți pe acel bărbat, roagă-te și zi către Dumnezeu: «Pe care îl voești tu Doamne, iconomisește-l». Încredințează-i în mâna lui acest lucru, și el fiind cinstit de tine prin această cinste, îți va resplăti. Două lucruri trebue a face: a încredință în mâna lui alegerea bărbatului, și a cere ca acel bărbat să fie așà precum îl voește el. Când faci nuntă, nu perindà casele, spre a împrumutà oglinzi și haine, căci taina nunței nu se săvârșește spre fală, și nici că duci fata la vre-o paradă, ci împodobindu-ți casa cu cele trebuitoare, chiamă pe vecini, pe prieteni și pe rude. Pe câți-i știi blânzi, pe aceia-i chiamă, și-i îndeamnă ca să se mulțămească cu cele ce sunt. Nimeni din orchestră să nu fie de față, căci atunci este cheltuială zadarnică și urîcioasă. Mai 'nainte de toți chiamă pe Christos. Știi prin cine să'l chemi? „Întru cât ați făcut unuia dintr'acești frați ai mei mai mici, zice, mie ați făcut" (Math. 25, 45). Să nu'ți închipui că lucrul acesta ar fi neplăcut, de a chemà pe săraci la masa de nuntă, în locul lui Christos, căci lucru neplăcut este de a chemà curvele. A chemà pe săraci înseamnă disprețuirea averilor, iară a chemà pe curve înseamnă disprețuirea și chiar resturnarea tainei nunței. Impodobește pe mireasă, nu cu podoabe aurite, ci cu blândețea și cu rușinea, și în fine cu hainele obișnuite, iară în loc de orice podoabă aurită sau împletituri, împodobește-o cu roșirea feței, pune-i împrejurul gâtului sfiala de lucruri urîte, și să nu umble după acelea. Nici un vuet să nu fie, nici o larmă zadarnică, cheme-se mirele și primească-și fecioara. Prânzurile și ospețele să nu fie încărcate cu beții, ci cu plăcere duchovnicească. Și acum tu privește câte bunuri rezultă de aici, — dacă vedem mai ales cele ce se petrec pe la nunțile păgânilor și ale ereticilor, — pe când pe la nunțile de astăzi — dacă se pot numì nunți și nu părăzi — câte rele nu rezultă. S'au stricat pastadele[1], și de îndată grija și frica, ca nu cumva să se piardă ceva din cele

[1] *Notă.* παστάς-άδος, înseamnă *galerie, sala* sau *camera de culcare a mirilor, sala de mâncare,* etc. însă oricum s'ar luà, pasagiul remâne tot confuz, afară numai dacă nu are însemnare și de *haine,* căci în asemenea caz se poate pricepe sensul. (*Trad.*).

împrumutate, așà că plăcerea dela nuntă este succedată de o supărare și tristeță nesuferită. Această neliniște ar trebuì să fie mai mult pe soacră, și cu toate acestea nu este scutită de ea nici înseși mireasa, căci după nuntă totul privește pe mireasă. A vedea totul stricat, a vedea casa pustie, negreșit că este un motiv de tristeță. Ei bine, la nunta aceia, pe *care am descris'o eu*, este Christos, iară la aceasta este Satanà; acolo siguranța, aici grija; acolo plăcerea, aici tristeța; aici cheltueli zadarnice, acolo nimic de acestea; aici este sluțenia, acolo însă adevărata podoabă; aici este pizma, iară acolo sinceritatea; acolo este sobrietatea, iară aici beția; acolo este mântuirea, acolo prudența, iară aici pierderea.

Toate acestea înțelegându-le, iubiților, să oprim răul până aici, ca să putem plăcea lui Dumnezeu, și să ne putem bucura de bunurile cele făgăduite celor ce'l iubesc pre dânsul. Cărora fie a ne învrednicì, prin charul și filantropia Domnului nostru Iisus Christos, căruia împreună cu Tatăl și cu Sf. Duch, se cuvine slava, stăpânirea și cinstea, acum și pururea și în vecii vecilor. Amin.
